

ਸ਼ੇਰ ਦਿਲ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੌਢੀ

ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਾ

for other books like this visit
<http://www.cheemahar.blogspot.com>

ਗੁਰਮਤਿ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਮੰਨੇਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀਘਰਨ ਤੇ ਸਿੰਘ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਮ ਜੰਗੀਤ ਪੁਸਤਕ

ਆਪ ਜੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇਖ-ਵੇਖੋ
ਵਿਚਲੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ—
ਗੁਰਮਤਿ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰ

31, ਘੰਟਾ ਘਰ ਮਾਰਕੀਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਫੋਨ : 0183-3101231 ਮੋਬਾਇਲ : 98726-58302, 98131-6127

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ਼ੇਰ ਦਿਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

ਲੇਖਕ :
ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਾ

ਪੁਸਤਕ ਮਿਲ ਦਾ ਪਤਾ :
ਗੁਰਮਤਿ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰ (31 ਨੰਬਰ ਵਾਲੇ)
154, ਘੰਟਾ ਘਰ ਮਾਰਕੀਟ, ਸਕੂਟਰ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਉਪਰ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਫੋਨ : 2558302

ਸਮਰਪਣ

ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ
ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ
ਨੂੰ

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਨਲੂਆ ਸਿਰਦਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦਾ ਨਾਅ ਸਿਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਤੇ ਫਖਰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦਾ ਨਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਬੇਹੱਦ-ਸੋਹਣੇ, ਜੁੰਦਰ, ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਗੰਭੀਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਦਾਰ ਸੋਢੀ ਸੋਹਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੀ, ਸਿਖ ਕੌਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਤੇ ਦਲੇਰਾਨਾ ਖਾਤਰ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕਰ ਵਿਖਾਏ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਜੁਥਾਰੂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਦਾ ਸਿਰਦਾਰ ਖਾਤਰੂ ਜਰਨੈਲ ਸੀ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਡਰਾਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸ਼ਜੀ ਬਾਂਹ ਸੀ। ਹਿੰਦ ਹਕੂਮਤ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤਿੰਡਰਾਵਾਲਿਆਂ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸੀ। ਸੋਢੀ ਸਿਰਦਾਰ ਦੇ ਫ਼ੌਲਾਦੀ ਸ਼ਰੀਰ ਅੰਦਰ ਬੰਬਰ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਦਿਲ ਸੀ। ਸਿਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਵਰਗੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਭੈ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਜੁਥਾਰੂ ਖਾਲਸੇ ਸੇਂਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਖਬਰੀ ਖਾਨੇ ਨੂੰ ਦਿਨ-ਦੀਵੀ ਸੋਰ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਕਾਂਡ ਸਿਰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਸਿੱਖ ਗ਼ਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1984 ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਗ਼ਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪਿਥ ਨੂੰ ਅਸਹਿ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਿਆ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਪੁਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਹੈ। ਸਿਰਦਾਰ

१. यह कि प्रत्येक व्यक्ति को अपने अधिकारों का उपयोग करने का अधिकार है, जो कि अपने अधिकारों का उपयोग करने के लिए आवश्यक है।
 २. यह कि प्रत्येक व्यक्ति को अपने अधिकारों का उपयोग करने का अधिकार है, जो कि अपने अधिकारों का उपयोग करने के लिए आवश्यक है।
 ३. यह कि प्रत्येक व्यक्ति को अपने अधिकारों का उपयोग करने का अधिकार है, जो कि अपने अधिकारों का उपयोग करने के लिए आवश्यक है।
 ४. यह कि प्रत्येक व्यक्ति को अपने अधिकारों का उपयोग करने का अधिकार है, जो कि अपने अधिकारों का उपयोग करने के लिए आवश्यक है।
 ५. यह कि प्रत्येक व्यक्ति को अपने अधिकारों का उपयोग करने का अधिकार है, जो कि अपने अधिकारों का उपयोग करने के लिए आवश्यक है।

‘‘विद्यया ऽपि न विमुक्तो भवति’’ इति श्रुतिः । ‘‘विद्यया न विमुक्तो भवति’’ इति श्रुतिः । ‘‘विद्यया न विमुक्तो भवति’’ इति श्रुतिः ।

[illegible][illegible]

ਜਗਤ ਭਰਾਤਰੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ
ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸੇ ਕਈ ਗੁਰਮਿਤ ਫਾਂਸ ਮਹਿ ਫਾਂਸ
ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਲਗਭਗ ਬਿਨਾਂ ਖਿੱਚਣ ਨੂੰ ਸਾਹ ਸਬਦ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰੀ ਕਰਨ
ਲਈ ਆਪਣੇ ਧਰ ਲਵਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸੁਧਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਹਾਇ ਰੂਪ ਦੇਣ
ਫਾਂਸ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੋ ਕੁਰਿ-ਕੁਰਿ ਮੋਹਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰਮਿਤ ਬੀਰ, ਮੇ
ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰਮਿਤ ਸਿਖ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਬੀਰ ਤੇ ਸੋਧ ਕੇ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰੇ
ਮੇਲ ਕਰਾ ਹੈ ਲਈ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹ ਸਾਡੀ ਤੁਹ ਪੀ ਫੀਰੀ ਹੈ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ
ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰਮਿਤ ਹਾਂ। ਅਗੋਰ ਸਿਖ ਦੀ ਜੋ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਫਟ ਸਕਦੇ ਤਾਂ
ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੇ ਇਸ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰਮਿਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਲਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਿਤਾਂ
ਜੋ ਮਾਧ ਕਰੇ, ਜੋ ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਗੁਰਮਿਤਾਂ ਤਰੀਕਾ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਤੇ
ਘੋੜਾ ਟਾਲ ਚੁੱਕਾ ਦੀ ਸੁਧਾਰੀ ਵਸਤੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਸੋਧੀ ਸਿਰਦਾਰ ਬਾਰੇ
ਜਾਂ ਨਾਵਰਾਜੀ ਵਿਖੇ ਕੋਸ਼ਟੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲੇ ਸੁਧਾਰੀ ਉੱਤੇ ਅਮਲ
ਕਰਨ ਦੇ ਘੋਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਹੁਗਾਰੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ
ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਾ

ਕਾਡ 1

ਦੋਆਬਾ

ਦੋਆਬਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਹ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਸਰਲੂਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਦੋਆਬੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੋਆਬਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - ਦੋ ਆਬ। ਭਾਵ ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਧਰਤੀ। ਖ਼ਤੀ ਸਿਹਟੀ ਸਹਾਵਣੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਦੋਆਬੇ ਦੀ। ਹਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਅਹਿਰਾਉਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ, ਫਲਾਂ, ਬਾਗਾਂ, ਫਾਂ-ਦਾਰ ਉੱਚੇ ਅਸਮਾਨ ਵੇਹਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਸੁੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕੁਦਰਤ ਗਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮਨਮੋਹਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਰੀ-ਵਲ ਮਾਂਦੇ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਿੰਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਗਦੇ ਪੁਆ ਹੋ ਮਨਮੋਹਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਆਬਾ ਅੱਗੇ ਦਾ ਦਸ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ-ਬਲੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋਆਬਾ ਅਤੇ ਅੱਗ ਦੋ ਸਿਫਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

ਨੀ ਅੱਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸੋਂਗੀ

ਫੋਡ ਕੇ ਦੇਸ ਦੋਆਬਾ।

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸਿੰਦਰਤਾ, ਪੇਕੀਆਂ ਸਤਰਾਂ, ਸੁੰਦਰ ਚੌੜੇ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੋਕ, ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ, ਸਿੰਦਰ ਹੋਟਲ, ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਅਤੇ ਦੋਆਬੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਖੇਡ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਤਰ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਅਬਸਾਰਾਂ, ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਛਪਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀਡੀਏ ਹੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੋਆਬੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਦੁਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਚੈਨਲ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਕਿਆਰਾ ਦਾ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ, ਦੋਆਬੇ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ। ਦੋਆਬੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਆਬਾਦੀ, ਲੀਡਾ ਕਪੜਾ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਕੁਸਲਤਾ, ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੋਆਬੇ ਦੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਦੋਆਬੇ ਵਿਚ

ਜਦੋਂ ਫਾਜ਼ਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਤਿਆਰ ਹੋਵੋਗੀ ਤਾਂ ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੋਗੇ।

[illegible]

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਾਨੂੰਮਰ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਅਕਸਰਾਂ, ਪੁਲੀਸ ਅਕਸਰਾਂ, ਅਗਰੇਜ਼ ਕਾਨੂੰਮਰ ਦੇ ਗੋਲੇ ਵੀ ਮੁਅੱਦਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਨਾਲ ਗੰਦਾਈ ਕਰਨ ਲਾਇਆ ਨੂੰ ਤੋਲੀਆ, ਕਿੰਤੂ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਕੇ ਫਰਕਾਰੀਆ ਦੀ ਅਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਤਕ ਮਿਲ ਕੇ ਹੋਵੇ ਚਿਤ। ਸ਼ਬਦ ਅਯਾਸੀ ਸੂਚੀਆ ਨੇ ਖਾਲਸਾਈ ਰੁਖਤੂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤੇ ਅਭਿਯੰਜਨਤ ਸ਼ਾਸਕੀਆ ਹੋਇਆ ਜਦਾ ਬੰਦੀਆਂ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਹਸਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਮਿਲ ਤੇ ਸ਼ਾਹਦਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪੱਕੇ। ਦੇਖਕੇ ਦਾ ਜੁਗਹਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਅਭਿਯੰਜਨਤ ਵਾਸੀਆ ਪੰਛੀਆਂ ਲਈ ਅਜਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨੇ, ਆਖਰੀ ਰੁਖਤੂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਭਿਯੰਜਨਤ ਦੀਆਂ

ਪੰਛਾ ਵਿਚਲਾ ਗਏ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫ਼ਾਰਮਾ ਖਾਨਸਾ ਰਾਜਾ
ਦੀ ਸਬਖਤਾ ਨਹੀਂ, ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸਫ਼ਾਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਪੀੜ ਤੋਂ
ਭਾਖਣ ਦੀ ਰਾਜਾ ਰਵਿਲਾ ਖਾਨਸਾ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤਕ ਜੈ-ਜੈ-ਜੈ
ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਤੱਥ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਖਾਨਸਾ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸਬਖਤਾ
ਤਕ ਸਿੰਘਰਾਜਾ ਜੈ ਰਹਿਣਾ।

ਕਾਂਡ 2

ਸ਼ਹੀਦ ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦਾ ਜਨਮ

ਜ਼ਰੀਫ ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਸਰਦਾਰਨੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਸੰਨ 1948 ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਰਾਵਾ ਦਾਸ ਨੇੜੇ ਬੁਲੇਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੀ। ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦੀ ਉਮਰ ਅੱਜ ਦੇ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਮਾਤਾ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸੀ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਦੀ ਜ਼ਾਬੰਦਗੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾਦੀ ਚਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਲਿਆਈ। ਸੇਢੀ ਦੀ ਉਮਰ ਅੱਜ ਜੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸੇਢੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੀ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਸੇਢੀ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ ਬਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁਦਰ ਨੈਣ ਅਕਸ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਦਾਦੀ ਚਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਲਾਭ ਨਾਲ ਨਾ 'ਸੇਢੀ' ਰੱਖ ਚਿੰਤਾ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੇਢੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬਲਾਉਂਦੇ ਲਗ ਪਿਆ।

ਸੋਢੀ ਦੇ ਦਾਦਾ ਸ. ਬਿਅਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ - ਗਿਆਨੀ ਹਿਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਫਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਤਰਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਟਿਕੋਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸੋਢੀ ਸਾਡੇ

ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰ ਕੋਰੋਨਾ ਜਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ-ਸੁਝਾਈ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਸੋਚੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀ ਧੂ ਜਾਣ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰ ਕੋਰੋਨਾ ਜੁਟਨ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਇਹ ਖਾਣਾ ਨਾ ਹੋ ਕਹਿਣਾ। 'ਭੈਰੋ' ਨਾਮ ਸਿਰਜਣ ਕਰ।" ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆ ਹੀ ਸੋਚੀ ਨੂੰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦੀ ਇਹਦਾਰ ਪੁਨੀ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾ-ਦਾਈ ਪਾਣ ਤੌਰ ਨੇੜੇ ਕਹਿਣਾ। ਜਦੋਂ ਤਕ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਜੀ ਨਾ ਖਾਧਾ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦੀ ਕੋਈ ਫਤਹਿ ਨਾ ਬੁਝਾ ਲਈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਅਥੀਰਕ ਰਿਸ਼ਮ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਅੰਦਰ ਕੋਰੋਨਾ ਜਾਂ ਫਾਨੇ ਹਲ ਕੇ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮਤਿ ਕੇ ਕੋਰੋਨਾ-ਸਥਾਈ ਜਾਂ ਸਵੇਰ ਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਤਕ ਕੋਰੋਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਕੋਰੋਨਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਸੋਚੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕੋਰੋਨਾ ਜਾਂ ਨਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਦੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਕੁਝੀ ਸੋਚੀ। ਸੋਚੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 21 ਦਿਨ ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਕੋਰੋਨਾ ਕਰ ਕੇ ਕੋਰੋਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਸੋਚੀ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਾਰਵਾਰ ਕੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਅਤੇ ਦੋਹਰੇ ਲਈ ਲੀਤੇ ਕੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। (ਸੋਚੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਕਮੇਂ ਅੰਦਰ ਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਲਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਭੁਭਗੀ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੜਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੁੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਅੰਖਰ 'ਸ' ਤੋਂ ਨਾ ਸ਼ੁਰੂਦਰ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਸ਼ਿਰਦਾਸ਼ ਸ਼ੁਰੂਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦੇ ਨਾ ਨਾਲ ਅਖਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਾਂਡ 3

ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾ ਦਾਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ

(ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੌਰਦਾਰ, ਬੰਬਰਾਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦ, ਬਾਪੂ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾ ਦਾਸ ਦੀ ਜੁਥਾਨੀ। 26 ਜੂਨ 2005, ਮੁਲਾਕਾਤ ਸ. ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤ ਦੇ ਪਰ।

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਟਾਂਡਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਬੁਲੇਵਾਲ ਕਸਬਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਅੱਤੇ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਤੋਂ ਲਿੰਕ ਸੜਕ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਈ ਕੁਹਣੀ ਮੋੜਾ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਹੋਈ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾ ਦਾਸ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਥੜੀ ਹਰੀ-ਭਰੀ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਪੱਧਰੀ ਤੇ ਉਪਜਾਊ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਦਰੱਖਤ ਲਗਾਏ ਹਨ, ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਮਿਟੀ ਨੂੰ ਰੁਕੂਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੂਜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜੇਠ-ਹਾਤ (ਮਈ-ਜੂਨ) ਵਿਚ ਵੀ ਇਥੇ ਗਰਮੀ ਘੱਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਜੀਵ ਸਾਹ ਸੇਖਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦਲਾਂ ਦੀ ਕਾਲੀ ਘਟਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੋਰ ਪੈਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਮੋਰ 'ਕਿਆਉਂ' 'ਕਿਆਉਂ' ਦੀ ਮਨਮੋਹਣੀ ਸੰਗੀਤਮਈ ਆਵਾਜ਼ ਅਲਾਪਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਕਿਣ-ਮਿਣ ਕਿਣ-ਮਿਣ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੁਝ ਹੀ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਹਨ। ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਦੇਆਬ ਦੇ ਲੋਕ ਵੱਧ ਮਿਹਨਤੀ ਹਨ, ਜੋ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਨ 1920-21 ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਤੇ ਅਣਖੀ ਸਿਖ ਗੱਥੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ, ਕੰਤਿਕ (ਜਸਦੇਵ) ਦੀ ਛਮਡ ਹੇਠ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਤੇ ਖਾੜੇ ਜਰਬੰਦੀ ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਜਸਮ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ, ਡੈਲੀਊਫਾ, ਚੈਲਦਾਰਾਂ ਤੇ ਫੌਜੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਫੌਜ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਗਦਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁਖਬਰੀ ਕਰ ਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫਤਾਵੇਰ ਸਨ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਥਾਵਾ ਦਾਸ ਦਾ ਸ, ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਤੇ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਉਸ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ, ਪੁਸ਼ਦਾ-ਪਾਣੀ ਵਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਥਾਵਾ ਦਾਸ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋਣਾ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰਾਂ ਦੇ ਸਭ ਵਿਚ ਰਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ. ਬੰਬਰ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ ਧਾਮੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਥਾਵਾ ਦਾਸ 'ਚੋਂ ਨਾਨਕ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਥਾਵਾ ਦਾਸ ਦਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਚੋਲੀਚੁਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬੰਬਰਾਂ ਦੀ ਮੁਖਬਰੀ ਕਰ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਫੜਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਬੰਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਠਾਹਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਥਾਂ ਪਤੇ ਦੇਸਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਚੋਲੀਚੁਕ ਨੇ ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸਬੰਦਾਰ ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੰਬਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੁਸ਼ਦਾ-ਪਾਣੀ ਫੜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਧਾਤ ਲੈ ਕੇ ਸ. ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਥਾਵਾ ਦਾਸ ਫੜਾ ਮਾਰਿਆ। ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਦਾ ਬੰਦਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਇਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬਸਤਾ ਹੋ ਕੇ ਸੁਕਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਹਬ! ਇਹ ਕੁਝ ਤੇ ਕਛਹਿਰੇ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਬਰ ਖਿਸਕ ਗਏ ਹਨ।"

ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਸ. ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪੱਖ ਕੀਤਾ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸ. ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਵੇਖੋ ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕੋਧਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ

ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ ਕਿ ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਤੇਰੇ ਘਰੇ ਅਕਿਉ ਹਨ। ਹੋਣਾ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰਾ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ ਧਾਮੀਆਂ ਦੇ ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਨਾਨਕ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਤੇਰਾ ਪਿੰਡ ਬੰਬਰਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਲਈ ਖਤਰੇ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਫੜਾ ਦੇ। ਜਿੰਨੇ ਬੰਬਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫੜਾਏਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਰਬੀ ਸਮੀਨ ਹਕੂਮਤ ਵੇਲੇ ਜ਼ਾਇਲਪੁਰ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੈਨੂੰ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਵਿਲਾਹੇ ਦਾ ਜ਼ੋਲਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਣੇ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਬਲਤਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਤਕ ਤੇਰੀ ਇਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਕੂਮਤ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰੇਗੀ।" ਸ. ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਲਾਲਚ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਬੰਗੁਰਾ ਨੂੰ ਫੜਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਹੀਂ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਚੋਲੀਚੁਕ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਥਾਵਾ ਦਾਸ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਬੰਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਠਾਹਰਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਫਾਏ ਪੈਣ ਲੱਗੇ। ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਵੀ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਇਲਪੁਰ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਮੁਰਬੀ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਹਲੋਂ ਸਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬੰਬਰਾਂ ਨੇ ਸੋਢੀ ਸਮਝੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਥਾਵਾ ਦਾਸ ਆਪਣੇ ਹਮਦਰਦ ਕੋਲ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਸਤਕ ਉੱਤੇ ਘਬੀਆਂ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਹ-ਮੇਲ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੂਹ ਲੱਗੀ ਕਿ ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਮੁੱਥ ਹਨੇਰੇ ਹੀ ਘੱਤੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬੰਬਰ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬੰਬਰਾਂ ਨੇ ਨਾਕਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੇਜ਼ ਕੋਨਾ ਨਾਲ ਵੱਤ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਹੋ? ਬੰਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਪਾਂ ਦੀ ਧਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।" ਬੰਬਰਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਝਿਏ, ਸਿੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ?" ਬੰਬਰਾਂ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਬੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਥੇ ਲਘ ਕੇ ਬੰਬਰਾਂ ਕੋਟਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹਾਂ।"

ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਤਾਂ ਕੋਟਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ
ਤੇ। ਜੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

ਬੰਬਰ ਨੇ ਨਬਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋੜਦਿਆਂ। ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਿੰਨੇ ਝਬਰ ਆਏ ਹਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ?"

ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪੰਜ ਬੰਬਰ ਆਏ ਹਨ।"

ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਆਦਮਪੁਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਨਬਰਦਾਰ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪੁਰ
ਮੁਕੱਬੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਨਾਮ ਪੈਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਮਝ।"

ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੋੜੀ ਦੀਆਂ ਫਾਗਾਂ ਫੜ ਲਈਆਂ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਨਰ ਤੇ ਫੜ ਕੇ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਲਿਆ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਸਮਝ ਗਿਆ
ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਹਨ। ਕਾਬੂ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿਗੜ
ਗਈ।

ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਮੁਕੱਬੇ ਜਮੀਨ ਦੇ
ਵਿਚੋਂ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਾਂ ਪੁੱਤਰੇ ਇਨਾਮ ਕਰ ਦੇ।" ਧਰਮ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਪਿਸਤੌਲ ਵਿਚੋਂ ਨਾਹ-ਨਾਹ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਮੂੰਹ ਭਾਰ
ਕੱਚੇ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਬੰਬਰਾਂ ਨੇ ਪਿਸਤੌਲ ਦੀ ਹੋਰ ਕੀਮਤੀ ਗੋਲੀ
ਚਲਾਉਣੀ ਡਿੱਗੇ ਨਾ ਸਮਝੀ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੁੱਚ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ
ਕੇ ਅਣਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ। ਬੰਬਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਢੇ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗੇ ਜਵਾਲਾ
ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਧਾ ਕਰ ਕੇ ਮਰੇ ਪਏ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ
ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਅਗਰੇਜ਼ਾ ਦਾ ਬੋਲੀ-ਚੁੱਕ, ਇਨਾਮ
ਦੇ ਲਾਜ਼ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਫੜਵਾਉਣਾ ਸੀ। ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ
ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮੁਕੱਬੇ ਜਮੀਨ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਚਲੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਬੇਗੁਨਾਹ
ਨੂੰ ਤਗ ਨਾ ਗੀਤਾ ਜਾਵੇ।"

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਸੀ - ਜਵਾਲਾ
ਸਿੰਘ ਨਬਰਦਾਰ ਤੇਜ਼ੀਬੂਕ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮੁਕੱਬੇ ਇਨਾਮ।

ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੋਲੀਚੁੱਕ ਨਬਰਦਾਰ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ
ਕਪਤਾਨ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾ ਦਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਜਵਾਲਾ
ਸਿੰਘ ਨਬਰਦਾਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਕਤਲ
ਪਿੱਛੇ ਸਾਬਕਾ ਨਬਰਦਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਬਿਐਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ਤਾਂ ਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਨਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਨਬਰਦਾਰ ਬਿਐਤ ਸਿੰਘ
ਗੁਰਮੁਖ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੱਥ ਨਹੀਂ।
ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਨੌਕੀ-ਬੰਦੀ ਦਾ ਅਸੂਲ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਗਲਤ ਹਸਤਾਂ ਹੋ

ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਹਾ-ਸਪਾਹ ਦੇਸ਼-ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ
ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬੰਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ
ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਲਕਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮਬੰਦੀ ਨਹੀਂ
ਕਰਾਂਗੇ। ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਬੀਜੇ ਕੱਢਿਆ ਦਾ ਫਲ ਚਖ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਆਪਣੀ ਟੋਲੀ ਸਮੇਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲਾ
ਗਿਆ। ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨਬਰਦਾਰ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿਵਿਆਂ ਵਿਚ
ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ
ਕਿ ਭਾਈ, ਨਬਰਦਾਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸਰ ਸਿੰਘ ਬੰਤਾ ਦਾਨਾ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਭਾਈ
ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਸਰਿਆਈ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ। ਵੇਖੋ, ਭਾਈ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਇਕ ਮਿਆਨ
ਵਿਚ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਾਈਆਂ।

ਪੁੱਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬੋਲੀ-ਚੁੱਕ ਸੀ।

ਪਿਤਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ।

ਕਾਂਡ 4

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਣਾ, ਤਾਏ ਨੇ
ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣਾ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀ ਉਮਰ 6 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜ.
ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮੁੰਡੀਆ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਯਾ ਦਿੱਤਾ।
ਸੋਢੀ ਲਾਡਲਾ ਸੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਛੋਟੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ
ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਤਰੇ ਫ਼ਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ 1969-70
ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਘਰਾ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਵੇਵੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਕੂਲ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੇ। ਸੋਢੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੁੰਡੀਆ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਨ ਸਾਈਕਲ
'ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੋਢੀ ਦੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਟੋਹਰ ਸੀ। ਮੁੰਡੀਆ
ਸਕੂਲ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਰਸਮ ਕਰ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੋਈ
ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, "ਛੋਟੇ ਸੁਰਿੰਦਰ, ਮਨ ਲਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ, ਇਕ ਦਿਨ ਤੇਰਾ

ਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ।" ਸੋਚੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪਾਸੇ ਹੋਰਲੀ ਕਰ ਕੇ ਪੁੱਛਾ ਸੀ। ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਣੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ। ਸੁਧਾਰੀ ਕੁਝ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੋਚੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੇਵਪਾਲ ਕੋਲ ਪੁਰਾਣੀ ਸਥਾਨ ਕੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਪਟਕਾ ਬੈਠੇ ਕੇ ਸੁੱਕੇ ਜਲਾਂ ਸੀ। ਸੋਚੀ ਸਿਰ ਤੇ ਸੁਰੇਰ ਕੋਸ਼ੀ ਆਪ ਵੀ ਸਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਦੇਵਪਾਲ ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪਹਿਚਾਣ ਸੀ। ਪੰਜਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੇ ਮੁਢੀਲਾ ਸਕੂਲ ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੀ।

ਮਗਰ ਹਾਲੇ ਜੁਗੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਮ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਗਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤਾਂਝੇ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਾਈਂ ਗੁਰਦੇਵਪਾਲ ਕੋਲ ਦੇ ਸਿਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਕਾਇਆ ਤੇ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਨਰਿੰਦਰ ਕੋਲ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਰਫਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਇੱਕ ਚੁਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਰਹੀ ਪਾਏ ਸੀ। ਸ. ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਰਟਿਸ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ 'ਚ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਖੜੀਬੜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਲ ੨੨੨ ਅੰਸ਼ਕਾਰਣ ਟਰੇਕਟਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੋਚੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਸੋਚੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੰਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਜਾਦ ਪੰਛੀ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਫੇਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਚਲਾਵਾਲ ਦੇ ਸੈਟੀ ਬਾਰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਤਾਈਂ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਤਾਈਂਆ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ।" ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪੁੱਤਰ, ਤੂੰ ਹਾਲੇ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾ, ਵਿਚ ਲੈ ਦੇਵਾਂਗੇ।" ਸੋਚੀ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਨਾ ਹਾਰਿਆ ਤੇ ਤਾਈਂ ਗੁਰਦੇਵਪਾਲ ਕੋਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਕੇ ਕੇ ਦਿਉ, ਤਾਂ ਤਾਈਂ ਦਾ ਵੀ ਉਹ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਸੋਚੀ ਤੂੰ ਹਾਲੇ ਨਿੱਕਾ ਹੈ, ਚਲਾਉਣ ਜੋਗਾ ਹੈ ਜਾ, ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤਾਈਂ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ 'ਚ ਬਿਠਾ ਦਿਉ, ਮੈਂ ਉਹ ਵੀ ਉਡਾ ਲਵਾਂਗਾ।"

ਸੋਚੀ ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਤਾਈਂ ਗੁਰਦੇਵਪਾਲ ਕੋਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਸੋਚੀ ਜਿੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਦੇਵੀਏ। ਮਿੱਥੇ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮੂੰਹ ਵੱਖ ਜਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਨ 1973 ਵਿਚ ਜਲਘਰ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਐਨਫੀਲਡ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 6 ਹਸਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਸੋਚੀ ਦੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਸੋਚੀ 11-12 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਮਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸੋਚੀ ਸਕੂਲ ਬੁਲੇਵਾਲ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਆਏ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵੇਖਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅੱਜ ਦੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਬਾਣਾ ਸਦਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੀ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਬੁਲੇਵਾਲ ਦੇ ਸੈਟੀ ਬਾਰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਵਿਖਾਉਂਦਾ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦਾ। ਆਖੀ ਉੱਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦਾ, ਚੱਲਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਖਲੋਣਾ, ਇਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੋਹਨਾ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਭਾਂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਛਾਲ ਲਵਾਉਣੀ, ਸੜਕ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਸਪੀਡ ਨਾਲ ਭਜਾਉਣਾ, ਭਾਂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਕੱਪੜੇ ਝਰਲਣੇ, ਮਿੱਥਰ ਦੇਸਤਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਬਿਠਾਉਣਾ, ਭੀੜ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਸਪੀਡ ਨਾਲ ਲੱਘਣਾ, ਬੁਲੇਵਾਲ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾ ਵਾਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਦੇ ਕੁਹਟੀ ਮੋੜਾਂ ਤੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਪੂਰੀ ਸਪੀਡ ਨਾਲ ਮੋੜਨਾ।

ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਇਤਨਾ ਮਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੱਡੀ ਦੀ ਲਾਈਨ ਉਪਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਸਰਕਸ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਾ ਦੇਵੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਤਾਰ ਉਪਰ ਵੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾ ਲਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਭਰਤੀ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਕੰਮ, ਜੇ ਸੋਚੀ ਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਭਵ ਹੈ।" ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਕਾਢ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਸਿੱਖੇ ਸੋਚੀ ਰੋਡੀਓ ਮਕੈਨਿਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਰਜਾ

ਮੁਲਕ ਵਿਖੇ ਕੇ ਕਰੀਬ ਨੂੰ ਭੀੜ ਧਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਸਿਰਫ
ਦੀ ਕਾਰ ਸੀ।

ਕੋਈ ਸਾਰਥ ਪਾਏ ਤਦੋਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਸੋਢੀ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ
ਛੱਡ ਦਿਤੀ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਘਿਰੀ ਕਾਣ ਪੰਛੇ ਦਾ ਸ਼ਕੀਨ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ
ਹੋਰ ਕੋਰ ਬਿਰਾਦੀ ਸੀ। ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਦਿਖਾਤਾ ਤੇਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ
ਦਾ ਸਾਥੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਣ ਕੇ ਵੱਡੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ, ਸਾਥਣ, ਭਾਸ਼ਣ
ਦੇ ਮਹਿੰਨੇ ਭਾਸ਼ਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ (ਪਹਿਰਾ ਵਿਚ ਰਹਿਮਤ ਦੇ ਪਾਣੀ
ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਇਕੱਠੇ ਵਿਚ) ਨਿਹਾਲਤਾ ਪਾਏ ਨਾਲੇ ਦਰਿਆ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਥੀਆ
ਘੋਰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਭੋਜਨਾ ਉਸ ਦਾ ਮਤਰਿਆ ਨਾਲ
ਕੁਝ ਦਾ ਖਾਸਤਾ ਕੇ ਹੀ ਸੋਢੀ ਸੀ। ਸੋਢੀ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁਹਿੰਨੇ ਨਾਲ ਨਿਹੰਗੀਆ
ਨਿਹੰਗੀਆ ਲੜਾਈਆ ਲੜਾਈਆ ਤੇ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਗੁਰੂ ਗਿਲ
ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦਾ ਉਸ ਦੀ ਫਰਾਬੀਲੀ ਸੀ। ਸੋਢੀ ਭਾਵ ਅੰਨ੍ਹੀ ਜਮਾਤ ਤਕ
ਹੀ ਪਹੁੰਚਾ ਸੀ, ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਇਤਨਾ ਤੇਜ਼-ਤਰਾਰ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ, ਪ੍ਰਸਿਦ
ਪ੍ਰਸਿਦ ਨਾਲ ਵੀ ਆਖਾ ਅ ਲੋਚਾ ਤੇ ਅਸਿਰੀ ਦਲੀਲ-ਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਕਿ
ਭੋਜਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦਾਦਾ ਸੀ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਘਰਦਿਆ ਕਾਵ
ਤਾਕੇ ਕਾਈ ਦੇ ਹੱਥ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਅਜਾਦੀ ਪਸੰਦ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ
ਲਗਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਦੇ ਤਾਇਆ ਗਿਆਨੀ ਮਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਾਈ
ਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਕੋਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਜੀਵਨ
ਵਿਚ ਚਾਉਣ ਦੇ ਇਛਕ ਸਨ। ਸੋਢੀ ਪੁਲ੍ਹੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਾਜ਼ਾਸ ਪੰਛੀ
ਦਾ ਜੰਗਲੀਆਂ ਲਾਇਆ ਰਾਹਦਾ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਸੋਢ ਬਾਬਾ
/ਸੁਸਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੋਢ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਲ
ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਪਾਈਆ ਵੱਲਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਿਆ।

ਕਾਂਡ 5

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾ ਨਿਹੰਗ
ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਰਲ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੋਢਿਆ ਸਮੇਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ
ਤੇ ਚੰਗਾ ਗੁੰਝੀ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ
ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਇਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸੋਢੀ ਨੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ
ਦੇ ਜਥੇ ਤੋਂ ਗੁਰਕੇਵਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਘੜ-ਸਵਾਰੀ ਸਿੱਖੀ,
ਤਲਵਾਰ-ਬਾਜ਼ੀ, ਨੌਜੋਬਾਜ਼ੀ, ਬੇਦੂਕ ਚਲਾਉਣੀ, ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪੂਰੀ
ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਸੋਢੀ ਨੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ
ਘੜ ਵਾਲਾ ਟਾਗ ਚਲਾਉਣਾ, ਜੀਪ ਦੀ ਡਰਾਇਵਰੀ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖੀ। ਬਾਬਾ
ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਹੋਟਹਾਰ ਯੋਧਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕ/ਗੈਨਮੈਨ
ਰੱਖ ਲਿਆ। ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਰਾਈਫਲ ਦੇ ਢਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ
ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਪ ਦੀ ਡਰਾਇਵਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦਾ
ਰਿਹਾ। ਸੋਢੀ ਦਾ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ
ਹੀ ਜਥੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਦਾਈ ਸਾਲ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ
ਜਥੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਢੀ ਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀਆਂ ਨੇ
ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਫੁੱਟੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੇ ਸਿਰੋਪੇ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਤੋਰਿਆ,
ਜੋ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੱਖਰ
ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ।

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।
 ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।
 ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।
 ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।

ਕਾਢ 6

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਡਰਾਵਾਲਿਆਂ ਦਾ
 ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ
 ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਫੀ ਦਾ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ 'ਚ ਆਉਣਾ

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।
 ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।
 ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।
 ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।

ਕਰ ਗਏ ਤੇ ਪਿਛੇ ਇਸ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਪੰਨੇ।

ਭਾਈ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਖਾਤਰ ਸਨ, ਜੋ ਖਾਲਸਾ
 ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਜੁਝਾਰੂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖਾਤਰੂ
 ਜਰਬੰਦੀ ਬੰਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਅਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੁੱਖ ਸਵਾਦਾਰ ਦੀਆ
 ਸਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਸੰਘਿਆ, ਸ਼ਹੀਦ
 ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਹੌਤੂ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ,
 ਭਾਈ ਮਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚਹੌਤੂ, ਭਾਈ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬੂਹ, ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ
 ਸਿੰਘ ਚਕ ਰਾਜੂ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਭਾਈ ਕੰਵਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਤਾ ਸੇਫੀਆਂ
 ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਫੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਆਬੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
 ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਹਾਸਲ ਕਰ
 ਸਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਰਮਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ
 ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ।

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਡਰਾਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ
 'ਚ ਐਮਿਰ ਸਿਚਾਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਨ
 ਅਕਸਰ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਰਿਆਲਾ, ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ, ਖਨਖਨ,
 ਕੈਸਤਾਨੀ, ਟਿੱਬਾ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਰਾਮਪੁਰ ਖੇੜਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ
 ਸਾਹਿਬ ਹਰੀਆ ਵੇਲਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਜੀ
 ਦਾ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀਆ ਵੇਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ
 ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮਪੁਰ ਖੇੜਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ।
 ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ
 ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਸਨ।

ਸਦਾ ਸਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਤਰਾਵਾਲਿਆ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਸਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਖਾਲਸਾ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਸਦਾ ਸਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਤਰਾਵਾਲਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਅਭਿਆਸੀ। ਟਕਸਾਲ ਦੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸੋਧਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਕਲਾ ਛਾਣਾ ਨਈਂ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਦਾ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਸਗਰ ਕਰਕੇ ਸੋਢੀ ਅਜਿਹਾ ਸੁਰਜੀਤ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਖਾਲਸਾਈ ਚੁਧਾਰੂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਖਾਤਰ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਲੈ ਵੀ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਹਰ ਵਕਤ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਦਾ ਸਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਤਰਾਵਾਲੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਭੰਬ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗਲਵਕਤੀ ਪਾ ਕੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸੋਢੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੋਢੀ ਦੀ ਗੋਲੀ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ। ਸੋਢੀ ਦੀਆਂ ਅਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਹੰਝੂ ਛਾਣ ਪੈਂਦੇ। ਸਦਾ ਸੀ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਬਾਪੀ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, "ਬੰਬੂ (ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ) ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਜੋਰ ਸਿੰਘ ਆ, ਜਦ ਦੁਹਾਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਸਭ ਗਿਦੜ ਖੁਭਾ ਘੋਰਨਿਆ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਨਗੇ।" ਸਦਾ ਸਰਨੇਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਤਰਾਵਾਲਿਆ ਦੇ ਪਿਆਰ-ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੋਢੀ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੀ ਚੇਤਨਾ ਰੱਖੀ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਹਕੀ ਸਿੰਘ ਨਲਫਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਭੰਡੇ ਭੰਡੇ ਪਸ਼ੀਮਾਲ ਦੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਧੋਣ ਮੰਗੀ।

ਕਾਂਡ 7

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾ ਦਾਸ ਸੀ ਪਰ ਬੁੱਲਵਾਲ ਦੇ ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ-ਟਾਂਡਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸਤਕ 'ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਸੋਢੀ ਦੇ ਤਾਏ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਕੋਲ ਹੁਣ ਵੀ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਬੁੱਲਵਾਲ ਦਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਮਹਿਤਾ ਤੋਂ ਸੋਢੀ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਬਾਵਾ ਦਾਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬੁੱਲਵਾਲ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਖੜਾ ਮੁੱਗਫਲੀ ਰੱਬ

ਭਰਾ ਸੀ। ਸੋਢੀ ਨੇ ਟਕਸਾਲੀ ਬਾਵਾ, ਚੋਲਾ, ਕਛਹਿਰਾ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਗੋਦਰੇ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾਈ ਹੋਈ, ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਨੀਲੀ ਦਸਤਾਰ ਗੱਲ ਟਕਸਾਲੀ ਕੱਸ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋਢੀ ਦਾ ਛੇ ਝੁਟਾ ਸਰੂ ਵਰਤਾ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਕਦੇ, ਜਹਵੇਂ ਨੈਣ ਨਕਸ, ਤੇਜ ਅਖਾਂ, ਗੋਰਾ ਰੰਗ, ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਦਾਹੜੀ, ਕਿਰਦੀ ਮੁਛ, ਉਸ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪੁੱਤੀ ਵਡਾਵਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੋਨ ਲਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਰਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਦੋ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੋਢੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਫਤਹਿ, "ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਵਰਤ" ਬੁਲਾਈ। ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਘਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪੁੱਛਿਆ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕਾ ਬੁੱਲਵਾਲ ਵਿਚ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂਲ ਜਮਾਦੇ ਸਨ। ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਖੜੇ ਗੁੱਪਾ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋਢੀ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਫਤਹਿ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸ ਕੇ ਸੁਣਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਦਿਲ-ਦੁਖਾਊ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਉਹ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦੁਪਾਸਤ ਆਪਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਹਾਪੁਰਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, 'ਆਪਣਾ ਫਲਾਣਾ ਮਹਾਪੁਰਖ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਅਖੇ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਿਆ, ਸਵੇਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀ ਕਰਨਾ, ਮਹੀਨਾ-ਮਹੀਨਾ ਨਹਾਉਂਦਾ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਛਹਿਰਾ ਤੇ ਚੋਲਾ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਖੁਰਕੀ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਘੋੜ-ਦੋੜ ਹੋ ਰਹੀ ਆ। ਖਾਲਸਾ ਛਾਉਣੀ ਬਦਲੇਗਾ। ਅਖੇ ਕੀਖੋ ਚੋਲਾ ਕਛਹਿਰਾ ਬਾਤ ਕੇ ਪੁੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।'

ਸਾਰੇ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨਹਾਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਸੇ। ਇਕ ਹੋਰ ਨੇ ਗੱਲ ਤੋਰੀ, 'ਆਪਣਾ ਕੁਲਤਾਰਾ ਮਹਾਪੁਰਖ ਦਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਸਿਤਾਰਾ ਰੋਸ਼ਨ ਮਹਾਪੁਰਖ ਵੀ ਪਹਿਲਾ ਕਛਹਿਰਾ ਤੇ ਚੋਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਸਤਿਸੰਗ ਵੀ ਸੁਣਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੀ ਪੈਰ ਧਾਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਸਥਾਪਨ ਕਰਨ ਗਈ। ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਗਾ ਪੈਰੀਆ ਤੇ ਤਿਲਕ ਕੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਪਿਆ। ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਨੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀਆਂ ਪਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਰੋਸ਼ਨ ਮਹਾਪਾਤਰ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਕ ਸਿਆਣਕਾਂ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਮਾਤਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਈ ਫਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਕਛਰਿਓ ਵਿਚ ਪਾਈ ਭਰ ਗਿਆ, ਨਿਹੰਗ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ।' ਸਾਰੇ ਜਕ ਪਿਤ-ਪਿਤਾ ਕੇ ਹੁਸੇ।

ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਗਲ ਅੱਗੇ ਤੋਰੀ, ਅਖੇ: 'ਮਾਤਾ ਭੋਲਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਣ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ, ਥੀ-ਥੀ-ਥੀ, ਕਛਰਿਓ ਕੀ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਵਿਚਾਰਾ ਮੰਤ ਖੋਲ੍ਹੀ ਵਿਚਦਾ ਸੀ।' ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਵਹਿਸੀ ਧਾਸਾ ਹਾਸ ਤਾ ਵਿਚ... ਸੋਚੀ ਨੇ ਨਕਲੀ ਨਿਰੋਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ, ਬਾਣੇ ਵਿਚੋਂ ਜੱਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ। ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਤਿਰੰਗਲੀ (ਜੇਟਾ ਦਾ ਤੂਤੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ) ਫੜ ਕੇ ਪੁਛਣ ਲੱਗਾ, "ਭਾਈ ਵਿਖਾਣੇ ਜਹਾ ਤਿਰੰਗਲੀ। ਕਿਨੇ ਦੀ ਲਿਆਂਦੀ ਆ?" ਜੇਟਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਿੰਘ, ਪੂਰੇ ਬਾਰਾ ਰੁਪੈ ਦੀ ਆ। ਸੁੱਤਾ ਪੰਕੀਆਂ, ਟੁਟਣ ਦੀ ਗਰੇਟੀ ਆ।" ਸੋਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈਆ, ਆਪਾ ਹੁਣੇ ਪਰਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਆ। ਛੋਲਿਆ ਨੂੰ ਦਰੁਬਤੀ ਲਾਉ ਕਿ ਨਹੀਂ?" ਜੇਟਾ ਕਿਸਾਨ ਸੋਚੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਗੱਭਰੂ ਕੀ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਕੱਛਾ ਵਿਚ ਬਾਹਰਾਂ ਦੇ ਕੇ ਖਚਰੇ ਹਾਸੇ ਹਾਸੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋਚੀ ਨੇ ਜੇਟਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਤਿਰੰਗਲੀ ਫੜ ਕੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਗਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੇ ਸੋਹ...ਰਿਉ, ਆਉ ਤੁਹਾਡਾ ਜਵਾਈ ਆਇਆ ਜੇ, ਕੀਹਨੇ ਕੁੱਤੀ ਵਿਆਹੁਣੀ ਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਤੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੜਾ ਲਵੇ, ਮੈਂ ਸੰਤ ਕਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਚੇਲਾ ਜੋ।" ਬੰਬਰ ਸੋਰ ਸੋਚੀ ਦੀ ਗਰਜ ਸੁਣ ਕੇ ਨਕਲੀ ਨਿਰੋਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਪੀਲੇ ਪੈ ਗਏ। ਸੋਚੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਵੇਲੇ ਦੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗੰਤਕਾਸ਼ਾਸੀ ਸਿੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋਚੀ ਨੇ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦਾ ਸੈਕਾਰਾ ਗਜਾ ਕੇ ਤਿਰੰਗਲੀ ਦੇ ਐਸੇ ਪਲੱਥੇ ਖੇਤੋਂ ਕਿ ਤਿਰੰਗਲੀ ਦੇ ਨਿਰੋਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੋਰਾ 'ਤੇ ਪਏ ਇਕ ਇਕ ਵਾਰ ਨਾਲ ਦੇ ਦੋ ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਫਿਰਾਣ ਲੱਗੇ। ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਮੋਰਾਂ ਆਲ੍ਹ ਵਾਂਗ

ਫਿਲੀਆ ਗਈਆਂ, ਕੱਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਮੱਥੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਚੁਰ ਕੇ ਗਏ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਥੱਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤੇਰਾਂ ਨਿਰੋਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੋਚੀ ਨੇ ਸਬਰ ਢਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਤਜਾਰ ਵਿਚ ਹਾਲ ਪਾਹਿਰਿਆਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਪਾਸਰ ਦੇ ਗੁਲਾਬੀ ਰੁਖਾਂ ਵਾਂਗ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਾਲ ਰੋਗੇ ਗਏ। ਸੋਚੀ ਦੀ ਤਿਰੰਗਲੀ ਦੀਆਂ ਸੋਟਾਂ ਘਾ ਕੇ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, 'ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੁਲਾਓ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ' ਸਿੱਖੀ ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਟਿੱਚਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਮਾਈ ਦਾ ਆਲ ਨਕਲੀ ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਸੋਚੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਤਿਰੰਗਲੀ ਵਾਲਾ ਪੇਡੂ ਕਿਸਾਨ ਮਾਮਲਾ ਵਿਗੜਿਆ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਮਾਈ ਭੋਲਾ ਮੋਰ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਸੋਚੀ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਭਜ ਕੇ ਮੇਲ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਲੈ ਭਾਈਆ ਤਿਰੰਗਲੀ। ਤਿਰੰਗਲੀ ਤੋਰੀ ਵਧੀਆ, ਇਹ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜਿਥੇ ਮਰਦੀ ਵਰਤੀ ਜਾਵੀ।" ਸੋਚੀ ਨੇ ਜੇਟਾ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਕੀ ਆ ਤੇ ਪਿੰਡ ਕਿਹੜਾ ਆ? ਜੇਟਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਨਾਂ ਤਾ ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਰਾਹੂ ਵਾਲਾ ਰੁਕ ਹੈ ਤੇ ਤਿਰੰਗਲੀ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਕੇ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਫਸਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਸੰਭਾਲੋ, ਬਾਬਿਓ, ਮੈਂ ਤਾ ਮੇਰਾ ਕੇ ਸਾਰ ਲਵਾਂਗਾ।" ਸੋਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ, ਐਵੇਂ ਘਬਰਾਈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਸਾਵਾ ਦਾਸ ਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦੱਸੀ।" ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੈਥੇ ਬੰਦੇ ਮਰਵਾਉਣੇ ਆਂ, ਅਥੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦੱਸੀ। ਬਾਬਿਓ, ਵੇਖੀ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਫਸਾ ਦੇਵੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਖੇਤੀ ਕਰ ਕੇ ਪੈਟ ਪਾਲਦਾ ਹਾਂ।" ਜੇਟਾ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੋਚੇ ਵਾਲਾ ਭੋਲਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਾਹਲੇ ਕਾਹਲ ਕਦਮੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ ਤੇ ਸੋਚੀ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮੋਢੇ ਤਿਰੰਗਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਤੇ ਚਖਮਾਂ 'ਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਲਿਖਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਮਰ 16-17 ਸਾਲ, ਗੋਰਾ ਰੋਗ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਵਰਦੀ ਚੇਲਾ ਤੇ ਪੰਗ ਕਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਕੰਦ ਛੇ ਫੁਟ, ਸੱਟਾ ਤਿਰੰਗਲੀ ਨਾਲ ਮਾਰੀਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪੁਲਿਸ ਹੌਲਦਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਣਾ ਬਿਆਨ ਲਿਖਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਸਾਲੇ ਖੁਸ਼ਰੋ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ, ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਤੇ ਕੁੱਟ ਖਾ ਕੇ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਦੋਸੀ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ

ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦੇ। ਕਮਾਨ ਨੇ ਆਪ ਵੱਗ ਪਾਈਆਂ ਸੀ। ਸਾਲੇ ਘਸ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਖਰੀਦਣ ਹਦਾਸ਼ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਆ ਮਸਨੂੰ.....। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮੁੱਝ ਪਣੇ ਵੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਿਰੰਗਲੀ ਫੌਜ ਕੇ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਨੇ ਹੀਛਾ ਮਾਰਨਗੇ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਖ਼ਬਰ ਸੀ ਕਿ 'ਬੁਲੰਦਸ਼ਾਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ' 'ਚ ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ 11 ਨਿਰੋਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਜਖ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖ਼ਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਖੀ ਕੁਲਦੀਪ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ।

ਕਾਂਡ 8

ਨਿਰੋਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਦਰ ਕੁੱਟ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ। ਬੁਲੰਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਿੱਛ ਪਿੱਛ ਤੇ ਘਰ ਘਰ ਹੁਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਸੋਢੀ ਮੰਦੇ 'ਤੇ ਤਿਰੰਗਲੀ ਰਖੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਆ ਭਾਈ ਸੋਢੀ ਅੱਜ ਕਿਵੇਂ ਤਿਰੰਗਲੀ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ?"

ਸੋਢੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਚਾਚਾ ਜੀ, ਅੱਜ ਸਾ.....ਨਰਕਧਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪੰਗਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਜਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਇਕ ਜਟ ਤੇ ਤਿਰੰਗਲੀ ਫੌਜ ਕੇ ਚੌਥੇ ਚਿੱਤ੍ਰ।"

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਸੋਢੀ, ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸਟ-ਫੋਟ ਲੱਗੀ?"

ਸੋਢੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਨਹੀਂ ਚਾਚਾ, ਮੈਂ.....ਚੇ ਨਰਕਧਾਰੀਏ ਆਪ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਵੱਜ ਕੇ ਕਿੱਗੀ ਗਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸੇਟ ਮਾਰਦਾ ਸੀ, ਡਿੱਗ ਉੱਚ ਆਪੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਸੀ। ਚਾਚਾ, ਆਹ ਤਿਰੰਗਲੀ ਸਾਡੇ ਲੈ, ਤੇਰੇ ਕੰਮ

ਆਉਂਗੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਤਾਂਦੇ ਨੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ।"

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, "ਸੋਢੀ, ਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਐ। ਤੂੰ ਕੌਣ ਨੇ ਕੋਈ ਪੰਗਾ ਲੈ ਫੜਦੇ, ਨਸ਼ਿਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ, ਇਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪੁਸ਼ਟਾ ਪਾਈ ਫੌਜ ਕੇ ਇਥੇ ਈ ਟਿਕ ਜਾ।"

ਸੋਢੀ, "ਰਾਹ, ਘਰ ਜਾਊ ਜਰੂਰ। ਬੀਬੀ (ਤਾਈ) ਭਾਪਾ (ਡਾਇਆ) ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਤਾਂ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਈ ਜਾਣਾ, ਸੋਢੀ ਸਹਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਪੰਗਾ ਨਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੋਵੇ।"

ਸੋਢੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਤਹਿ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਸੋਢੀ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਰਾਤ ਸੌ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ (ਘਰ ਵਿਚ ਸੁੱਤੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸੀ)

ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੁੱਤੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਕਿਆ ਨਿਤਨੇਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਨਿਤਨੇਮ ਦਾ ਭੰਗ ਪਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਗਰਮ ਜਲ ਫੌਕ ਕੇ ਤਾਈ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ,

"ਬੀਬੀ, ਮੈਂ ਭਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ, ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ ਲੱਗ ਜਕਦੇ ਆ, ਡਿਕਰ ਨਾ ਕਰੀ।"

ਤਾਈ, "ਸੋਢੀ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਆ ਭਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇਸਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿਲਣ ਚਾਹਾ ਜਾਵੀ ਪਰ ਅੱਜ ਬੁਲੰਦਸ਼ਾਹ ਨਾ ਜਾਵੀ।"

ਸੋਢੀ, "ਬੀਬੀ, ਕਿਉਂ ਕੀ ਗੱਲ ਆ, ਬੁਲੰਦਸ਼ਾਹ ਜਾਣ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਆ।"

ਬੀਬੀ, "ਸੋਢੀ, ਤੂੰ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ, ਕੋਲ ਸਾਮੀ ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੁਲੰਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਨਰਕਧਾਰੀਏ ਕੁੱਟੇ ਆ। ਲੋਕ ਗੱਲਾ ਕਰਦੇ ਸੁਣੇ ਆ, ਉਸ ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਜੁਰਅੱਤ ਨਹੀਂ ਗੋਤੀ। ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਨਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਪੈਂਦੇ ਭਾਤਨਗੇ।"

ਸੋਢੀ, "ਬੀਬੀ, ਜੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕੋਈ ਫੜ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸੋਢੀ ਨਿਹੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕਦਾ।"

ਤਾਈ, "ਨਾ ਪੁੱਤ ਸੋਢੀ, ਹੁੜ੍ਹ, ਰੂਫਾਨ, ਅੱਗ ਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵਟ ਕੇ ਲਾਭ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਦਾਨੇ-ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਐ।"

ਸੋਢੀ ਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਰਕਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬੁਲੰਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੁੱਟ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਸੋਢੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਸੋਚਾਈ ਲੁਕਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ,

ਹੈ। ਕਰਾਰ ਵਿਚ ਖੜਾ ਮੁਕਾਬਲੀ ਹੋਰ ਹਿਰਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੋ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਆਖਰ ਹੋਈ, ਉਹਨਾਂ ਗੁਰ ਵਰਤਿ ਖੁਲਾਈ। ਗੁਰ ਵਰਤਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵੇਰਾ। ਇਸੇ ਦਾ ਗਲੀ ਮੁਹਲਾ ਪੁੱਛਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਾਲਮਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਰਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਨੇ, ਨਰਕਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਨਰਕਧਾਰੀਏ ਸਿੱਖੀ ਸਮੁੱਚੇ ਗੁਰਤ ਮਲਿਆਵਾ ਸਣੇ ਵਿਰੁਧ ਉਲ-ਜਲੂਲ ਕੋਲਣ ਲਗ ਪਏ।

ਬੀਬੀ, "ਤੇ ਇਹ ਕੁ...ਕੀ ਭੋਂਕਦੇ ਸੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੁਧ?"

ਸੇਢੀ, "ਬੀਬੀ, ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਆਖਦਾ ਆਪਣਾ ਫਨਾਟਾ ਮਹਾਪੁਰਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੜ ਕੇ ਨਿਹੰਗ ਬਣ ਗਿਆ, ਸਵੇਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀ ਕਰਨਾ, ਮਹੀਲਾ-ਮਹੀਲਾ ਨਹਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਕੇ ਕਛਰਿਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਹਿਣਾ ਨਿਹੰਗ ਮਿਲੇ ਕਪੜੇ ਪੈ ਲਵੇ, ਸੁਰਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਘੋੜ ਨੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਕਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਬਦਲੇਗਾ। ਅਖੇ ਕਪੜੇ ਝਾੜ ਕੇ ਪਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੀ ਝਾੜੀਆਂ ਮਾਂ ਕੇ ਰੋਸੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਹਿਸੀ ਹਾਸਾ ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਫੁਰੀ ਵੱਗ ਭੁ ਗਿਆ। ਬੀਬੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਕੋਈ ਝੁੱਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਨਰਕਧਾਰੀ ਨੇ ਗੱਲ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਅਖੇ, ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਮਹਾਪੁਰਖ ਕਲਤਾਰਾ ਸੀ ਦੱਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ ਕਿ ਮਹਾਪੁਰਖ ਸਭ ਸਿਤਾਰਾ ਰੋਸ਼ਨ ਜੀ ਵੀ ਕੱਛ ਤੇ ਚੱਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਇਹਦੀ ਘਰਵਾਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵੀ ਸੁਣਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦੋ ਪਾਸੇ ਪੈਰ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਈ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਗਈ। ਨਿਹੰਗ ਸਿੱਖ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੱਤੀਆਂ ਤੇ ਤਿਲਕ ਕੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕੱਢ ਕੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀਆਂ ਪਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਵੇਖ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਕ ਸਿਆਣਾ ਸ਼ੇਰਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਤਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੱਖ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਕਛਰਿਗੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਨਿਹੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਡੁੱਬ ਹੋ ਮਰ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸੇ। ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਣੀ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਅਖੇ ਮਾਤਾ ਭੋਲਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਰਣਾ ਕੇ

ਕਹਿੰਦੀ, ਵਿਚਾਰਾ ਨਿਹੰਗ, ਬੀ-ਬੀ-ਬੀ, ਕਛਰਿਗਾ ਕੀ ਪਾਇਆ, ਮੇਰੇ ਬਹੁੰ ਵਿਚਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਬਹਿੰਦੀ, ਆਪ ਕਛਰਿਗਾ ਲਾਹ ਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜ ਕਛਰਿਗੇ ਵਾਲਾ ਨਿਹੰਗ ਕਛਰਿਗੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰਦਾ ਵੇਖਿਆ। ਆਪ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਸੁਣਨ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬੁੱਢੀ ਸਿਆਣੀ ਸੀ। ਘਰ ਵਾਲੇ ਰੋਸ਼ਨ ਸਿੰਧੂ ਨੂੰ ਪੁੱਰ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਨ ਲਿਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਕੁਸਤਗੁਰੂ ਦੁਰਬਰਨ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਈ, ਰੋਸ਼ਨ ਸ਼ਾਹ ਸਤਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਚੂੜੀਦਾਰ ਪਜਾਮਾ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ, ਸੰਤਰੀ-ਨੁਮਾ ਕੁਤਤਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹੀ ਕੁਸਤਗੁਰੂ ਦੁਰਬਰਨ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਪੈ ਗਿਆ, ਭੁਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾ ਰਿਹਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੀ ਆ ਪੂਰਾ ਮਹਾਪੁਰਖ ਬਣ ਗਿਆ।"

ਸੇਢੀ ਨੇ ਵੇਸਿਆ ਕਿ ਬੀਬੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ, ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਕੁਝੋਲ ਮੇਰਾ ਸੀਨਾ ਚੀਜ਼ ਗਏ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਜੱਟ ਤੇ ਤਿਰੰਗਲੀ ਖੋਹ ਲਈ ਤੇ 'ਬੋਲ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦਾ ਜੋਕਾਰਾ ਗਜਾ ਖੋਹ ਲਈ ਤੇ 'ਬੋਲ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦਾ ਜੋਕਾਰਾ ਗਜਾ ਕੇ ਨਰਕਧਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਬੂ ਬੜੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਆਏ ਸੀ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੀ-ਬੀ-ਬੀ ਟੈਪੂ ਖੜੇ ਸੀ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਜੱਟ ਦਾ ਗੱਡਾ ਖੜਾ ਸੀ, ਜਿਧਰ ਉਹਨਾਂ ਭੱਜਣਾ ਸੀ ਮੈਂ ਤਿਰੰਗਲੀ ਫੜ ਕੇ ਮੋਰਚਾ ਮੱਲ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਸਾ...ਦੇ ਸਬਰ ਵਿਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਮਾਈ ਦਾ ਲਾਲ। ਇਕ ਸੱਟ ਨਾਲ ਦੋ ਦੋ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਵੱਜ ਕੇ ਡਿੱਗੀ ਜਾਣ। ਬੀਬੀ, ਦੱਸ ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਬੀਬੀ, "ਸੇਢੀ, ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਔਦਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ-ਮਖਾਰ ਫਸ ਨਾ ਜਾਵੀ, ਜੇਕ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਆਪੇ ਤਾਰਾਵਾਲੀ ਨੱਥ ਪਾ ਲਵੇਗੀ। ਮੇਰੇ ਵਰਜਿਆਂ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਘਰ ਟਿਕਦਾ।"

ਸੇਢੀ ਦੀ ਤਾਈ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੇਢੀ ਤੂੰ ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਔਗੇ-ਪਿਛੇ ਹੋ ਜਾ।

[illegible]

ਰਾਂਗ 9

[illegible][illegible]

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

[illegible]

1. *What is the main purpose of the text?*

[illegible][illegible]

[illegible]

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

[illegible]

ਪਿਛਲੇ ੬ ਹਫ਼ੇ ਹੋਈ, 'ਕੋ-ਸ਼ੈਰੀ' ਲਈ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਜੋ ਕਾ
ਲਗਾਨ-ਰਾਜ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ
ਇਹ ਤੇ ਹੋਰ ਖ਼ੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਥੇ ਕੋ-ਸ਼ੈਰੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਕਰ ਰਹੇ
ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਾਲੀ ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਲਈ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸੋਚ
ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਰੀ ਖ਼ੇਤਰ ਨੂੰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੱਜ

ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਲੈ ਰਾਹਮਤ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੋਣਗੇ।

ਸਭਾ ਵਿੱਚ: 'ਜੇਸ਼ ਫਿਰ, ਮਿਲਣੀ ਦੇ ਤਰੀਕਾ ਕਿ ਵਿਅਕਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਹੀ'।

ਮਿਥੀ 'ਭਾਗ' ਸਿੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਟਿੱਪ ਦੇਸ਼ ਭਰੀ, ਵਿਖਾਓ ਹੀ ਜਿੰਨਾ
ਦੀ ਮੰਗਿਓ ਆਪਣੇ।

ਲਗਣ ਸਿੰਘ, "ਜਿਲ੍ਹੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਜਿਸ਼ ਨਹੀਂ, ਜਿਲ੍ਹੇਵੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਘਰੇ
ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਜਿਲ੍ਹੇਵੀ ਨਵੇਂ ਜਿਲ੍ਹੇਵੀ ਸਿੱਖ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ, ਆਪਣੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ।"

मैंने 'जली' में शरीर धोया, सच है।'

[illegible]

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਥੀਆਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਥੀਆਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

[illegible]

ਸੁਰਜ ਸਿੰਘ, "ਮੇਰੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਤੇ ਨਰਕਪਾਰਾਨਾ ਦੀ ਕੁੱਟ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ ਦੀ ਜਲਮਲ।"

ਸੋਢੀ 'ਕਾਊ, ਸਾਮਲ ਈ ਨਹੀਂ, ਇਹਨਾ ਸੋਹ...ਰੀ...ਦੇ...ਰੀ ਮੈ
ਰੀ ਵਿੱਚੇ ਆ। ਕਾਊ ਹੁਨ ਸਿੱਖ ਮਜ਼ਾਕ ਦੀਆਂ ਹੱਲਾ ਵੰਡ। ਅਜੇ ਨਰਕਧਾਰੀਆਂ
ਨੂੰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਰਾਹੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾ, ਪਰ ਹਰ ਭੋਲ
ਕਲਮ ਰਾਜੇ ਦੀ ਫ਼ਕ ਦੀ ਸੁਣੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਪਿੱਛੋਂ
ਦੇਸੇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਹੋਰ ਵੀ ਪੈਰਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਸ ਕਾਰਨ
ਨੂੰ ਸਰ ਜੀ। ਸਿਰ ਸਕਲੈਟ ਸਿੱਖ ਸੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਿੰਡਰਾਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਹਰ
ਪ੍ਰੇਸ ਕੇ ਏਸ ਦੇਣਾ ਕਿ ਕੁੰਵਾਲ ਵਿਚ ਨਰਕਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣਾ ਸੋਢੀ
ਨੂੰ ਕਹਾਇਆ ਤੇ ਸੋਰ ਜੀ ਸਭੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰਿਆ ਹੋਸ ਰਖਣ।
ਕਈ ਜੇ ਹੋਵੇਗੀ ਦੇਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਾਜ ਸਿੰਘ 'ਸੋਢੀ' ਮੇਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮੁੱਲ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਮਿੱਠੇ ਇਸ ਯੁੱਗ ਦਾ ਭੋਰਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਮਿੱਠੇ ਪਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਪ ਚਲ ਕੇ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ-ਭੇਜਣ ਦੀ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ।

ਦੇਸ਼ ਸਿੰਘ, 'ਸੋਢੀ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਤੇਰੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋ ਸਾਥ ਦਵਾਉਣਾ। ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਜੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋ ਫਾਰਾ ਨਿਵਾਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਰਹੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਚਾਲਿਆ। ਤੂੰ ਕੀ ਕਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਲੇ ਸੋਢੀ ਮਹਾਪੁਰਖ ਬਲਾਸ ਪੰਥ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਂਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇਰੇ ਹਨ। ਆਪ ਮਹਾਪੁਰਖ ਦੇ ਬਚਨ 'ਤੇ ਫੁੱਲ ਬੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਆ। ਆਪਣਾ ਕਿਹੜਾ ਨਿੱਜੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।'

ਦੇਸ਼ ਯਾਰ ਭਲਾ-ਕਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡ ਭਾਮੀਆ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਆਪਣੀ ਪੀ ਕੇ ਜਿਥੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ ਤੋਂ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮੰਗ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਸ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਕਾਂਡ 10

ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੱਭੇ ਮੇਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਬੁਲੇਵਾਲ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਨਰਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਟ ਵੱਧਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਸਿਆਣ ਲਿਆ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਚੋਕੀ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਚਲ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਖਰੀਦਵਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਚੋਕੀ ਦਾ ਹੌਲਦਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਚੋਕੀ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸੋਢੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਨਾਬ, ਪੁਲਿਸ ਚੋਕੀ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਸੱਚੇ, ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਟਿਠਕਾਰੀ ਨਹੀਂ।

ਹੌਲਦਾਰ 'ਜਵਾਨਾ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਭਗਤੋਂ ਸਰੋਪੀ ਤੇਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਜਵਾਈ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇਗੀ।'

ਸੋਢੀ ਸਮ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਹੌਲਦਾਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਰੂਪ-ਰਾਪ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬੁਲੇਵਾਲ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦਸਿਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋਢੀ ਦਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸੁਣ ਕੇ ਕੁਲਦਾਰੇ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਿਰੋਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਚੋਕੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮੇਟਰਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਰੋ ਉਸੇ ਖਿਸਕ ਗਿਲ ਤੇ ਮਨਿਸੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਦ ਸਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋਖੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਰ ਦੱਸਿਆ। ਸੋਢੀ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਯਹੀ ਨੇ ਰਾਮ ਮਰਦਾ ਵਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੁਲਾਭਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾਇਆ। ਸਿੰਘ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ, ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ।' ਸੋਢੀ ਜੀ ਤੇ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮੇਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਭਾਮੀਆ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਇਆ।

ਹੌਲਦਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਣੀ ਨੇ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਸੋਢੀ, ਜਾਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੁਲੇਵਾਲ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਤੂੰ ਕੇਰਾ ਬੇਦਸੇ ਬੇਦਿਆਂ ਦੇ ਜੱਟ ਮਾਰੀਆਂ, ਇਸ ਲਈ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 324-25-26 ਦੇ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਾਫਟਰੀ ਰੀਪਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਨੂੰ ਬਰਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।' ਨਰਧਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਚੋਕੀ ਵਿਚ ਦਸੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਵ-ਰੋਲੀ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਹੌਲਦਾਰ ਨੇ ਕੁਲਦਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਮਹਾਪੁਰਖ, ਸਾਨੂੰ ਕਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਿਉ। ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਕਰੇਗੀ।'

ਕੁਲਦਾਰਾ, 'ਜਨਾਬ, ਦੋਸੀ ਨੂੰ ਸਾਥੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸਜਾ ਦਈਏ। ਆਗੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਿਖ ਨਿਰੋਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਾ ਕਰੇ।'

ਸੋਢੀ, 'ਹੌਲਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਵੀ ਲਕੜ ਜਬਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗਾ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਚੋਕੀ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਪਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਹੋਵੇਗੀ।'

ਸੋਢੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੌਲਦਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਪਣੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। ਹੌਲਦਾਰ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦਾ ਬਸੀਵਰ ਉੱਥੇ ਕੇ ਕੋਨ ਨੂੰ ਲਾਇਆ, 'ਹੈਲੋ, ਕੌਣ ਹੈ ਜੀ?'

'ਮੈਂ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਵਾਲਾ ਮੰਗਦੇ ਤੇ।'

ਹੌਲਦਾਰ, 'ਬਾਬਾ ਜੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।'

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਗੁਰਮੁਖ।'

'ਬਾਬਾ ਜੀ, ਕੀ ਹੁਕਮ ਜੀ?'

ਸਿੱਖ ਹੀ, "ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਬਰਾਬਰ ਸਿੱਖ ਗ੍ਰਿਹਤਾਜ ਕੀਤਾ।"
ਹੋਲਦਾਰ, "ਜੀ, ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਹੁਕਮ ਸੀ?" ਹੋਲਦਾਰ ਦੇ ਹੱਥ
ਕੋਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਹੱਥ ਖੋਲ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਵੱਖ ਕੇ ਸਿੱਖ
ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਹੋਲਦਾਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਸੋਢੀ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦਾ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਹ
ਮੇਰਾ ਹੀ ਵਿਗਾੜ ਲੈਣਗੇ।

ਸਿੱਖ ਜੀ, "ਮੇਰਾ ਬਰਾਬਰ ਮੇਰੇ ਸੋਢੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵਰਨਾ
ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਪਵੇਗਾ।"

ਸਿੱਖ ਜੀ ਦਾ ਕਿਹਾ ਵਰਨਾ ਸਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਲਦਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਕੰਨ
ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦਾ ਹਸੀਵਰ ਪਤਕ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ
ਪਿਆ। ਹੋਲਦਾਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਬੁਰਬੁਰਾਇਆ, "ਸਾਲੇ ਕੁਤੀਰਾ, ਮੇਰੇ
ਮਰਵਾਉਣਗੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ, ਭੈਣ ਦੇ ਖਸਮ, ਪੰਗੋ ਲੈ ਕੇ ਕੈਢੇ ਇਹ ਬੀਲਦੇ
ਨੇ ਕੱਢਣੇ ਸਾਨੂੰ ਪੈਦਾ ਆ।"

ਹੋਲਦਾਰ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, "ਪ੍ਰੰਮ ਚੋਦ।"

ਸਿਪਾਹੀ, "ਜੀ ਜਨਾਬ, ਹੁਕਮ?"

"ਆਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ
ਤਕਲੀਫ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਕੋਸ ਦਾ ਕਲੰਦਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਗ੍ਰਿਹਤਾਜ
ਪਾ ਕੇ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕਰਨ।"

ਹੋਲਦਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਣਾ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ
ਚੁਬਾਰੇ ਵੱਲ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੋਢੀ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਵਿਛੀ ਦਰੀ ਉੱਤੇ
ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸਿਪਾਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, "ਜੀ ਜਨਾਬ! ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁਕਮ?"

ਹੋਲਦਾਰ, "ਇਹਨਾਂ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹ ਪਿਆ, ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਤੇ
ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ।"

ਸਿਪਾਹੀ ਚਾਹ ਲੈਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ,
ਕੁਲਤਾਰਾ ਕੁਰਸੀ ਮੰਨੀ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਹੋਲਦਾਰ, "ਮਹਾਪੁਰਖੋ, ਸੋਢੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ, ਪਤਾ ਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ
ਲਿਖਾਉ?"

ਕੁਲਤਾਰਾ, "ਜਨਾਬ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਦੱਸੀਏ, ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਸੱਦ
ਕੇ ਪੁੱਛ ਲੈਣਾ ਸੀ।"

ਹੋਲਦਾਰ, "ਤੇ ਮਹਾਪੁਰਖੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਭਲਾ ਸੋਚਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ
ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਵੀ ਸਬਦ ਮੂੰਹੋਂ ਕੱਢਦੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਲਿਸ ਭੇਜੀ

ਵਿਚ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਵਧਾ-ਭਧਾ ਕੇ
ਜਾਨੀ ਆਇਆ। ਉਹ ਤੁਰੀ ਕੁਰਸੀ ਵੱਲ ਅਹੁਲਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਜਾਂ
ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤਿਭਤੋਵਾਲੇ ਦਾ ਫੁੱਮਣਾ ਮਖੌਰ ਨੇ, ਪਹਿਤਾ ਫੁੱਤਾਉਣਾ ਮੁਸਕਰਾ
ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ।"

ਹੋਲਦਾਰ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਵਧਦੇ ਦੇ ਸੁਖੀ ਹੋ
ਜ਼ਰਾ ਲਿਆ।

ਕੁਲਤਾਰਾ, "ਜਨਾਬ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸੀ ਤੇ ਨਾ ਪਤਾ ਜਾ ਕੇ
ਲਿਖ ਲਿਆਉ।"

ਹੋਲਦਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਣਾ ਕਾਗਜ਼ ਪੇਂਨ ਲੈ ਕੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਗਿਆ।
ਜਦੀ ਜਗਨੀ ਕੰਠ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹੋਲਦਾਰ, "ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?"
ਸੋਢੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾਈਆਂ ਤਾਂ ਹੋਲਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਿੱਖ
ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਹਿੰਤ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਉ।"

ਹੋਲਦਾਰ ਨੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਹੱਥ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਛਾਲ ਮਾਰ
ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾ।

ਸੋਢੀ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਹਰਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੋਲਦਾਰ, "ਉਣੇ ਪਰੇਮ ਚੋਦ।"

ਸਿਪਾਹੀ, "ਜੀ ਜਨਾਬ।"

"ਸੋਢੀ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ?"

ਸਿਪਾਹੀ, "ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਬਿਠਾ ਆ।"

ਹੋਲਦਾਰ, "ਉਹ ਪਤੰਦਰ ਭੱਜ ਗਿਆ ਈ, ਛੇਤੀ ਕਰੋ ਇਥੇ ਕਿਤੇ
ਨੇੜੇ ਹੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹੋਣਾ, ਭਾਲ ਕਰੋ।"

ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਲਿਆਦੀ ਚਾਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਹੱਥ ਗਿਲਾਸੀਆਂ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ। ਉਹ ਪਿਠ ਭਾਤ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਵਿਚੋਂ
ਉੱਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ। ਪੁਲਿਸ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ
ਨਾਟਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸੁਰਜ ਵਿਖ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਜਗ
ਪਈਆਂ ਸਨ। ਸੋਢੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭਾਮੀਆਂ ਦੇ ਚਾਹ ਤੁਰਿਆ ਜਾਣਾ,
ਰਹਾਸਿ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤਿ ਉਪਾਇਆ

ਪੈਸ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

ਹਰਨਾਕਸ ਦੁਸਟ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤਰਾਇਆ ॥
ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਿੰਦਕਾ ਪਿਠ ਦੇ ਨਾਮਦੇਉ ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਮੇਸਾ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਅੰਤ ਨਏ ਛਡਾਇਆ ॥...

ਕਾਂਡ 11

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਘੁਮਰੇ-ਫਿਰਦੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਪਿੰਡ ਰਾਜੂ ਵਾਲਾ ਚੌਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਆ ਵਿਆਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਬੜਾ ਹੀ ਮਿਲਾਪਤਾ ਤੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਸੀ। ਦਿਨ ਅਜੇ ਅਸਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮੱਝਾ ਦੀ ਧਾਰ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਤੌਦਰ 'ਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਲਾਹ ਰਹੀ ਸੀ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੋਢੀ ਘਰ ਨ ਵਕਿਆ ਬੁਹਾ ਧੌਕ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਏ। ਉਹੋ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦਾ ਸ਼ਰਤ ਸੁਣ ਕੇ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮਾਮੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਗਭਰੂ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੁਹਿਰੇ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਤਿਰੰਗਲੀ ਨਾਲ ਬੁਲਵਾਲ ਦੇ ਬਸਾਬ ਬਿਠਾਠਕਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣਾ ਛਕਾਇਆ ਸੀ। ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪੇ ਵੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, "ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਮੰਜਾ ਲਿਆਵੀਂ।" ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਭਜਨ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਡਾਹ ਗਈ ਤੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਵੀ ਕਹੀ ਗਈ। ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਤੌਦਰ ਤੋਂ ਰੋਟੀਆਂ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਸਮੀ ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਪੁਛਣ ਤੇ ਬਾਅਦ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਪਾਣ ਦਾ ਗਲਾਸ ਪੀ ਕੇ ਗਲਾਸ ਹੇਠਾ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਆ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਚਲ ਅੱਜ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਈਏ।"

ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਹਾ ਤੇਰੇ ਦੋਸਤ ਸੋਢੀ ਨੇ ਤੇ ਕੁਰਾਵਾ ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਕੀਤੀ।"

ਚਰਨ ਸਿੰਘ, "ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਤੂੰ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ?"
ਤੁਹਾ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਸੁਣ ਕੇ ਸੋਢੀ ਪੁੱਛ ਹੋਠਾ ਕਰ ਕੇ ਹੱਸ ਗਿਆ

ਸੀ। ਭਜਨ ਸਿੰਘ, "ਜਾਣਦਾ ਕੀ, ਇਸ ਪਤੰਦਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਤਿਰੰਗਲੀ ਘਰ ਕੇ ਬੁਲਵਾਲ ਬਸਾਬ ਵਿਚ ਰੋਏ ਕੁੱਟ ਦਿਤੇ ਤੇ ਜਿਹਾ ਮਾਧ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਤੇ ਮਿਲੇ ਕਹਿੰਦਾ ਭਾਈਆ ਤਿਰੰਗਲੀ ਲੈ ਜਾ।"

ਚਰਨ ਸਿੰਘ, "ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸੋਢੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੀ ਵਰਣ ਹੈ।"

ਭਜਨ ਸਿੰਘ, "ਅਜ ਕਿਹਾ ਸਾਧੂ ਬਣਿਆ, ਭਾਈਆ ਸੱਚ ਪੁਛੋ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਹਲਕਿਆ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਜਮਾ ਬਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾ ਦੀ ਗਾ-ਬਾ ਕਰਾ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਸਰ-ਪੱਤਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਪਤੰਦਰ ਨੇ ਆਣ ਘਰਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਨਿੰਗ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਵਸਾਊ ਕਿਤੇ।"

ਫਿਰਨੇ ਨੂੰ ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਰਾਧ ਦੇ ਗਲਾਸ ਲੈ ਆਈ ਤੇ ਡਿੱਠੇ ਜਣੇ ਰਾਧ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲਾ ਕਰੀ ਗਏ।

ਭਜਨ ਸਿੰਘ, "ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੁਲਿਸ ਵਲੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ?"

ਸੋਢੀ, "ਭਾਉ, ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਲੀਆਂ ਪਿੰਦੀਆਂ ਗਹਿੰਦੀਆਂ ਤੇ ਨਿਰੰਦੀਆਂ ਵੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਐਨਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੁੰਦੇ।"

ਇਹ ਉਹਦੇ ਦੀਆਂ ਵਿਹਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, "ਜੀ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈਂਦੇ।"

ਭਜਨ ਸਿੰਘ, "ਭਾਉ ਪਹਿਲੇ ਰੁਸੀ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕੋਟੀ ਕਾਹਨੂੰ ਠੰਡੀ ਤਰਦੇ ਆ।"

ਚਰਨ ਸਿੰਘ, "ਲੈ ਆ ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਫਿਰਦੇ ਲਾਹ ਲਈਏ।"

ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇਵਾ ਭੀਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚੋਂ ਰੋਟੀ ਲੈਣ ਲੱਗਾ ਗਿਆ। ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤਾਂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨ ਕੋਣ ਆ।"

ਭਜਨ ਸਿੰਘ, "ਇਹ ਪਤੰਦਰ ਉਹੀ ਨਿੰਗ ਆ ਜੀਧਨੇ ਬੁਲਵਾਲ 'ਚ ਆਪਣੀ ਤਿਰੰਗਲੀ ਨਾਲ ਰੋਏ ਕੁੱਟੇ ਸਨ।"

ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕੋਲੀਆ 'ਚ ਗਲਾ ਭਾਸੀ ਪਾ ਕੇ ਗਲਾ ਵਿਚ ਰੋਟੀਆਂ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਗਲਾਸ ਭਰ ਦਿਤੇ। ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਵੀਹ ਨੂੰ ਪੁਸਾਦਾ ਪਾਣੀ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਬਾਅਦ 'ਚ ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਮੱਲਿਆ ਤੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇਹ ਤਕ ਗਲਾ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

[illegible][illegible]

(1) \mathcal{C} is a \mathcal{C}_0 -category, i.e. \mathcal{C} is a \mathcal{C}_0 -category in the sense of [10, §1.1].

ਕਾਂਡ 12

[illegible][illegible][illegible]

ਕਾਂਡ 13

ਜੇਕ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦਾ ਬੁੰਦੀਲੂਰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਟੈਪੂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਲਵਾਈ। ਹੋਰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੂਲ-ਥਾਕਸ ਲਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਲਿਆ। 18 ਰਾਮਜੋਗੇ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਚੱਟੇ ਉਸ ਵਿਚ ਢਿਟ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਟੈਪੂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸੋਨੀਪਤ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਲਘ ਕੇ ਬਾਣਾ ਗਈ ਦੀ ਪੁਲਿਸ (ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ) ਨੇ ਨਾਕੇ 'ਤੇ ਰੋਕੇ ਲਿਆ ਤੇ ਪੁਛਗਿਛ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਾਂ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਬੁੰਦੀਲੂਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਥਾਂ ਲਵਾ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੁੰਦੀਲੂਰ ਦੇ ਹੱਠਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਕਸੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਬਣੇ ਰਾਮਜੋਗੇ ਅਤੇ ਚੱਟੇ ਭਰੇ ਪਏ ਸਨ। ਗਈ ਬਾਣੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਅਸਲਾ ਸਮਗਰੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਲਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖ਼ਬਰ ਫ਼ਸੀ ਕਿ ਨੇਪਾਲ ਤੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਅਸਲਾ 18 ਪਿਸਤੌਲ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਦਦ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫੜੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਨਾਣ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚਕ ਰਾਜੂ ਵਾਲਾ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪਣਾ ਮੁੰਡਾ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਸੋਨੀਪਤ (ਹਰਿਆਣਾ) ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੈਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੀ, ਦੂਜੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਾਰਸ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੁਸੀਂ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਮਾਮੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ

ਗਿਆ। ਬੁੰਦੀਲੂਰ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਬਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਸੋਨੀਪਤ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵਕੀਲ ਕੀਤਾ: ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ-ਪੰਜਾਬ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ, ਬੁੰਦੀਲੂਰ ਦੀ ਬਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਲਕਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪਤੰਦਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਉਹ ਭਰਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰੁਦਰਤ ਇਸ ਗ਼ਭਰੂ ਨਾਲ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਸਾਂਝ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਿੰਨ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੇ ਕਲੰਦਰੇ 50-50 ਹਜ਼ਾਰ ਭਰ ਕੇ ਸੋਨੀਪਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿਜ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ) ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਤੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਸਰਾਲਾ ਦੇ ਪੁਲ ਤੋਂ 28 ਸਤੰਬਰ 1981 ਨੂੰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਦੀਆਂ ਫਿਸ-ਪਲੇਟਾਂ ਉਖਾੜਨ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸੋਨੀਪਤ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਥਾਣੇ ਲੈ ਆਏ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਅਤੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਬੜਾ ਤਸ਼ਦਦ ਕੀਤਾ। ਫੌਰ ਨਾਲ ਪੁੱਛਾ ਲਟਕਾ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਮੋਮਬੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਝ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਘੱਟਣੇ ਲਾਏ, ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਅਲਫ਼ ਨੰਗੇ ਰੱਖਿਆ, ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਾ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਮਨਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਅਸਲਾ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸੀ, ਇਹ ਸਿੱਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਅਟਵਾਲ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਭੱਲ ਲਏ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਈਨ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਸਰਾਲਾ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲ ਤੋਂ ਰੇਲਵੇ ਫਿਸ-ਪਲੇਟਾਂ ਉਖਾੜਨ ਦਾ ਕੇਸ ਪਾ ਕੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਭਜਨ-ਨੰਠ ਕੀਤੀ ਪਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਗਈ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਤੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਦੂਜੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਖ਼ਗਤਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

ਕੇਲ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਤੋਂ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੇਖਕ
ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਨਾਲ ਕਮਰਾ
ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸੇਢੀ ਨੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਭਜਨ
ਸਿੰਘ, ਇਹਨਾਂ ਨਾ ਕਰ, ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਆਉਣਾ ਵਾਸੀਆ
ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਲਵਾਓ।" ਸੇਢੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਕਿ ਸਾਡੇ
ਘਾਟ ਨਈਂ ਕੀ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਸੇਢੀ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਲ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾਣ
ਹੀ ਗਹਿਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀ ਸਭਾ ਮੁੰਗਫਲਾਂ ਫੀਲਿਆਂ ਨਾਲ
ਭਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਕਾ ਮਾਲ ਵਾਰਾ ਤੇਜ
ਗਿਆ ਕਰੇ, ਕੇਲੂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਭਟੇਦਾ।

ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਖੁਲ-ਖੁਲਾਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਸਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ
ਨੇ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਅਗਤੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦੀ 15
ਜਨਵਰੀ ਰੁਪੇ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਤੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ 15 ਜਨਵਰੀ
ਰੁਪੇ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਹਰੀਪੁਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮਿਖ ਨੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾ ਮੁਕ
ਹਸਿਆਰਪੁਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਛੱਡਿਆ।

ਇਹ ਵਾਰਿਆ ਸੰਨ 1982 ਦਾ ਹੈ। 8 ਸਤੰਬਰ ਤਕ ਸਕਿਲ
ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੇਲੀਪਰ ਅਸਲਾ ਕੇਸ ਵਿਚ
ਚੁੱਥੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਡਰੀਕ 'ਤੇ ਜਾਣ ਰਹੇ। ਇਹਨਾਂ ਜਿਲੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਨਵਾਲੀਆ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਕੌਮ ਦੇ ਗੱਲੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ
ਜਾਹਨ ਲਈ ਆਰਥੀ ਸਿੱਖੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹਗੁਮ
ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਹ ਤੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੇਲੀਪਰ ਤੇ ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ ਕੋਸ਼ ਦੀਆਂ
ਡਰੀਕਾਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਏ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਮਾਨਤੀਆਂ
ਦੇ ਵਾਹਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੇਲੀਪਰ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਵਰੀਲ
ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਸਾਲ ਤਕ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਭੁਗਤਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹਸਿਆਰਪੁਰ ਅਦਾਲਤ
ਜਿਹਾ ਵੀ ਜਮਾਨਤ ਜਬਤੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਡਰੀਕਾਂ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ।
ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ 15 ਜਨਵਰੀ ਰੁਪੇ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਜਬਤੀ
ਦੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਰਸੀਦ ਖੁਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦੇ ਖਾਤਰ ਦਲੇਰਾਨਾ ਐਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਧੰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ
ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਸੀ।

ਕਾਡ 14

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਜਬਤੀ ਦੀ ਰਕਮ 15 ਜਨਵਰੀ
ਰੁਪੇ ਹਸਿਆਰਪੁਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬ
ਪੁਲਿਸ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਭਜਨ
ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਬਾਟੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਆਰਥੀ ਕੁੱਟਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਲਚ
ਕੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਤੋਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ
ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਖਿਤਲਾਧ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਵਾ ਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮੇਰਿਆ
ਰਾਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਰਕਾਰ ਤੇਰੀ ਹਿਫਾਜਤ ਕਰੇਗੀ। ਭਜਨ ਸਿੰਘ
ਬੜਾ ਖੜਕਾ ਵਿਚ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ
ਜੇਲ੍ਹ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਫੜ ਲਵੋ। ਸੇਢੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੀ
ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾਉਣ ਲਈ ਆਖਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਫੜਵਾਵਾਂ। ਪੁਲਿਸ
ਅਫਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸੇਢੀ ਤੋਰਾ ਯਾਰ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ
ਹੈ। ਤੂੰ ਅਮਿਤਸਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ
ਆਂ ਆਪੇ ਫੜ ਲਵਾਂਗੇ। ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ
ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਲੋਹੇ-ਲਾਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਕਰਦੇ।
ਕੀ, ਆਈ.ਜੀ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਅਸੀਂ
ਤੁਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਾ ਭਟਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਸੇਢੀ ਦਾ ਤੁਹਾ ਬਣਿਆ
ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ।"

ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਠੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ
ਅਨੁਸਰ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤ ਰਹੀ
ਸੀ, ਪਗਾਡੀਆਂ ਨੇ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਰਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਭਜਨ
ਸਿੰਘ ਭੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਉੱਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਲੱਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਸਿੱਖੀ ਵਸਦੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਫਲ ਵੀ ਉੱਤਮ

[illegible]

सभी को एक ही रास्ता दिखाना है। सभी को एक ही रास्ता दिखाना है।
यह सब करने के लिए हमें एक ही रास्ता दिखाना है। यह सब करने के लिए
हमें एक ही रास्ता दिखाना है।

मैंने अपने जीवन का अन्त ही यहाँ तक पहुँचा है। मैंने
अपना जीवन इस देश में ही बिता दिया है। मैंने अपना
जीवन इस देश में ही बिता दिया है। मैंने अपना जीवन इस देश में ही बिता दिया है।

अधिकांश लोग तो विद्वान्, वेदों में अज्ञान नष्ट हो जाय तो वे
भी वेदों द्वारा ही वे ज्ञानी होयिं। यह सत्यज्ञान ही सब लोग के
लिए होयिगा। सबी आध्यात्मिक लोग ही सबके सब सत्य जानिये।

उत्तर में वेद का मन्त्र सूत्र के द्वारा व्यवहार में लाया गया है।
यह मन्त्र है कि वेद का मन्त्र सूत्र के द्वारा व्यवहार में लाया गया है।
वेद का मन्त्र सूत्र के द्वारा व्यवहार में लाया गया है।

ਮਿਸ ਮਾਨਵਤਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਨਵਤਾ
ਅੰਦਾਜ਼ਨੇ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੈਤਰ
ਦਾਖਲੇ ਸੁਰਖੀਯੋ ਜਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਨਾਲ ਸੁਰਖਤਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਬਾ
ਅਗਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਿੰਘ, ਸਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ
ਹੀ ਬਾਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੇ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ
ਸਿੱਖਾਂ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਹੋਰ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ
ਸਨ ਤੇ ਸ. ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹੀ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸੀ ਸਨ।

ਪਿਛਲੀ ਜਨਵਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਤ ਜਰਾਇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਲਾ
ਕਿਰਪਾਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਿੰਘ ਬਾਦਰੇ ਵਾਲਾ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਥੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਮਿਥ ਸਥਲਰ
ਜਿਹ ਬਹੁਤ ਕੁਝਬਾਨੀ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਥੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤਾਂ
ਸਹੀ ਹੈ ਕਿਹਾਜ ਨਾਲ ਵਾਲਾ ਕਰੇ ਗਿਆ, ਮਿਥੀ ਦੇ ਮਗਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ,
ਪਰ ਇਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਲਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਸੋਧੀਯਤ ਕਸ ਵਿਚ ਹੈ।

[illegible]

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ। ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਆਇਆ।

ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਇਆ।

ਜੇ ਕਾਲ ਦੇ ਸਤ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਆਇਆ। ਸਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ
ਪਾਸੀ ਨੂੰ ਸਤ ਜੀ ਵਧ ਕਹਿ ਕੇ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਿੱਖ ਬਾਪ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਭਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦੱਸਿਆ
ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਦੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਾਥ ਹੋਵੇ। ਏ।"

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਤ ਜੀ. ਇਹ ਸਿੱਖ ਚੜ੍ਹੇ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਤ ਜੀ. ਇਹ ਸਿੱਖ ਚੜ੍ਹੇ

ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਸੁਝਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਝਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸਿੱਖ, ਫਿਰ ਜੈਤ
ਲੇ ਜ਼ੋਰੀ ਤੇਰਾ ਯਾਰ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਮੁੱਲ ਲਫ਼ਾ ਮੰਦਰ ਲਵਾਂ। ਇਹ
ਨੇ ਮੰਦਰਾ ਏ। ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਵਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਸਿੰਘ ਸਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਨਵਾਰਾਦਲਿਆ ਨੇ ਸੋਢੀ ਦੇ
ਕੁਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਹ ਸਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਤਸਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੋਢੀ
ਨੇ ਲਿਆ। ਤਾਰੂ ਨਾਲਕ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਫ਼ਤ ਉੱਤੇ ਬੈਠ

ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ।

ਹੇ ਲਵਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸੋਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰ ਦਾ ਖਾਤਾ
ਲਭੇਗਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਜੀ ਨੇ ਭਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਆ,
ਪਿਆਰ, ਕਿੰਨੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਹੈ।"

कविता संग्रह 'सिद्धि' की शुरुआत थी, 15 मार्च 1960

मल ही न कपड़ों पीछे बची उधमाल मिथि नु रिपु
 कोप वि मल का मुख कहे। बची उधमाल मिथि सिद्ध
 नर न मल ती नु रिपु। रिपु बनी उ रिपु न
 मल विन कपड़ बची उधमाल मिथि नु रिपु लोभ
 न रिपु कोप वि मलिका कपड़ी उनी मल ती कोप
 रिपु। मल ही न कपड़ मिथि नु रिपु। रिपु कोप
 मिथि नु रिपु कपड़ मलका पी पणम लोभ उधमाल
 रिपु मल ही न कपड़ मलका मुख कहे।

ਗਿਆਨੀ ਜੀਵਿਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਸਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸੇਬ ਨੂੰ
ਦਾ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ।"

ਜਸਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਇਨ, ਇਕਿਰਾਸਕਾ ਪੇਂਡੂ ਤੋਂ ਬਣੀ ਅਧਿਕਾਰੀ
ਰਚਿਆ ਹੈ। ਜਿਹ ਜੀ ਸਿੰਘ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇ
ਲਿਖਤ ਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ
ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਸਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੇਂਦੇ
ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੋਹੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ

॥ एक संध्या सुषा बिजु झोलेरत सिंघ सही उं जसल सिंघ बी
 जि नी बाग बने माल, दिख सिंघ ते मित मल्लिक सिंघ नी
 मल्लिक बिजुबागलिया नुं देखी खोडी, 'मंड नी, बसत सिंघ
 के बरि, मरिउि दल लहे।'
 मंड नी जस के बरि, 'सुबु मरिगद नी ले बिजुबा लल
 बाग मरिगद दलवा, बही बाल लली, सिंघ बी मेहा बरसा है,
 जस बी पलल है।'

ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦਮਦਮੀ ਟਰਕਸਲ ਦੇ ਭਾਣੇ ਦੇ ਪਕੇ
ਸਥਾਨੀ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ
ਰਹਿਣਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰ ਤੇ ਜਾਲਮ ਪੁਲਿਸ
ਦਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਸ਼ਣੀ ਕਰਦੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ
ਜੀ ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਜੁੜਦਿਆਂ
ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਟੀ-ਸਰਟ ਜੀਨ ਦੀ ਪੈਟ ਤੇ ਕਪਾ ਮਾਰਕਾ
ਪੱਕੇ ਬੋਰ੍ਹਾ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੁੱਖਦਾ ਸੀ। ਰਸ ਅਣਦੀ ਫੜੀ ਸਿਜਨਸਮੈਨ,
ਹਿੰਦੀ ਕਾਫ਼ੇਰੀ ਵਪਾਰੀ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਿਤੇ ਭਾਈ ਨਾਭ ਸਿੰਘ
ਜਿਲਲ ਨਾਭ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਪੁਲਿਸ
ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਦੇ ਤਾਂ ਨਾਹਿਆਂ 'ਤੇ ਖੱਬੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ
ਦਲ ਤੇ ਸੀ ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ਼. ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਸੀ ਕਿ ਕੇ ਲੇਖਾਉਂਦੇ
ਸਨ। ਅਕਸਰ ਸਿੱਖੀ-ਵਿਰੋਧੀ, ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮਲ-ਜੋਲ ਤੇ
ਅਖਬਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਨਿਰੋਕਤੀਆਂ
ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸਰਕਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ
ਬਿਕਾਸਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਲਾਸ਼ਣੀ ਜੁਝਾਰੂ ਹਵਾਇਤਾਂ ਦੇ ਪਾਚਰੀ ਜੁਝਾਰੂ
ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਚੱਟੇ ਚੜਾਉਣ ਲਈ
ਪੁਲਿਸ ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਿਕਾਰ ਫੰਡਟ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਮਲ

ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼। ਸਾਲਜ਼ਾਈ ਰਾਏ ਵਾਲੇ ਆਪ ਸਿੱਖਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੱਖ
ਦੇ ਦਸਮਣੇ ਮੁੱਛਾ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1978 ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮੈਮਿਸਟਰ
ਦੇ ਪੁਲੀਸ ਹਾਥੇ ਦਰਜ ਸਿੱਖਾ ਦਾ ਬਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਰਨਾਮਾ
ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੁੱਧੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁੱਚੇ ਅਕਾਲ ਕਰਤ ਸਾਹਿਬ
ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਕਮ
ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਸਮਣੇ ਨੂੰ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਸੋਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਪਿੱਛਾ। ਨਕਲੀ
ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅਮਿਤਸਰ ਦੇ ਮੁਨੀ ਸਾਕੇ ਵਾਲੇ, ਅਮਿਤਸਰ
ਦੀ ਸਰਤੀ 'ਤੇ ਕੁਸੰਗ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਨਰਕਪਾਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ
ਸਤ ਸਿਤਾਰੇ ਬਣਾਏ ਸਨ ਤੇ ਸਰਾਬਜ਼ ਬਿਠਾਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ
ਸਿਤਾਰਾ ਰੋਸਨ ਸਿੱਖਾ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਗੋਡਾ ਮਿੱਠਾ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ
ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਹੇਲਾਸੇਰੀ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਨਰਕਪਾਰੀ
ਗੁਰਬਚਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂਪ ਨੂੰ ਕਰਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹਿਰਾਸਤ
ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸਿੱਖ ਇਸ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਰੋਸਨ
ਸਰਤੀ ਸਿਤਾਰਾ ਆਪਣੇ ਹਿੱਡ ਨੇਗਲ ਸਾਲਾ ਵਿਚ 27 ਅਕਤੂਬਰ 1982
ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਿਰ ਨਹਾ ਕੇ ਵਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਫੇਰ ਕੇ ਸੁਕਾ ਲਿਆ
ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵਰਗੇ ਵਿਚ ਮੈਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ
ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਰੋਸਨ ਸਿਤਾਰੇ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਪੁਲਿਸ
ਵਾਲੇ ਆਏ ਨੇ। ਰੋਸਨ ਸਿਤਾਰੇ ਨੇ ਮੈਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ
ਹੋਇਆ ਆਖਿਆ, "ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਆਉ ਭੈਣ।"

ਮੈਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪਿਛੇ ਬੈਠੇ ਪੁਲਿਸ ਵਰਗੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ
"ਮਹਾਪੁਰਖ, ਅਸੀਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਹਲਾ
'ਤੇ ਲਗੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਸਣਾ।"

ਰੋਸਨ ਸਿਤਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਕੋਈ
ਆਪਣੀ ਹਵਾ ਵਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦਾ। ਆਉ ਭੈਣ ਚਾਹ ਪੀਉ।"
ਰੋਸਨ ਸਿਤਾਰੇ ਨੇ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, "ਆ, ਚਾਹ ਕੁਹਸੀਆ
ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਇਓ ਜੇ।"

ਨਿਰੰਕਾਰਣ ਕੇਵਲ ਰਾਣੀ ਦੇ ਕੁਰਸੀਆ ਆਪ ਤੇ ਦੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ
ਚੁਕਾ ਲਿਆਈ। ਸਾਮ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ। ਨਿਰੰਕਾਰਣ ਕੋਥਾਇਨਾਂ ਦੀ ਛਵੇਂ
ਕੁਰਸੀਆ ਰਖ ਕੇ ਦੋਹਾ ਮੋਦਿਆ 'ਤੇ ਚੁੱਨੀ ਲਮਕਾਈ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ
ਮੁੜ ਗਈ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਚਾਹ ਦਾ ਆਹਰ-ਪਾਹਰ ਕਰਨ

ਮੰਗੇ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਮੈਟਰਸਾਈਕਲ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾ
ਹੀ ਕੁਰਸੀਆ 'ਤੇ ਬੈਠੇ। ਸਾਣਦਾਰ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਬੁੜਦੀ ਜਵਾਨੀ
ਲਾਹੜੀ ਭੋਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖਾ ਦੀ ਸਟੈਨਗੋਨ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਲਮਕਾਈ ਕੰਢਾ ਵਿਚ ਰਾਹ
ਦੇਸੀ। ਇਹਨ ਉਥੇ ਨਜ਼ਰ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਮੋਨਾ ਸਿੱਖਾਈ
ਰੋਸਨ ਸਿਤਾਰੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ
ਨੇਕਾ, "ਮਹਾਪੁਰਖ, ਤੁਸੀਂ ਤਿੱਥਰਾਵਾਲ ਦੀ ਬਿੰਟ ਨਿਸ਼ਟ 'ਤੇ ਦੱਸੋ
ਜਦੋਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਅੰਦਰ ਘਟ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਸਾਡਾ ਪੁਲਿਸ ਨਿਰੰਕਾਰਣ
ਹੁਕਮ ਇੱਕ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਹੂਮ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੱਖ ਦੇ
ਨਾਲ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1978 ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੀ? ਅੰਤਵਾਦੀ
ਭੁਭਾਏ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਕੋਲਦੇ।"

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਗੋਲਨ ਸਿਤਾਰਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਕੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਕੋਲਦੇ।
ਇਹ ਸਾਡਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਕਾਇਰ ਹਨ। ਇਹ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਥੀ ਪਹਾੜ ਹੀਜ ਵਿਖੇ ਘਰ ਵਿਚ
ਗਏ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਦੱਸ ਕੇ ਆਉਦੇ, ਫਿਰ ਵੇਖਦੇ
ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਅਬਰਸਰ ਰੋਲਦੇ ਕਾਲੋਨੀ ਵਾਲੇ ਹਮਲੇ ਵਾਂਗ ਇਹਨਾਂ ਦੇ
ਖਿਲਾਫ ਪਾਉਂਦੇ। ਸੱਚੀ ਪੱਕੀ ਰਫਲ ਦੀ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ
ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਾਉਂਦੇ। ਅਮਿਤਸਰ 'ਚ ਗਿੱਦਰ ਜੇਰਾ ਨੂੰ ਘੁਰਨ ਆਏ
ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅਮਿਤਸਰ 'ਚ ਗਿੱਦਰ ਜੇਰਾ ਨੂੰ ਘੁਰਨ ਆਏ
ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕੀ ਕੁਕਮ ਹੈ।
ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਆਪ ਦੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ
ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਜ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੇ ਪੰਗਾਂ ਦੇ ਫਰਲੇ ਪੈਰਾਂ
ਹੱਥ ਰਕਤ। ਬਹੁਤ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਲਿਆ; ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ
ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੱਖ ਨੇ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਗੱਲੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾਈ। ਅਸੀਂ ਸੱਤਾ
ਸਿਤਾਰਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਸੱਤ ਗੱਲਾਂ
ਦਾ ਕਾਇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦਾ ਰਾਹ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ। ਸਿੱਖ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਦਲ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਫਿਰ
ਤਾਂ ਵਾਹ ਲਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਸੁਕਾ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ।
ਕੁਝ ਮੱਥੇ ਗਏ, ਡੇਢ ਸੌ ਤੇ ਵੱਧ ਵੱਧ ਫਾਟੇ ਗਏ। ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ
ਭਰੋਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਭਿੰਡਰਵਾਲਾ ਦੀ ਉੱਚੇ ਹੀ ਸੱਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੰਡਲ
ਦੇ ਹੱਥ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ।"

ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਰਹਮਾਤਮ
ਗੁਸਟ, ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਵੀ ਸਬਦ ਮੂੰਹੋਂ ਕੀਤਾ।"

ਮੇਂ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਸਟੇਜ ਦੀ ਬੈਰਲ ਸਿਰਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ
ਫਿਸਲ ਹੀ ਪਿੱਠ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।
ਸਾਡੀ ਸਿਤਾਰਾ, "ਸਿੱਖ", ਪੈਰਾਂ ਮੇਲ ਕਰਕੇ
ਨਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ "ਕਮਿਨਿਸਟ" ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਕਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਹ
ਰਾ।"

ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਹਿਜ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਮਾਰ ਲਾ
ਹਿਲ ਵਿਚ, ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।"

ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਸਟੇਜੀਨ ਦੀ ਘੋੜਾ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ। ਭਰੇ ਨੇ
ਕੁਝ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ, ਪੰਛੀ ਹੁਕਾ ਤੋਂ ਉੱਡ ਗਏ। ਤੈਰਨ ਪਿੱਛੇ
ਸਟੇਜੀਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਵਜਣ ਕਾਲ ਫਲਣੀ ਹੋ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉੱਠ
ਫਿੱਗ ਪਿਆ। ਠਹਾ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਫੁੱਤੇ ਹੁਣੇ ਵਾਲੇ ਮਿਟੀ ਤੇ ਨਹੁ ਮਿ
ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਗਏ। ਬਾਣੇਦਾਰ ਮੈਂਟਰਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਚਿੱਕ ਮੱਥ ਕੇ ਆ
ਸਾਰਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਉਤਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਢੇ ਰੋਟ ਹੋ ਗਿਆ
ਸੀ।

ਨਿਰੰਕਾਰਣ ਕੰਵਲ ਹਾਈ ਬਾਹੁ ਬਣਾ ਕੇ ਕੋਪ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ
ਕੇ ਲਿਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਟੇਜੀਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਚਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼
ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਈ ਤਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉੱਠੇ। ਡਿੱਗ ਨਹੁ
ਵਿਚ ਲਸ-ਪੱਥ ਵੇਖ ਕੇ ਝੀਕ ਮਾਰਦੀ ਤਜੀ ਤੇ ਚਾਪ ਵਾਲੀਆਂ ਨਕਸ਼ੀਕ
ਦੀ ਟੁੱਟ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੋਈ ਘਰ ਵਾਲੇ ਰੋਸ਼ਨ ਸਿੱਖ
ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਧਾਧਾ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਟ ਲੱਗ ਪਈ।

ਨਕਸ਼ੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸਟਰ ਦਾ ਸੋਫਾ ਸਿਤਾਰਾ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕੁਝ
ਚਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰਣ ਕੰਵਲ ਹਾਈ ਦੇ ਭਾਅ ਦਾ ਚਿੱਤਾ ਹੀ ਹੋਣ
ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਵਰਗੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜੁਗਾਧੂ ਸਿੱਖ - ਟੁੱਟੀ
ਸਿੱਖ ਸੋਫੀ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਖ ਸੁੱਖਾ ਕੱਚਕ ਅਤੇ ਜਨਕਲ ਭਾਈ ਕਾ
ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਥਾ ਪੱਥ ਦੇਖੀ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਫਰਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਜਹਿਲ
ਸਿੱਖ ਜੋਦੀ ਦੇ ਚਾਇਲ ਐਨਫੀਲਡ ਮੈਂਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ
ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹਵਾ ਵਿਚ ਭੱਲਾ
ਚਲਾਉਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

28 ਅਕਤੂਬਰ, 1982 ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਖਬਰ ਸੀ

"ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਗਲ ਖਾਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸਟਰ
ਦੇ ਸੋਫੇ ਸਿਤਾਰੇ ਰੋਸ਼ਨ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਚੁੱਸ ਦੇ ਕੇ

ਭਾਗ ਹੀ ਹੋਈਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਅੰਤਵਾਦੀ ਕਾਨਵਲ ਜਾਨ
ਤੇ ਚਾਨਾ ਵਿਕਸਾਏਜਨ 'ਤੇ ਫਰਾਹ ਹੋ ਗਏ। ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਫਰਾਹ
ਕਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਥ ਘਰਾਣੀ ਕਾਢ ਲਈ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਪੁਰ ਦੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਕਲਤਾਰ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਤੇਰਲ ਸੋਫੇ
ਕਾਢ ਦੇ ਕਰਕੇ ਦੀ ਸੱਥ ਸਬਲ ਵਿਖੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ।"

ਕਾਡ 16

ਭਾਵੇਂ ਟੋਪ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਕਸ਼ੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਾਰਕ ਦੀਆਂ
ਨਕਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ
ਨੇ ਸੱਥ ਸਿਤਾਰਾ ਸੋਫੇ ਸਟੇਜੀਨ ਸਿੱਖ ਜੀ ਖਾਨਸਾ ਕਿਰਤਾਰਾਨਿਆਂ ਅਤੇ
ਅੱਥਰ ਤੋਰਣੀ ਜਥੇ ਦੇ ਜੁਗਾਧੂ ਵਿਚ ਵੱਧਰ ਖਾਨਸਾ ਦੇ ਸੁੱਖ ਸਿਤਾਰਾ
ਕਾਢ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੱਖ ਕਲਤਾਰ ਵੀਸੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧਾਈ
ਕਈ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਜੁਗਾਧੂ ਖਾਨਸੇ, ਸਿੱਖੀ ਸਦੇਮਾਣ
ਕਾਢ ਲਿਹ ਦਿੱਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲੈਂਦੇ ਕੀ ਸਨ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ
ਨੇ ਨਕਸ਼ੀ ਸਿੱਖ ਜੀ ਖਾਨਸਾ ਕਿਰਤਾਰਾਨਿਆਂ ਤਾਈਂ ਅਮਰੀਕ ਸਿੱਖ, ਭਾਈ
ਜਗ ਸਿੱਖ ਨਕਸ਼ੀ, ਭਾਈ ਲੁੱਖਾ ਸਿੱਖ ਨਕਸ਼ੀ, ਭਾਈ ਕਲਤਾਰੀਪ ਸਿੱਖ
ਨਕਸ਼ੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ, ਭਾਈ ਕੁਰਕਸ਼ਨ ਸਿੱਖ ਮਾਨਦਾਹਲ, ਭਾਈ
ਕੁਰਕਸ਼ਨ ਸਿੱਖ ਸੋਫੀ ਜਨਕਲ ਆਪ ਸਿੱਖ ਪੰਜਵਤ, ਭਾਈ ਮਨਬੀਲ ਸਿੱਖ
ਕੁਰਕਸ਼ਨ, ਭਾਈ ਸਵਰਨ ਸਿੱਖ ਰੋਰੇ, ਭਾਈ ਨਕਸ਼ੀ ਸਿੱਖ ਤੇਡੇ, ਭਾਈ ਲਲਕੀਲ
ਸਿੱਖ ਅਰਿਆਸੇ, ਭਾਈ ਕਲਤਾਰ ਸਿੱਖ ਆਰਕਸੇ, ਭਾਈ ਕੁਰਕਸ਼ਨ ਸਿੱਖ
ਨਕਸ਼ੀ, ਭਾਈ ਕਲਤਾਰ ਸਿੱਖ, ਭਾਈ ਕਾਨਲ ਸਿੱਖ ਮਨ ਬਟੋਰ, ਭਾਈ
ਕਲਤਾਰ ਸਿੱਖ ਕੂਚ ਆਦਿ ਟਕਸਾਲੀ ਅਤੇ ਕਲਤਾਰ ਖਾਨਸਾ ਦੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ
ਸਿੱਖ, ਭਾਈ ਤਲਵੰਦਰ ਸਿੱਖ, ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੱਖ ਦਰੇਹੂ, ਭਾਈ ਕਪਾਵਾ
ਸਿੱਖ, ਭਾਈ ਅਨੰਕ ਸਿੱਖ, ਭਾਈ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੱਖ ਨਾਗੋਰੇ, ਭਾਈ ਜੁਲਕਣ
ਸਿੱਖ ਵੈਰੇਵਾਲ, ਭਾਈ ਤਲਵੰਤ ਸਿੱਖ ਰਾਧਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ
ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਦੇ ਖਤਰੂ ਕਾਨਵਲ ਭਾਖਸਾਈ ਜੁਗਾਧੂ ਕਵਾਇਤਾ ਨੂੰ ਜੁਰਜੀਤ
ਕਲਾ ਲਈ ਸਿੱਖ ਜੇਘਲਸ ਵਿਚ ਕਾਨਵਲ-ਕਾਨਵਲ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ

ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਕੁਝ-ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਜਿਨ-ਇਹਾਤ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸੀ। ਲੰਮੇ ਦੇ ਚੁੱਟੇ ਰੋਕਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਹਾਥਮ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦਰਬਾਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਾਗਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਉਂਤੋਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਮੁਕੱਤਰ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਫੌਜੀ ਚਿੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਨਾ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸਾਇਆ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਰ ਕੋਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਰ ਕਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਹਿਰ, ਸੋਮ, ਨਾਲੇ ਦੇ ਪੁਲ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੋਰੇ ਅੰਦਰ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਅੰਤਰਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਹੋਇਆ ਪੁਲਿਸ ਮਹਾਬਲ ਵਿਆਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੰਤਰਵਾਦੀ ਪਤਰਨਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਸਮੇਤ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰੀ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ।

ਸਿੱਖ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰਿ ਭਾਈ
ਧਰਮ ਯੋਧ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਮੁਗਲ ਫ਼ੌਜਾਂ ਚੁੱਪੀ ਨਾਲ਼ੀ ਫੜ
ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਧੇਵਾਲ ਇਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।
ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੁਨੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਤਲ
ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਮਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਜ਼ਾਲਮ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਸੋਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ
ਬਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਜੁਥਾਭੂ ਯੋਧੇ ਜੀ ਮਿਲਨੇ ਜਗ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰੇ ਸਨ ਤੇ
ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕਾਂਡ 17

ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜਾਰੇ ਪਿਆਰੇ-ਸਿਤਾਰੇ ਜੁਝਾਰੂ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਨਰਕਧਾਮ ਦੀ ਗੰਢੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਪਰ ਕੁਝ ਅਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਜ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਆ ਗੇ

[illegible]

21 ਜੁਲਾਈ, 1983 ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਖ ਗੋਰਗੁ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ
ਜਦੋਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੀ. ਆਰ. ਡੀ. ਫੋਲੋਵਰ
ਜੋ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਰੁਕਾਵਰ
ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਟੋਪ ਕੇ ਰਾਹ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦੋ ਠੰਡੇਵਾਲ
ਮੁੜੇ ਕਣੇ ਵਿਚ ਮਾਰੀ ਪੈਲਟ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਡੀ-ਲਕਸ ਟੈਲਰ ਸੀ ਦੁਕਾਨ
'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ, ਬਿਸਲੀ ਕੰਟ ਸੀ ਤੇ ਦੁਕਾਨ ਦੇ
ਘਰ ਮੁੜੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਕੁਲਾਰਾ ਮਹਾਪੁਰਖ ਪਖੀ ਬੰਨ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਜ਼ਹੂਰ
ਜੋ ਪੱਕੀ ਕਲ ਕਲੀ ਕਲੀ ਪਿੱਠ ਖੁਚਕਟ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਲੀ ਕਣ
ਕਣ ਮਾਰੀ ਜੋ (ਜੰਗਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਜਦਕਾ ਕਿਹੋ ਇਕ ਨੇ ਭੱਲ ਲੱਗੀ,
ਇਹ ਜਿਹਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ
ਕਿਹਾ ਜੋ ਕੋ ਮਾਰੂ। ਤੁਸ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਾਇਦ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਡਾਲ
ਹੈ ਏ. ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਇਹ ਬਜਾਬ ਵਿਚ ਦੀ ਬਿੱਛਿਆ। ਕੁਲਾਰਾ
ਮਹਾਪੁਰਖ ਨੇ ਮੁੜ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਘੋਟ ਮੋਟ ਕੇ ਬਿੱਛਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਪੁਲਿਸ
ਵਾਲ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਜਾਇਦਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ।"

ਪਾਇਲੇ ਸਟੇ ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਪਿੰਜਰ ਸ਼ੇਰੀ 15 ਦਿਵ।"

ਸਦੀ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਕੇ ਕਲਾਕਾਰ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਕੋਲ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ
 ਘੋਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ
 ਦੀ ਮੇਰੇ ਹੀ ਘਟਨਾ ਸਾਖ ਯਾ ਗਾਏ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਸੋਚੀ ਕੇਤਨ
 ਘਾਵਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਨੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਚ ਸਨ ਮਹਾਪੁਰਸ਼
 ਹੈ ਕੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਗਈ ਪੀ ਲਾਈਲ ਉੱਚੇ ਰੁਲਾ ਲਿਟਾ ਹੈ। ਮਿੱਥੇ
 ਮਨ ਫਰ ਗਿਆ, ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਲਗਾ ਪਾਲ ਮਨ ਸਿੱਖ
 ਹਨ, ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਅਪਣਾ ਲਾਉਣੇ ਤੁਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਸੋਚੀ ਕੇ ਨਾ
 ਤੇ ਲੰਘਦਾ। ਕਲਾਕਾਰ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਸੁਝੀ ਕੇ ਪਿੰਡ ਕੇ ਕੁਝਨ ਲੋਕ ਤੇ
 ਪੋਲੀ ਭਾਲ ਸੁਣ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਹਾਪੁਰਸ਼, ਕਿਸੇ ਤੋਂ?"

"ਕਈ, ਘਰ ਨੂੰ ਜਲਦੇ ਹਾਂ।"

ਦੂਜੇ ਜੀਵ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਹਾਪੁਰਸ਼, ਮਿੱਥਾ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰੀ ਸਾਨ।"

ਸਦੀ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਆਇਆ ਹੈ।"

ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤੇ ਕੇ ਪਤਾ ਸੀ,
 ਜੇਹਾ ਨੇ ਪਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਨਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਈਆ। ਇਹ ਪੰਥ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ
 ਦੇ ਰਾਸ ਵਿਚੋਂ ਪੰਥੀ ਭਿੰਨ ਪਈ। ਉਹ ਤੁਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਅੰਦਰ ਵੱਡਾ ਰਹਿੰਦਾ
 ਸੀ ਪਰ ਪੇਂਡੂ ਸਿਰੇ ਜੇਹੇ ਗੰਧਰੁ ਦੀ ਸਦੀਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲੀ ਵਿਚ ਕੁਝ-ਕੁਝ
 ਕਰਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਦੀ ਲਾਣ ਨਿਕਲੀ। ਸਟੇਨਡਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ਸੀ ਕਾਫ਼
 ਕਲਾਕਾਰ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਖਿੰਨ 'ਤੇ ਰੋਸੀ ਕੇ ਉਹ ਡੀਲਕਰ-ਟੈਂਪਰ ਦੀ ਦੁਕਾ
 ਅੱਜੇ ਮੁੱਢ ਭਾਰ ਭਿੰਨ ਹੋਇਆ। ਲਹੂ ਕੇ ਦੁਹਾਰੇ ਫੁੱਟ ਪਈ। ਦੋਵੇਂ ਸਿੱਖ
 ਹੋਵਾ ਵਿਚ ਗੱਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪੋਜਲ ਹੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਕੋਲ ਪੁੱਜੇ
 ਕੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਹਰਨਾ ਹੀ ਗਏ।

ਜਿਨੇ ਭਯਾਰ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਡਰ ਕੇ
 ਦੜਕਦਾਰ ਨੇ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸੁਣ ਲਏ। ਧਰਮ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ
 ਸਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਦੀ ਭੁੱਲੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੇ ਅਗਰ ਜਾਗੀਆ ਨੂੰ ਆ
 ਕੇ ਕੋਟਲੀ ਭਾਵਾ ਦਾਸ ਚੱਲ ਦੀ ਹੀ ਕੇ ਤੇਜ਼ਪੁਰ, ਨੜਲਾ, ਗਿਲਵਾ ਜਿ
 ਦੀ ਅਮਿਰਸਰ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਬੁੱਲਵਾਲ ਪੁਲਿਸ ਚੋਰੀ ਇਰਾਕਸ ਏ.ਐਸ.ਐਸ. ਤਰਜਮਨ ਸਿੰਘ।
 ਐਨਫੀਟਿਡ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਦੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ
 ਦਾ ਪਿੰਡ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸੋਚੀ ਦੇ ਬੁਝੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਸਤੇ
 ਨੂੰ ਭਾਗ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ।

ਰੋਡੀਓ ਤੇ ਰਾਤ ਜੀਆ ਖਰਚਾ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਘਬਰਾ ਸੀ-ਪੰਜਾਬ ਅੰਗ

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਿੱਖ ਮੁਖੀ ਕੁਲਵਾਰ ਮਹਾਪੁਰਸ਼
 ਤੇ ਕੁਲਵਾਰ ਸਿੱਖ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ
 ਨੂੰ ਬਚਾਵਦੀਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਕੁਸ਼ਲ
 ਹੋ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਲਘਾਟ
 ਦੀ ਘਟਨਾ ਮੁੱਖ ਰੋਰ 'ਤੇ ਫੁੱਟੀ ਸੀ।

ਕਾਂਡ 18

ਜਦੋਂ ਭਾਜੀ ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਘੋਲੀਏ
 ਵਿਰ ਉਸ ਦਾ ਨਿਉਂਦਾ ਝੱਲੀਏ।

ਸੁਭਾਨੁ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਫੁੱਡਣਾ
 ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬੰਬੀਮਾਨ ਨਰਕਧਾਰੀਏ
 ਤੇ ਰਾਜਮ ਭਾਜਸ ਅਰਸਰਾ ਨੂੰ ਨਰਕਧਾਮ ਦੀ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਿੰਦ
 ਕਲਾਕਾਰ ਸੁਭਾਨੁ ਦਾ ਨਾਨਾ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਦਰੀ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ
 ਭਿੰਨਗਣਾ ਅਤਵਾਦੀ, ਸਿੱਖ ਅਤਵਾਦੀ, ਸਿੱਖ ਗੱਦਾਰ ਦੀ ਰੰਟ ਲਾ ਰਿਹਾ
 ਕੇ ਤੇ ਫੈਲਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸੁਭਾਨੁ ਐਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ
 ਆਂਦਾ ਹੋ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਾਜ ਖੱਚਰ ਅਵਸਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਰਚਿਆਂ
 ਦੇ ਅਗਰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਮੰਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਾਈ ਗਵਾਉਣਾ
 ਨਾ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜੇਤ
 ਜਲੀਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਨਗਣੀਆਂ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਭਾਈ ਕੁਲਵਾਰ ਸਿੰਘ
 ਨਾਲ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਬਲਵੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੋਜਕੀਪੁਰ
 ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਡਾਢਾ ਮਾਰਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਘਰ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ
 ਤੇ ਬਚ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਭਾਂਗ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ,
 ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਹੋਲਦਾਰ ਮੋਖਣ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖਾਈ ਸੂਰ ਸਿੰਘ
 ਤੇ ਕੋਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਕੁਲਵਾਰ ਸਿੰਘ ਨਾਗੋਕੇ ਉਪਰ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੱਦਦ
 ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਅੱਗ ਅੱਗ ਤੇਜ਼ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੇ ਦੇ ਸਰੀਰੇ ਗਰਮ ਕਰ ਕੇ
 ਫੇਰ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਾਏ, ਮਾਛੇ ਦੀ ਬੇਪੱਗੀ ਨਰਮ ਸਰੀਰੇ ਨਾਲ ਲਾਚ ਦਿੱਤੀ।

[illegible][illegible]

जिस प्रकार कि अक्सर सिने में जाती कुल्लर सिने में
है, उस में सिने केवल में एक ही अक्षरों में लिखा जा
जाती कुल्लर सिने केवल में जाती कि एक ही अक्षरों में लिखा जा
सिने में अक्षरों लिखनेवाले में जाती उस लिखा जा कि एक ही
में अक्षरों में कि जाती सिने में अक्षरों लिखनेवाले, जाती अक्षरों
सिने केवल में जाती कि अक्षरों में कि एक ही अक्षरों लिखने जा

[illegible][illegible]

ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਆਮਿਤਾਏ ਵਿਚ ਮੇਲਣ ਹੋਵਦਾ ਹੈ ਜਿਹ ਲਿਖ ਸੀ ਤੇ
ਜਿਹ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ।
ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਆਮਿਤਾਏ ਵਿਚ ਮੇਲਣ ਹੋਵਦਾ ਹੈ ਜਿਹ ਲਿਖ ਸੀ ਤੇ
ਜਿਹ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ।

੧੭। ੧੯੪੬, 1947 ਨੂੰ ਮਿੱਥਣ ਹੋਕਦਾਨ ਸਕੂਟਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਤੇ
ਕੁਝ ਦਿਨ ਇੱਥੇ ਰਾ ਕੇ ਹੋਲ ਅਰਦਾ ਵਾਪਸ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ
ਜਿਸ ਸੌਰੀ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਲਾਗ ਸਿੰਘ ਹੋਣਾ 'ਚ ਹੋਈ ਖਾ ਤੇ ਉੱਠਿ ਜਾਂ
ਜਾਂ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸੌਰੀ ਨੇ ਲਲਕਾਰਿਆ, "ਸੱਖਣਾ,
ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬੰਸਿਆ ਜੁਗਾ ਤੂੰ ਤਾਂ। ਅਸੀਂ ਆ ਗਏ ਈ।"

ਮੇਧਾ ਪਿਛਤ ਨੇ ਹੋਟਲ ਵਿਖੇ ਇਕੱਲਾ ਤੇ ਭੱਜ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਨਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਿਰਾਫ਼ਤਵਰ ਵੀ ਗੱਲੀ ਚਲਾਈ ਜੋ ਮੇਧਾ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਭੱਜ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੋਟਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬਸਾਂਦਾਰ ਵਿਚ ਜਦ ਮੇਧਾ ਨਾਲ ਮੀਟ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮੇਧਾ ਨੇ ਮੇਧਾ ਨਾਲ ਹੋਟਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮੀਟ ਹੋ ਗਈ। ਮੇਧਾ ਨੇ ਮੇਧਾ ਨਾਲ ਹੋਟਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮੀਟ ਹੋ ਗਈ। ਮੇਧਾ ਨੇ ਮੇਧਾ ਨਾਲ ਹੋਟਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮੀਟ ਹੋ ਗਈ।

ਕਹੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਪਾਈ ਫਰਦੀ ਖੁਨ ਨਾਲ ਭਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਪਣੇ
ਵਿਚ ਸੋਚ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਸਿੱਖੇ ਜਣੇ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹਮਲਾ
ਭਾਗ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਿਵਾਜਫਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ
ਮੱਥਣ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਮਾਰੀਆ ਤੋਂ ਕੁਝ ਛਾਤੀ ਵਿਚ। ਉਹ ਕੁਝ ਘਰ
ਵਿਚ ਪਕੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਹੁਫ ਭਾਗ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਤੁਰਪ-ਤੁਰਪ ਕੇ ਉਹ
ਦੀ ਖੁੰਝੀ ਹੀ ਮੋੜ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਣ
ਦੀ ਧਿੱਕਰ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ, ਕਲੰਡਰ
ਸਿੰਘ ਨਗਰੇ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਕੇ, ਰਾਧਾਕੀਰ ਤੋਂ ਮੋਰਚਾਬਾਜ਼
ਖੇਡ ਕੇ ਤੋਸ ਜਾਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਹੋਟਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਾਲ
ਮਾਸੇ ਤੇ ਤਿਲਕ ਲਾਈ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੋਲੀ ਛੱਡੀ, ਤੋੜ ਚਿਟੇ ਰੋਗ ਹੀ ਨਿਯਤ
ਵਾਲੀ ਪੈਂਤੀ ਖੰਭੀ ਹੋਟਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਲਕ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰ ਨਾਲ ਰੋਕਾ
ਹੋਇਆ ਖੜਾ ਹਰੇ ਰਾਮ ਹਰੇ ਰਾਮ ਕਹਿਣਾ ਹੋਇਆ ਪੈਂਤੀ 'ਚ ਹੀ ਹੁਲਸ-ਹੁਲ
ਮੁਤੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

27 ਸਤੰਬਰ, 1983 ਦੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੰਦਰ ਹੈਲਾਹ ਨੂੰ ਮਰੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਖ਼ਬਰ ਸੀ- "ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਥਾ ਅਸਿਧਾਰਤ"।
 ਦੋ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਸ ਦੇ ਹੈਲਾਹ ਮੰਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਤ
 ਦ ਬਾਹਰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਹੈਲਾਹ ਲੋਕਾਂ ਨੇ
 ਤੋਂ ਅਤਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਹਿੰਟ-ਬਿਸਟ 'ਤੇ ਸੀ। ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ
 ਹਾਮਲਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੁਕਣ ਵਾਲੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੀ
 ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ।"

ਕਾਂਡ 19

ਆਖਰ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਬਦੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ

ਹਾਈਜੀਨਿਕ ਤਾਈਂ ਮਸ਼ੀਨਤਾ ਸਿੰਘ, ਤਾਈਂ ਕੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਾਗੇਰੇ ਤੇ
ਧੀਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਣਯੋਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮਾਰਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਨੂੰ

[illegible]

ਬੰਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਿਲਾ ਭੀਜਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਫੋਟੋ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੁਕਾ ਹੋਈ
ਆ। ਬੰਦੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਘਰ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੁੀ ਹਫਿਸ਼ਰ ਜਾਗਿਆ ਤੀ
ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਤਸ਼ਰੂਫ਼ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਬੀਰ, ਆਪਣੀ
ਭਾਰਤ ਇਥੇ ਆ ਤੇ ਆਪੋ ਕੇ ਜਾਓ।"

... with your new plan. I will supply it to you
and will be glad to see it. I have been thinking
of it for some time and will be glad to see it. I
will be glad to see it. I will be glad to see it.
I will be glad to see it. I will be glad to see it.

1. *Introduction* : In this chapter, we shall discuss the various aspects of the life of the individual. We shall see how the individual is affected by the environment and how he can improve himself. We shall also see how the individual can contribute to the welfare of the society.

[illegible][illegible]

ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
 ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
 ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
 ਮੇਰਾ ਇਹ ਪੁੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ
ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਮੈਂ
ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਮੈਂ।

[illegible]

“ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ‘‘ਕਾਨਪੁਰ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਕਾਨਪੁਰ ਕਿਤੇ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।
 ਨੇ ਪਹਿਲ ਕਾਲ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਕਾਨਪੁਰ ਸੀ। ਕਾਨਪੁਰ
 ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਇਸ ਕਾਨਪੁਰ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ
 ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ।
 ਤੇ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਹੋਵੇ।

ਲਾਗਤ: ਸਿੱਖ ਨੇ ਨੁਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਬੜੀ ਸਬਰੀਧ, ਪੁੱਤ ਪੁੱਤਲੇ
ਲਗਾ ਕੇ ਅਰਬਾਈ ਕਰੋਗਾ। ਸਿੱਖ 'ਤੇ ਅਪਣੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਅਰਬਾਈਆ
ਕੇ ਕਾਲਾਧਾ ਹਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ ਨੇ ਬਚਾ ਲਿਆ ਪਰ ਇਕ
ਫੁਲਾਫੁਲ, ਜੰਗਲੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਈ ਕਰ ਇਕ ਮਿਲਜਮੇਨ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਤੁਹਾਨੂੰ
ਕੀ ਲੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੁੱਖਾ ਫੇਟ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ। ਜਿੰਨੀ ਕੋਰ ਬਾਹਮਬਾਹ
ਕਿਰਾਜਲੇ ਨੇ ਫੁਟੇ ਮਸੀਹ ਨੂੰ ਫੁੱਟ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਖਰਿਤਾ ਈ
ਕੀ ਕਰੇ। ਪਰ ਲਕੜਾਈ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਸ ਹੋਰ ਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਜਿਹ ਸਾਕਾਰ ਹੀ ਸਿੱਖਾ ਕੀਲਾ ਮੁੜਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਮਸਲੇ ਦਾ ਹਲ ਨਹੀਂ
ਕਾਈ ਪਹਿਲੇ ਸਾਡੇ ਨਾ ਜਾਇਰ ਨਜਾਇਰ ਕੋਸ਼ ਕਰਾਉਂਦੀ ਆ ਸਰਕਾਰ,
ਕੇ ਕੋਰ ਆ ਕੇ ਜਿੰਦਗੀ ਹੋਰ ਕਾਜ ਚਿਟਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਪਰਾ ਵਗਾਹ
ਮਾਰੀ ਆ। ਕਿਰਾਜਲੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ (ਸਿੱਖ ਕੋਸ਼) ਹਥਿਆਰ ਫੜਾ

ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਿੱਤਾਵਾਲੀ ਦੇ ਮਗਰ ਭੱਗ ਗਏ, ਬਿਨਾਂ ਤੋਰਾਧਰ ਤੇ ਹੀ ਘਰ ਆਏ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਕਿੱਤਾਵਾਲੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ 'ਦਰਬਾਰ' ਦਰਬਾਰ, ਭੀੜ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਰੱਖਕਾਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧ। ਸਰਕਾਰ ਕਿੱਤਾਵਾਲੀ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਰੇਣੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਤੇ ਅੰਤਰਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤੇ ਮਾਰ ਹੀ ਦੇਣ। ਉਹ ਹਿੰਨ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਨੂੰ ਦਾਖ਼ ਲੈਣਗੇ।"

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਘਰ ਸੋਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਕੋਤੀਆਂ ਸੁਚੀਆਂ ਕਰਦੇ ਭਲਾ ਆਪ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫੇਲ ਨੀ ਘੱਟੀ 'ਟਰਨ ਟਰਨ' ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਸੁਖਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਫੇਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੋਨ ਨੂੰ ਲਾਇਆ, "ਹੈਲੋ, ਕੌਰ?" ਅਗੇ ਸੁਖਦੀਪ ਕੌਰ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਸੁਖਦੀਪ ਮੈਂ ਜੁਧਿਆਣੇ ਤੇ ਸੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮਾੜੀ ਮਸ਼ਰ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਭਾਪਾ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ?"

ਸੁਖਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਪਾ ਜੀ ਠੀਕ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕੇ।" ਸੁਖਦੀਪ ਨੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, "ਭਾਪਾ ਜੀ, ਅੱਜ ਕੁਝ ਕਰਿਓ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ।"

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੋਨ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਕੌਰ, ਮੈਂ ਭੀੜ ਹਾਂ, ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਅੰਤਰਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਦੋ ਬਾਈਕਾਊਟ ਤੇ ਸਕਾਫੋਲਡ ਨੂੰ ਅੰਤਰਵਾਦੀ ਮਾਰ ਗਏ, ਮੈਂ ਭੁੱਜੇ ਲੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਨੇ, ਸ਼ੱਕੋ ਬੰਦਿਆਂ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ। ਕਿੱਤਾਵਾਲੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੇਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

ਟੈਲੀਫੋਨ ਦਾ ਰਸੀਵਰ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸੋਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਕਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਦੁਵੇਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦਰੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਮਖਣ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ ਦੀ ਸਟੇਨਗਨ ਉਸ ਦੇ ਕਿਰ ਦੇ ਉਪਰ ਕੰਧ ਨਾਲ ਝੱਤੀ ਸੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਸੁਖਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਭਾਈ ਮਖਣ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ ਤੇ ਟਿਸਾਵਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕਾਂਡ 20

ਸਿੰਘ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੈਰੀ, ਵੈਰੀ ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਜਾਲਮਾ

ਬਰਨਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਫਾਜਤ ਵਿਚ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅੱਗੇ ਖਰੀਆਂ ਬਰੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ, "ਆ ਗਿਆ ਬੰਕਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਮੂੰਹ ਲਮਕਾ ਕੇ, ਜੁਲਮ ਆਪ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵਰਜਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੇ ਮਰਦ ਜਨਾਨੀਆਂ ਮਗਰ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਤਰਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਖੇ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ (ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.) ਬਣ ਕੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣੈ। ਜਿਹੜੇ ਰੋੜ੍ਹ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸੀਸ ਤਲੀ ਉੱਤੇ ਰਖ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਵਾਸਤੇ ਲੜਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ, ਹਕੂਮਤੀ ਵਰਦੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਆਹਡਾ ਲਾ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਮੋਢੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਜਿੰਦਗੀ ਭਾਲਦੇ ਆ। ਉੱਜ ਤਤਕੇ ਉੱਠ ਕੇ ਗੁਟਕਾ ਲੈ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕੋਰ ਕੋਰ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਬੁੰਨਣੇ ਮਾਵਾ ਦੇ ਪੁੱਤ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ। ਸਕਲ ਮੋਮਲਾ ਕੌਮ ਕਾਫਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਰਨੇ। ਜੋ ਮੈਂ ਆਖਣਾ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਕਾਬਿਆਂ ਦੀ ਜੀਪ (ਕਿੱਤਰਾਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਡਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਲੈ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਨਾ ਆਇਆ ਕਰੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਣੇ ਹੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿਣ ਦਿਉ ਅੱਗੋਂ ਕਹਿਣਾ, ਨਹੀਂ ਸਰਦਾਰਨੀਏ, ਡਰ ਨਾ, ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿੱਤਰਾਵਾਲੇ ਦੀ ਜੀਪ ਉੱਤੇ ਸਾਹਿਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨੋਬਲ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਜਿਹਾ ਕਿੱਤਰਾਵਾਲਾ। ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਲਊ। ਬੋਬਈ ਤੋਂ ਖੈ ਇਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸੀ, ਅਖੇ ਭੇਸ ਵਟਾ ਕੇ ਭੱਜ ਆਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਗੁਆਂਢ ਪਾਚਬਤੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਈ ਸਰਦਾਰਨੀਏ, ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੀ ਮੈਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬਾਬੇ ਕਿੱਤਰਾਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣ ਲਵਾਂ, ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਤਾ ਬਤਰਨਾਕ ਬੰਦਾ ਆ। ਪਰ ਉਹ ਲੁਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਗੋਲ

[illegible]

असकती है कि विषय तब तक चले जा सकें। सुवर्णमणि ने
 यह बातें सुनकर बहुत दुःखी हो गई। उसने अपने पिता से कहा कि
 मैं यहाँ रहूँगी तो मेरा नाम क्या होगा? पिता ने कहा कि तुम्हें
 'सुवर्णमणि' नाम रखना चाहिए। सुवर्णमणि ने यह नाम
 सुनकर बहुत खुश हो गई।

ਸਰਦਾਰਾਨੀ ਮਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਰਦਾਰ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧੰਨ
ਨੇ ਕੀਤਾ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਧਾਪ ਤੀਰ, ਤੂੰ ਸਭਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੁਕਤਾ ਲਵਾਏ। ਹੁਸ਼ੀਰ
ਧਾ ਲਏ ਹੋਇਆ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਮਿਲੇ ਤਲੀ ਉੱਤੇ ਤੇਰੇ ਕੰਨ ਨਾਲ ਆ।
ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਵੱਡੀ ਸਿਮਰਤ ਦੇ ਅਨੁਗਤ ਸਿੱਖ ਸਿੰਗਲੀ
ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਕਿਸੇ ਅਧਮ 'ਜੇ ਹੀ ਲੜੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ,
ਇਹ ਠੀਕ ਲਗੀ।"

ਡੀ ਕੇਸ.ਪੀ. ਏ. ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਧ ਗਾ, ਇਹ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਗ
ਲੜਨ ਲਗ ਪਈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿਸੇ ਅਤੇ ? ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਨਿਯਤੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ।"

ਸ਼ਿਰਦਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਾਂ, ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਾਹਿਤੀਆਂ ਇੰਨੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ! ਆਪਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪੰਜਾਬ ਪਲਿਸ ਦਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਗਣਨਾ ਸਫ਼ਾਰਤ

[illegible]

ਜੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਕਲ ਸਰਦਾਰਨੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਜ਼ਰਮ ਤੇ ਨਸੇਬੀ ਦਾ ਮਹਿਰਾਮ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭੋਰਾਸ਼ਾ ਵਾਲ਼ ਵਸਰ ਅਣਦ ਜਾ ਕੇ ਲਣ ਗਿਆ। ਨੀਂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਸਿਖਾਈ ਕੱਟੀ, ਦੋ ਬਰਾਬੇ ਵਿਚ ਹਸਿਆਈ ਨਾਲ਼ ਪੀਯੋਗ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਰਬਾਣੀ ਨੇ ਕੁੱਟੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ, ਸਰਦਾਰਨੀ ਨੇ ਚੀਸ਼ਾ ਵੀਸਿਆ ਨੂੰ ਖੁਆ ਦਿਤੀ। ਐਮਿਊਕਸਰ ਸਹਿਬ ਵਿਚ ਬੁਣੇਟ ਫਾਗਾਫਾਇਲ ਦੀ ਅਜ਼ਾਬ ਵਿਚ ਲੱਘਦੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਆਜ਼ਾ ਵਿਚ ਦੂਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਾਫ਼ੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਲਈ ਡਿੱਤੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਨਾ ਵਜ਼ ਸਾਣ।

ਕਾਂਡ 21

ਸਿੱਖ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ
ਦੇਂਦੇ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਭਾਜੀਆਂ ਉਤਾਰ

ਮਿੱਥੀ ਦੇ ਕਟੜ ਦੁਆਰਾ ਗਰਬਚਨਾ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਾਥਾਇਟ,
ਐਮ ਐਲੀ ਗੁਰਬਚਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਕਟੜ ਮਿੱਥੀ ਵਿਰੋਧੀ ਗਰਬਚਾ
ਨਾਲ ਬੰਨਾ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. (ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਇਆ

ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿੱਚ ਘਰੇਲੂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।
 ਚੰਨਾ ਨੇ ਨਾਲ ਮਗਰੋਂ ਜਾਣਾ ਇਹ ਵਾਕ ਖਾਹਿਸ਼ਾਤ ਦੇਰ ਅਤਾਈ ਤੋਂ ਮੁੱਖ
 ਭਾਸ਼ਣ ਨੇ ਹੀ ਵਿਰੁੱਧਾ ਦੀ ਟੋਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ, ਸੁੱਚ ਦੀ ਇਕੱਠ ਤੋਂ
 ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ।

13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1978 ਦੀ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਟੋਕਾ ਸਿੱਖਾਂ
 ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਸੱਤ ਸਰਨੈਲ ਸਿੱਖ ਸੀ ਖਾਸਸਾ 'ਭਿੰਨਤਵਾਦੀਆਂ'
 ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ
 ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਖੌਤੀ ਪੰਥਕ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 25 ਅਗਸਤ, 1978 ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਆਲ ਜੱਸੀ
 ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਾਉਂਦੇ
 ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਹਨ ਕਿ 27 ਅਗਸਤ, 1978 ਐਤਵਾਰ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ
 ਸਮਾਗਮ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ
 ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋਕ
 ਜਾਵੇ ਸੱਤ ਸਰਨੈਲ ਸਿੱਖਾਂ ਭਿੰਨਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਨ
 ਪਵੇ। ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਇਮ
 ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। (ਵਾਹ ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ
 ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵਾਸਤੇ ਖਿੱਤੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ।) ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ
 ਫੁੱਟੀ 'ਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾਨੇਵਾਲੀਆ
 ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ
 ਸਾਬਤਰੀ ਕਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਤੇ
 ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ 27 ਅਗਸਤ, 1978 ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ
 ਸਰਕਾਰੀ ਫ਼ਤਵਾ ਛਾਣਿਆ ਹੋਣ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ।

27 ਅਗਸਤ, 1978 ਨੂੰ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. (ਬਾਰਤੀ
 ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ) ਨੇ ਉੱਚੇ ਧੜਨਾ ਸਦਕਾ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਭਵਨ, ਚਾਈ ਕਾ ਰਗ
 (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਅੰਦਰ ਸਤਸੰਗ ਕਰਵਾਇਆ ਜੋ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ ਵੱਲ
 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਵੰਗਾਰ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੇ ਚਲਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ
 ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਚਗਰਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ
 ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਫ਼ੈਰਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ
 ਇਹ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।

14 ਫਰਵਰੀ, 1984 ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੇਤੀ ਵੱਲ ਪੰਜਾਬ
 ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਰਿਆਣਾ

ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਕੀਤਾ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ, ਸਿੱਖਾਂ
 ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਰੱਖੇ ਗਏ। ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਜਾਰੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।
 ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਕੋਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ
 ਮੰਤਰੀ ਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਫ਼ਤਵਾ ਛਾਣਿਆ ਹੋਣ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ
 14 ਤੇ 20 ਫਰਵਰੀ ਤਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਗਰਦੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲ ਕਰਨ
 ਤੇ ਸੱਦਾ ਦੀ ਫ਼ਤਵਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। 20 ਸਿੱਖ ਕਤਲ ਕੀਤੇ, ਸਿੱਖ ਲੜਕੀਆਂ
 ਦੀ ਗੋਦਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕਰਨਾਲ, ਕੋਚਲ, ਜੀਂਦ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ
 ਦੁਕਾਨਾਂ ਲਟੀਆਂ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਛਾਈਆਂ।

ਕਾਂਡ 22

ਬਾਨਮੱਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਉੱਤੇ
 ਪਰਛਾਵਾਂ ਸਹਿਮ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇਣਾ।
 ਪੰਥ ਦੇਖੀ ਖੰਨਿਆ ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ
 ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦਾ ਜੰਗ ਉੱਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ।

ਹਿੰਦੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮੇਤੀ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
 'ਚ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ ਨੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਜਲੂਸ ਕਾਇਮ
 ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਗੁਰਗਰਦੀ ਦਾ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਨੱਚਿਆ। ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ
 ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੋਣ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ
 'ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਮਾਝਲ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ
 ਗਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬਾਨੀ ਚੋਬੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ
 ਜੀ ਤਸਵੀਰ ਭੰਨ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਉੱਤੇ
 ਹਿੰਦੂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਬਲਦੀਆਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਸੁੱਟੀਆਂ, ਫ਼ਿੱਤਰ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ
 ਲਾਲ ਖੰਨਾ ਨੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇ
 ਫੁੱਕੀ ਤਿੱਕੀ ਖਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ
 ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਗੜੀ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ।

આમ આ કલ્પિત વિચાર
પરિણત થઈ અવિચાર
ભાવિત

[illegible]

ਗਿਰੀਭਟ ਨੇ ਵਿਚ 24 ਸੁਰੂਪ ਸੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ
ਕੇ ਸਾਤ ਦਿਤਾ। 5 ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਏ ਆ ਕੇ ਸਾਤ ਦਿਤਾ। ਸਿਖ
12 ਗੁਰੂ ਤੇ 2 ਭਾਗ ਸਾਤ ਦਿਤੀਆ। 125 ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੱਖ
ਮੇਲ ਕੇ ਲਿਆ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਸਿਰਫ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਾਝੀਆ। 3 ਸਿੱਖ ਲਕੜੀਆਂ
ਆਲਟ ਨੌਗੀਆ ਕਰ ਕੇ ਮਤਰਾ 'ਤੇ 3 ਘੰਟੇ ਖੜੀਆ ਰਹੀਆ।
ਦਿਨ ਇਹ ਕੰਮ ਹੋਣਾ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਲੜਕੀਆ ਦੀ ਬੇਦਿਖਤੀ ਕੀਤੀ
ਆ। ਲੜਕੀਆ ਨੇ ਰਹੀਆ ਸਭਕ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੁੱਫਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ
ਨੂੰ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੀਆ 30 30 ਹਰ ਫੁੱਫਾਈਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੱਧ
ਫੁੱਫਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ। ਲੰਗਾ ਦੀਆ ਕੁਣਾ ਨੌਗੀਆ ਕੀਤੀਆ ਨਹੀਂ
ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ। ਉੱਠ ਕੇ ਛੇਝੀ ਰਸ ਹਰਾ ਦੀਆ ਦਰੀਆ
ਆ ਦਿਤੀਆ 20 ਦੀ ਗਤ ਨੂੰ। 1 ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੁਖਾਇ, ਕੁਲਸੰਘ
ਨਈਅਰ, 40 ਹਿੰਦੂ ਬਦਲੇ ਵਜੋਂ ਮਾਰ ਦਿਤੇ, ਪੰਨਾ 119। ਅਜੇ ਮੁਲ
ਮਿਆਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਭਰੀਕ ਹੋਈ ਆ ਨਾ ਲਿਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ
ਕੇ ਹੋਈ ਆ, ਅਜ ਪਹਿਲੀ ਕਹਿੰਦੇ ਆ। ਸਦਾ ਮਸਲੇ ਤੇ ਉਪਰ
ਹੋ ਗਿਆ, 40 ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਪਈ ਕਿ
ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਸਾੜੀ ਨਾ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਮਾਰਿਆ।
ਹੁਣ ਵੀ ਤਾਂ ਭਗਤ ਸੁਰੰਧਰ ਦੀ ਆ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ

ਹਰਿਮੰਤ ਸੀ ਕਿ ਹਰਿਮੰਤ ਸਾਰੇ ਕੋਈ ਹੱਲ ਦੇਖੇ । ਮੇਰੇ ਭਿਓ, ਉਹਨਾਂ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਹਨਾਂ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਥੋੜੇ ਕਿ ਨਾ । ਰਾਜ
ਨੇ ਤੇ ਭਿਓ ਉਹਨਾਂ ਜਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹਾ । ਸਭੇ ਹਿਸਟੇ ਨੂੰ ਸਭਾ
ਰਬੀਆਂ ਸਾਰੇਆਰਾ ਸਾਰਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਹੋਣਾਂ ਸੀ
ਦਿਲੋਰ ਸੁਣੀਆਂ ਸੀ, ਸਭੇ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ,
ਤਕ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਸੁਣੇ ਹੋਣਗੇ ਲਾਲ ਆ ਤੇ
ਜਲਦੇ ਲਾਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਓ ਵੀ ਕੇਸੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕਾਫ਼ੇ ਸੁਣਿਓ ਕਿਹਾ
ਘਰੇ ਪਾ ਲਈ ਜਾ ਕੇ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਜ਼ਰੂਰ । ਸਮਾਂ ਤੇ ਕਾਫ਼ੇ ਫੌਜ
ਪਾਏ ਲਗ ਜਾਣੇ । ਉਹਨਾਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਕਰਾਰ ਆ, ਹਰੀ ਜਿਓ ਸੁਣ
ਸਭੇ ਲਿਆ । ਉਹਨਾਂ ਬਾਬਰ ਨੇ ਵੀ ਹਰਜਾਨਾ ਮੈਨੂੰ ਜੁਗਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ,
ਉਹ ਜੁਗਾਉਣਾ ।

(निम्न लक्षण) संश्लेषण से संबंधित मिथुन की प्रकृति विवेकपूर्ण,
संयोजक, लक्ष्यहीन मिथुन, जन्म ४/१९

ਜਦਕਿ ਖਾਲਸੇ ਤਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਰੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ
ਕੁਲੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਚਾਇਆ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਖਾਤਰ
ਜੰਗਲੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਹਰਬੰਸ
ਲਾਭ ਖੇਨਾ ਨੂੰ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਤੁਰੇਤ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੇਨਾ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਤੇ ਜਾਤਰੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ, 2 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1984 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੇਨਮੇਨ
ਜਮਤ ਆਪਣੀ ਐਮਿਤਸਰ ਵਿਚਲੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਣ
ਜਮਤ ਦਿੱਤੇ। ਕਾਫੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਰੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਹੀ ਰਿਹਾ।
ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਕਾਹਲੇ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਦੁਕਾਨ
ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਰਦੀ ਪਾਈ
ਦੀ ਹੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਰੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਟਾਰਟ
ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਸਮੇਂ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ
ਖੇਨਾ ਤੇ ਗੇਨਮੇਨ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸਮਝਿਆ
ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਕ ਪੈਣ 'ਤੇ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ। ਜਨਰਲ ਲਾਭ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਣਨ ਦਾ ਘੋੜਾ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਾਤ ਕਾਤ ਕਰਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੀਆਂ,
ਭਰਜਾਏ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਹੋਠਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਦੀ ਖੂਨ ਨਾਲ
ਕੱਟੀ ਗਈ। ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੇਨਾ ਨੇ 'ਧੋਖਾ ਧੋਖਾ ਅੱਤਵਾਦੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਉੱਚੀ
ਲਾਭ ਮਾਰੀ। ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੇਨਾ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ
ਮਿਲਕੇਲਾ ਕਾ ਕੇ 'ਧੋਤੀ ਦੇਹੀ ਜਮਨਾ ਪਾਰ, ਖਾਲਸਤਾਨ ਜਿੰਦਾਬਾਦ' ਦਾ

[illegible]

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ 2 ਅੰਸ਼ੀਤ, 1984 ਦੇ ਹੈ। ਯਾਦ ਕਰੋ ਕਿ 1984
ਲਈ ਯਾਦ ਨੇ ਯਿਸ਼ਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਾਲੇ 10 ਕਰਕਾਰੀ, 1984 ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
ਸ਼ੀਸ਼ੀ 4 ਖੋਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਿੱਤਾ 11 ਸਿੱਖ ਮਾਧਿ ਦਿੱਤਾ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ੀਸ਼ੀ
ਕੋਲੋ ਸ਼ੀਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਿੱਤਾ 12 ਸ਼ੀਸ਼ੀ
ਸ਼ੀਸ਼ੀ 12 ਕਰਕਾਰੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ 13 ਕਰਕਾਰੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ 14
ਦਿੱਤਾ 15 ਕਰਕਾਰੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ 16 ਕਰਕਾਰੀ

ਸੰਘਾ ਕੜਾ ਕੜਾ ਜਿਲਦਾਂ

ਟਿਪਾਨੂੰ ਭਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ।

ਕਾਡ 23

ਪਿਛੇ ਸ਼ਰਾਪਿਆ ਜਾਮਿਤੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੋਹਾਨ 14 ਫਰਵਰੀ
 ਦੇ 30 ਫਰਵਰੀ, 1984 ਤਕ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਜੋਂ
 ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਨੂੰ ਠੇਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਾਲ
 ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ। ਜਾਂਬਾਜ਼ ਯੋਗ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਭੋ
 ਤੇ ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਟ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਿਟਰਸਟੀਕਨ
 ਦੇ ਗੋਤਾ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪਤਾ
 ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਯਤੀਮ ਨਹੀਂ, ਸੁਰਬੀਰ ਜਾਂਬਾਜ਼ ਯੋਗ ਵਿਧਾ
 ਦੇ ਵਾਸਿਸ਼ਥ ਸਿਰਿੰਦਰ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਲਸ਼ਣਾਂ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਚੱਟੇ ਸੁਰਬਿੰਦਰ
 ਜਾਟਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਵੇਦਪਾਲ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

[illegible]

1984 का है।
1984 के लिए 10 नवम्बर 1984, पृष्ठ 100

इली सुविस्तर मिथ्य मेची वाते मिथां दिच पुसलउ
सि-वसा

ਦਿ-ਰੋਗ

ਮਾਰਚ 1984 ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਗ਼ਾਫੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਤੇ ਜਨਰਲ ਫਾ. ਸਿੰਘ ਦੇਵਾ ਫੌਜਰ ਸਿਰਾ ਮੁੱਕਦੇ ਦਲੇਰਾਂ ਨੇ ਬਜਲ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕਬਾਰੇ ਤੇ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੁਹਾਰਾ ਮੋੜੀਆ। ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵਲਦੀ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਜਲ ਲਾਲ ਤਕ ਪਹੰਚ ਗਏ ਤੇ ਹੋਟਲ 'ਕਾ ਚਾਹ ਪੀਤੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਸਿੱਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ 'ਭਗਵਾਲਿਆ' ਨੂੰ ਵਾਇਸਲੇ'ਸ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿੱਤ ਜੀ ਅਜੀ ਦੁਸਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਵਧ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ। ਅਪ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੁਸਮਣ ਨੂੰ ਗ਼ਤੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਿੱਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬੰਬੂ! ਮਾਨੂੰ ਤੇਰੀ ਤੇ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁੱਤ ਹੈ। ਅਜੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣੀ। ਵਕਤ ਆਉਣ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕਬਾਰੇ ਹੱਥ ਵਿਖਾਵਾਗੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਲੋਕ ਹੈ। ਕਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਾ ਹੈ।" ਸਿੱਤ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੇਰੇ ਕੋਂ ਦੇਵੇ ਸੇਰਦਿਲ ਮੁੱਖ ਵਪਸ ਮੁੜ ਆਵੇ।

ਕਾਂਡ 24

ਨੌਕੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ

ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਸਕੂਟਰ 'ਤੇ ਵੇਹਰਨਾ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖਾਨਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨੌਕੇ ਪੁਰਲੇਖਕ ਹੋਕੇ ਵਿਚ ਸਕੂਟਰ ਆਟੋ-ਰਿਕਸ਼ਾ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੋਢੀ ਸਕੂਟਰ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਰਗੜਾਂ ਵਜੀਆਂ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਫੁੱਟੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦਾ 14 ਗੋਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਰਿਦਾਅਵਰ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਖਿੱਲਰ ਗਏ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਜੀਨ ਦੀ ਪੈਂਟ ਤੋਂ ਟੀ-ਸ਼ਰਟ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਦਾਹੜੀ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੀ.ਏ. ਕਾਈਨਲ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਨ, ਜੋ ਸੜਕ 'ਤੇ ਖਿਲਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਫਰਜ਼ ਵਜੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀ ਸਦਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਕੂਟਰ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਜੀ, ਡਿੱਗੀ ਵਿਚ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖ ਦਿਉ।" ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਥੜੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਲ ਤੈਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਪਟੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਹਾਂ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੇ ਸੱਟਾ ਵਾਹੜਾ ਸਨ, ਉਸ ਨੇ ਖੁੱਬੇ ਨਹੁੰਮੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਭਾਜੀ, ਸਾਡਾ ਬਜਾਜ ਪਗੜੀ ਹਾਊਸ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਸਕੂਟਰ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉੱਥੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਉ।" ਜੋ ਚੋਗੇ ਇਨਸਾਨ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਕੂਟਰ ਆਪ ਚਲਾ ਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਕਿਠਾ ਕੇ ਛੱਡਣ ਲਈ ਚਲ ਪਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀਆਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਗੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਗਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬਜਾਜ ਪਗੜੀ ਹਾਊਸ ਕਿਥੇ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜੀ ਬੁਰਮਾ ਬੂਟਾ ਮਾਰਕੀਟ 'ਚ ਵਿਚ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੱਕ ਆ ਜਾਵੇ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੈਰ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਪਟੀਆਂ ਕਰਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਜੀ, ਪੰਜ ਕੁ ਮਿਟ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੀਹ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਆਉਣਗੇ।" ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਜਿਆ ਕਿ ਵੇਦ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕੇ ਪੁਰਲੇਖਕ ਨੂੰ ਤਰ ਆਉ ਤੇ ਆਨ ਲਿਵਾਫਾ ਉਸ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨੌਕੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਟਕਸਾਲੀ ਬਾਣੇ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਛੱਡੇ ਸੱਗੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਇਕ ਲਿਵਾਫਾ ਛੱਡ ਕੇ ਬਿਕਸ਼ਾ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦਸ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੋਟ ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਰਿਕਸ਼ਾ ਅਮਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਭੀੜ-ਭੁੱਡੇ ਵਾਲੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਦੀ ਪੁਰਲੇਖਕ ਰੋਕ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਰਿਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸੋਢਿਆ ਲਿਵਾਫਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਵਿਚ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਗਨੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਵੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਵੀ। ਉਹ ਤੇ ਇਮਾਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਨੌਕੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਮਜਲੂਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਦੁਸ਼ਟ ਦੀ ਭੱਛਿਆ ਸੀ
ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਸਿਨੇਮਾ ਨੇੜੇ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧੂ ਹੈਂਡ
ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਸਥਾਈ ਨਾਲ ਫੁਟਿਆ ਗਿਆ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਤੇ ਸਾਬੀ ਸਿੰਘ ਬੈਂਕ ਨੁਟ ਕੇ ਸ਼ਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਸੂਰਜ
ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਸੈਨੇਜਰ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਕੈਸ਼ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ
ਲਈ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬੈਂਕ ਖੋਲ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ
ਰਬ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੰਘ ਹੋ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਰਹਿਮ
ਕਰੋ। ਮੈਂ ਗ਼ਰੀਬ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵੀ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼
ਅਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ। ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਲਾਲਾ
(ਉਹ ਮੇਲਾ ਸੀ) ਘਬਰਾ ਨਾ, ਰੋਲਾ ਨਾ ਪਾ, ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਪੈਣ
ਦਿੰਦੇ।" ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੇ ਸਾਬੀ ਸਿੰਘ 20 ਮਿੰਟ ਤਕ ਬੈਂਕ
ਵਿਚ ਰੁਕ ਰਹੇ। ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਤੇ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ
ਕੇ ਸੂਰਜ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਕੈਸ਼ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੋ। ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ

[illegible]

ਮਿਰਦਾਸ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਇੱਕ ਵੀ ਗੱਲੀ ਚਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾ ਖੁਨ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖੇ ਸੀ ਰਖਦਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਧੋਣ ਤੋਂ ਨਾਂਦਾ ਸੀ।

मा. मिशनरों: आपका व. आका ने भी ऐसा आदेश दिया था।
 जहाँ तक कि मैं ने देखा था कि मैं ने आदेश दिया था।
 मरिचक का बीजों: मैं आदेश का आदेश देना नहीं करूँ।
 प्रभु का आदेश है।

[illegible]

ਕਾਂਡ 27

ਕੁੜੀ ਦੀ ਗੰਦਾਈ ਦਾ ਪਰਲਾਝਪਤ ਹੋਣਾ

ਪ੍ਰਸਿਧਾਨਾਧਾਰ ਨੇ ਚੀਜ਼ ਬੋਰਡ ਦੀ ਹੁਣ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸਿੱਧ ਕਰਨੀ (ਅਰਥਾਤ ਸਿੱਧਾ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ) ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਹਿਮਤੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਲਈ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਤੇ ਸਿੱਧ ਨੂੰ ਸਿੱਧਤਾ ਦੇ ਕਾਫੀ ਦਰਜਾ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਲਈ ਅਪਣੇ ਹੁਣੇਵੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਾ ਕੇ ਹੁਣ ਮੋਹਰੀਆਂ।

ਸ਼ੇਖਰ ਸ਼ੇਖਰ ਸੀ, ਖੁਦ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਦੋਂ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਸਿੱਖ ਸਦੀ ਕੋਈ ਭਾਗ ਲਾਸ ਲਾਸ ਤੋਂ ਭਾਗ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਚੁੱਕ ਅਸਿੱਖ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਾਫੜਾ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਟਾਪੂ ਕਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਅਸਿੱਖ ਭੈੜਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਲਿਸ

[illegible]

ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਇਕ ਸੰਗਰਾਮ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰੱਖਣੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਇਕ ਸੰਗਰਾਮ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰੱਖਣੇ ਹਨ।

[illegible]

ਉਹੀ ਹੀ ਪਿਛਾ ਪਿਛਾ ਦਾ ਮਿਲਾਵਾ ਸਾਧਿ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਹ
ਅੱਖਾਂ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਸਿੰਘ
ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਫੜ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਫੜਾਉਣ
ਮੇਂ ਹਰਕਤ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੇ ਤੋੜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਅੱਖ
ਆ ਗਿਆ। ਜੇਲ੍ਹਾਖਾਨੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਪੁੱਤਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ ਬਣਾਵਰ ਸਿੰਘ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ
ਫੜਾਵਰ ਵਾਸਤੇ ਜਾਨ ਦੀ ਦੇਵੀ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਦਾ ਵਾਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ
ਜਾਂ ਨੂੰ ਫੜਾਉਣ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਨਾ ਕਰੀ। ਜਿਹੜਾ ਕੋਲ ਸੂਰਮ ਨੂੰ ਫੜਾਵੇ
ਨੇ ਸੁਖਾਲਾ ਦੇਵ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਾਵਰ ਕੀਰੀ ਮੇਂ ਹਨ, ਲਾਹਨਤਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਜਾਂ ਉਹ ਪਾਧੀ ਸਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਉਸ ਦੀ ਅਰਥੀ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਜੇਟ
ਤੇ ਹੀ ਸਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗਮੰਦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀਆਂ ਜ਼ਰੀਫ਼ਾ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਵੱਲੀ ਸੁਭਾਅ
 'ਤੇ 'ਤੇ ਕਦੀ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੀ ਮਲੀਨ ਧੁੰਧੀ ਧਾਪ ਕਰਨ

कभी किसी ने नहीं। फिर 'बपु' पिछले दशमककाल के अंग-भंग में
 से उत्पन्न शिक्षा के लक्ष्यों परामर्श के तम भी उत्पन्न लक्षित लक्ष्य
 शिक्षा। कभी सीखने शिक्षा नहीं है कि शिक्षा के लक्षित लक्ष्य
 दशमककाल परामर्श शिक्षा नहीं के लक्षित लक्ष्य के लक्षित लक्ष्य
 लक्षित लक्ष्य के लक्षित लक्ष्य के लक्षित लक्ष्य के लक्षित लक्ष्य

गौरी ४ विष्णु "कहते हैं कि महाभारत में १००००० श्लोक हैं, जो
लिखते नहीं।"

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਿਟੀਆ ਮਿਟੀਆ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ: "ਸੋਢੀ, ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸਾਮਾਜਕ ਬਣਾ ਲਵੋ, ਸਮਾਜ ਆਰਟ 'ਤੇ ਕੇ ਕਿਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਿਰਭਰਤਾ ਪਾ ਕੇ ਸੋਢੀ।"

ਮੇਰੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ
ਗੇਰਾ ਹੋ ਕਿ ਰਿਹਾ ਹੋ। ਹੀ ਅਜਾਬੀ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਗਲ
ਹੋ।

ਕੋਈ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਹੀ, ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ
ਲਾਜ਼ਮੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਕਈ ਕੌਰ ਤੇ ਕਈ ਸ਼ਾਇਦ ਤੋਂ ਅਸਲ ਨਾਜ਼
ਕਿਹਾ, ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟਾ ਹੋ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਅਪਣੇ ਇਕੱਠੇ ਦਾ ਕਾਜ
ਕਲੀਫੋਰਨ ਸਿੱਖ ਬਖ਼ਤ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਰ ਵੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਬਾਹਰਲੇ ਸ਼ਾਇਦ
ਇਹ ਕਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।'

ਤਰੀਕੇ ਗਿਆ-ਗਿਆ ਇਸ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਿਖ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੂੰ ਸਤਪਾਲ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾਸਿੰ
ਘ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੇ
ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ
ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਿਖਾ। ਤੇਰੀ ਨੇ ਇਕੱਠਾ ਨਾ ਕੇ ਸਤਪਾਲ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾਸਿੰ
ਘ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ
ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਿਖਾ। "ਇਹ ਫੋਟੋ ਵਧ ਬਣਾ ਦੇ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਣੀਆਂ, ਸੇਠੀ ਦੇ
ਦਿਲੀ।"

ਸਤਪਾਲ ਬਾਇਸ ਨੂੰ ਖ਼ਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਜੀ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਲਮਾ ਭਿੰਡਰਵਾਲਿਆ ਦੇ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਸਵਾ ਵਿਚ ਹਾਸਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਲਕਸ਼ਮੀ ਗਣੇ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਨਾਹੀ ਸੀ। ਤੇਰੀ ੨੫ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਬੁਝਦ ਜਿਹਾ ਵਾਲੀ, ਸਰਿਲਲ ਸਿੰਘ ਸੇਰੀ ਜਿਹੇ ਬਰਾਬਰ

[illegible][illegible]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਹੀਂ, ਤੁਹੀ ਹੁਇਰ ਫੈਟਾ ਹੋ।
 ਤੁਹਾਨੀ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ
 ਕਿ ਆਮਰਕੋਸ਼ ਮੀਂਹ: ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪਣੀ ਕਾਚ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ
 ਸਿੰਘ, ਹੁਣ ਤੁਹੇ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਨਹੀਂ, ਕੇਨੂੰ ਤਕ ਆਸੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
 ਜੋਹੀ ਵੀਲੇ ਤੁਸਵੀਰਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣੀਲੇ ਹਨ ਜੇ ਦੇ-ਦੁਰ ਦਿਲਾ ਕਿਚ
 ਪਸਾਬ ਹਰਿਅਣਾ, ਇਸੀ ਤਕ ਜੇ ਸਾਰੇ ਖਾਣਿਆ ਦਿਸ ਕੇਸ ਦੇਣੀਲੇ ਹਨ
 ਸਿੰਘ ਕਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਹੀ ਹੁਣ ਘਰੁਰੇ ਦਿਨ ਪੁਸ਼ਿਮਾ ਦੀ ਪਕੜ ਤੇ
 ਸਨ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ।

ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸ਼ਹੂਰ ਅੰਫਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।'

ਗਿਆਨੀ ਮੁਹਨ ਸਿੰਘ ਘਰ ਆਇਆ ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਵਾਂਡੇ ਕਸ 'ਤੇ ਰਾਤ ਨਿਆ ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸ਼ਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਦੀ ਸ਼ਬ-ਸ਼ਾਬ ਪਈ

ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਮੰਨਣ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਪਿਛਾਉਂਦਾ ਹੁਣ?"

ਸੋਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤਾਇਆ ਜੀ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ?"
ਤਾਇਆ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, "ਸੋਚੀ, ਐਸ ਐਸ.ਪੀ. ਕਰਾ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੋਚੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਸਾਡੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕੋਚ ਦੀ ਤਿਉਂਟੀ ਥਾਂ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਲੁਪਾਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਫੋਟੋ ਹੀ ਸਾਡੇ ਬਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।"

ਸੋਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤਾਇਆ ਜੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਕਲੋਕੀਆਂ ਉਹ ਇਥੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਤਨਾ ਕਰਦੀ ਆ, ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਫੋਟੋ ਖਿਚਾਈ ਸੀ। ਵੇ-ਕਿਨੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋ ਗਏ ਆ।"

ਲਾਗੇ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਸੋਚੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਟੂਡੀਓ ਤੇ ਗਏ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਸਟੂਡੀਓ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਸੋਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਰੋਕਾ ਰਹੁਤ ਵਾਰ ਆਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਸੱਕ ਜਿਹਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਦਿਤੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੇ ਆ। ਨਾਲ ਉਹ ਲਿਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ।

ਤੋੜੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਨੇ ਤੋੜੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੱਖ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਛੱਡ ਦਿਉ। ਇਹ ਆਪ ਸਚਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਮਰ ਜਾਊ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੋੜੀ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀੜੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਜਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਕਾਂਡ 28

ਸਿੱਖ ਹੁਕਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੋਟਾਂ 4 ਅਗਸਤ, 1982 ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਏ ਧਰਮ ਯੁਧ ਮੇਰੇ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਦ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਬਾਣਿਆਂ ਅੰਦਰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਬਲੇ ਵਿਚ ਉਗਰ ਬਾਣਾ ਉੱਤੇ, ਨਹਿਰੀ, ਨਾਲਿਆਂ ਤੇ ਹੁਲਾਸੇ 'ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਸਿੱਖ ਲੋਕਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੂਟ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਵਧਾਏ ਜਾਂਦੇ, ਤਰਕੀਆ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਲਮ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਸਟਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਮੋਹਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਮਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੱਖ ਸੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਈਂ ਗੁਰਾਰੂ ਚਾਲਸੇ ਨਾਲ ਗਲਾ ਪੁੱਟਾਰ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲ, ਵਕੀਲ ਤੇ ਵਕੀਲ ਜਹੀ ਵੀ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫ਼ਾਰ ਨਾ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਤੁਰੰਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿਤੀ।

16-17 ਬੰਦੇ ਆ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਤਾ। ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੱਖ ਬੈਂਸ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੱਖ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਹਾਤ ਸਿੱਖ ਮਹਿਮਾ ਸੰਗੀਏ ਦਾ ਭਰਾ, ਨਰਕਪਾਰੀ ਦਾ ਇੱਥੇ ਨਗਾ ਜਿਹਤਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਉੱਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੱਖ ਇਥੇ ਆਹ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਮੁਕਦਮੇ ਫੂਟਾ ਸਿੱਖ ਜਿਪਾਰੀ, ਇਕ ਦਰਸਨ ਸਿੱਖ ਇਥੇ ਆਹ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗੁਰਬਤ ਕੀਤੀ ਆ, ਇਹਨਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਚ। ਇਕ ਗੁਰਦਰਸਨ ਸਿੱਖ ਕੋਟੀਏ ਵਾਲਾ, ਇਕ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੱਖ ਸਾਸੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਾਲਾ, ਇਕ ਸੂਚ ਸਿੱਖ, ਇਕ ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਮੋਰੀ ਦਾ, ਇਕ ਆਰ, ਭੱਟੀ ਤੇ ਨਾਮ ਕੀ ਆ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਭੰਗਾ ਕਿ ਚਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸੱਚਾ ਤੇ ਚਾਰੇ ਭੂਠਾ, ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਗਾਤਰੇ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣੀ। ਸਿੱਖ ਉੱਤੇ ਪਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣੀ ਪਾ। ਇਹਨਾਂ ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਪਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਰੋਂ ਵਰਗੇ ਹੋ ਗੁਜਰੇ ਆ, ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਇਥੇ ਠਿਕਲਟਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੇ ਬਾਗ ਦੀ ਮੁਲੀ ਓ ?

“ਸਿੱਖ ਗਰਜ”, ਸੋਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੱਖ ਵੀਰੋ ਸਾਲਮ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ, ਸੰਪਾਦਕ ਹਰਾਇਤ ਸਿੱਖ, ਪੰਨਾ 113

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੱਖ ਸਾਸੀ ਨਾ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਤਸਦ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

ਹੀ ਜਲਮ ਕਰਨੇ ਕੁਸ ਨਾ ਆਇਆ। ਰਾਜਪੂ ਖਾਸਮ ਨੇ ਜਲਮ ਨੂੰ
ਸਿਧਤ ਲਾਜੇ ਪਈ ਲੰਬੀ ਘਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ
ਸਾਧਤ ਲਈ ਸਿਧਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 15 ਅਗਸਤ 1947 ਤੋਂ 1 ਜੂਨ
ਕੋ 15 ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਮੈਟਰਸਪਲੀਟਲ ਉੱਤੇ ਜਲਮਤ ਸਿਧਤ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਵਿਚਲ
ਕੋ ਆਰ ਵਿਚ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜੀ। ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਤੋਂ ਕੋਲ ਸਿਧਤ ਨਾ
ਭਈ ਸੁਰਿਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਈ ਨੇ ਹੀ ਮੈਟਰਸਪਲੀਟਲ ਖਰਾਬਸ ਉੱਤੇ ਕਰ
ਇਤਿ। ਸੁਰਿਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਈ ਮੈਟਰ ਸਪਲੀਟਲ ਘਰਾ ਚਿਹਾ ਜੀ ਤੇ ਉਹੀ
ਕੋਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਟਰਸਪਲੀਟਲ ਲਾਲ ਕੋਲੀਆ ਦਾ ਮੀਰ ਕਰਾ ਦਿਤਿ। ਸਿੰਘ
ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੇ ਹੋਲਮਿਟਰ ਕੋਲੀਆ ਕੋਲੀਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਟਰਸਪਲੀਟਲ ਸਮੇਤ
ਉੱਧਤ ਕੋ ਚਿਹਾ ਪਈ। ਸੁਰਿਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਈ ਤੇ ਸਪਲੀਟਲ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸੀ
ਅਕਾਸ਼' ਦ ਜੋਕਰ ਕਾ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਆਇਆ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋ ਤੇ
ਮੈਟਰਸਪਲੀਟਲ ਉੱਤੇ ਚਰਾਬ ਨੇ ਗਈ।

ਮੇਰਾ ਵਿਚ ਦੋ-ਕਰਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਮੈਟਰਸਾਈਕਲ ਧੜਕ ਕੇ
 ਬਜਾਵੇ ਇਹ ਲੱਖਿਆ। ਸਾਡੇ ਫਾਂਸੀ ਸਥਲ ਚਾਅ ਕੇ ਮੁੜ ਲੱਖਿਆ
 ਕੀ ਹੋਈ ਚੁੱਕੀ ਟੀਕਾ। ਮੈਟਰਸਾਈਕਲ ਜੀਟੀ ਕਰ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲਾਂਦੀਆਂ ਪਾਉਣ
 ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਪਲਿਸ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰੇਤਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ ਨੇ ਸ਼ੇਰਲਿ
 ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਇਸ਼ਾਰੇਤਰਾ ਦੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕੀ ਮੋਰ ਹ
 ਗਈ। ਸਿੰਘਾਨੀ ਕਰਮੇਲ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ਼ੇਰਲਿ
 ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਜੁੜੀ ਯਕਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨੂੰ ਚਿਕਲ
 ਟਿਕਾ।

ਪੁਲਿਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਗੁਰਮਿਸ਼ਾ ਨੇ ਕਤ ਕੇ ਤੇਰਾ ਕੰਨ ਲਗੀ। ਹੋਰ
ਮਿਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਐਮਿਤਧਾਰੀ ਗੁਰਮਿਸ਼ ਡਾਕਟਰ ਹਰਿਚਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ
ਨੂੰ ਸਾਥੀ ਦੇ ਭਯਾਲ ਵਿਚ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਜੇਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਕਾਡ 29

ਸੋਢੀ ਸਿਰਦਾਰ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤਿਸ

ਸੋਚੀ ਸਿਰਫ਼ਾ ਦੋ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਅਕਾਲੀ ਹੱਥ ਸੁਧ ਗਏ। ਹੀ ਕਮਲ ਹੋਰ ਟਿਕਣ ਲੱਗੇ। ਅਕਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਫੜਕਾ ਡਿੱਗਾ। ਅਕਾਲੀ ਰਾਹ ਵਿਚੋਂ ਹੱਥ ਸੁਧ ਗਏ। ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਫੜਕਾ ਡਿੱਗਾ। ਅਕਾਲੀ ਰਾਹ ਵਿਚੋਂ ਹੱਥ ਸੁਧ ਗਏ। ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਫੜਕਾ ਡਿੱਗਾ।

ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਲਗਭਗ ਅਤੇ ਸਰੋਤਰ ਗਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਹਰ ਗਲਕ
 ਇਕ ਹਰ ਕਿਰਾਏਲਾ ਦਾ ਸਭਾਇਆ ਕਰਨਾ ਰਾਹੀਂ ।।। ਦਿਲੀ ਹਕਮਤ
 ਨੇ ਸਿਰੀਓ ਦੀ ਖੋਲੀਆ ਅਤੇ ਕੋਈਆ ਸਾਜਿਸ਼ਾ ਕੀ ਘੋਲੀਆ। ਗੁਰਚਰਨ
 ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਰ ਸੁਪਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਪੁਰਾਣਾ ਨਕਸਲੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ
 ਸਿੰਘ ਹਰ ਸਭਾ ਕੀਟਮ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਸਰੋਤਰ ਨੂੰ ਅਖਾਲੀ ਪਛਾਣ
 ਕਰ ਲੀਲੀਆ ਰਾਹੀਂ ਦਾ ਸਮਝਾਏ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰਾ ਨੇ ਜਨੁ ਵਿਚ
 ਕਿਹਾ ਕਰਾਇਆ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰਾ ਜਨੁ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਰਾ ਕੇ ਤ
 ਕਰਾਇਆ ਗਰਬਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਰ ਸੁਪਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਲ ਪਹਿਚਾਣ।
 ਉਹ ਗਲਕ ਸਭਾ ਦਾ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 1111 ਵਿਚ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਰ
 ਨੇ ਸਰੋਤਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਕਮਰਾ ਕੁਝ
 ਹੈ। ਜਿਹ ਜਾਣੈਲ ਸਿੰਘ ਕਿਰਤਰਾਏਲਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਰੀਬਾ ਸਰੋਤਰ ਸਿੰਘ।

ਉਹਨਾਂ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾ ਟਰਕ ਡਰਾਈਵਰ ਲਿਫਟ ਕਰ
ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹਿਲਾਇਆ ਸਰਕਾਰ ਵਲ
ਕਰਮ ਕਰ ਦਾ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ
ਦੀ ਖਾਸੀਸ ਕਹਿਣ ਸਰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਨੇ ਅਪਣਾ ਗੈਰ ਸਲਾਹਤ ਕਰ
ਲਿਆ। ਪਹਿਲਾ ਸਮਗਰਿਯ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਲੋਕੀ
ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਰੋਬਲ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਟਰਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ
ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਕੈ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ। ਤੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਾ ਮੋਤਾ ਦੀ ਸਜੇ ਲਿਆ ਤੇ
ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਸ਼ਹਿਰੀ ਦਾ ਮੁਧਨ ਸਮਕ ਸਿੰਘ ਭਾਈਆ ਵੀ ਸਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ
ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਨਸਾ ਡਿਫਰਵਾਲੀ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੋਗਰ ਦੀ ਟਿਮਕਰ
ਦੀ ਦੁਜੀ ਮੰਜਲ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਮ ਸਿਖ
ਵਾਂਗ ਸਿਰਫ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਦਾ ਸੀ। ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਫਿਰ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਨਾਲ ਕੋਲ ਚਲ ਵਧਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ
ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਧਰ ਉਧਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗਾ।

13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1984 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਪਿਸਤੌਲ
ਭਰ ਕੇ 25 ਮਿੰਟ ਸੱਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਨਸਾ ਡਿਫਰਵਾਲੀਆ ਦੇ
ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ
ਤਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਪਿਸਤੌਲ ਭਰ ਕੇ ਬੈਠੀ, ਜਲਾਇਆ ਕਿਉਂ
ਨਾ? ਕਹਿੰਦੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਰਅਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ਉਂਠ ਕੇ ਬਲਾਉਣ
ਦੀ, ਤੈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਤੇ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ
ਸੱਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਨਸਾ ਡਿਫਰਵਾਲੀਆ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ
ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਸੀ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ
ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 102 ਵਿਚ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਫਿਰੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤੇਜ਼ੀ
ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ,
ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਟਰਕ ਡਰਾਈਵਰ, ਚੋਹਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਉ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ
ਅਪੇ ਅਸੀਂ ਸੰਭਾਲ ਲਵਾਂਗੇ। ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਫਿਰੋ ਦੇ ਗੈਰ ਨੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ
ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਡਿਊਟੀਆਂ ਸੰਭਾਲ ਲਈਆਂ। 13 ਅਪ੍ਰੈਲ,
1984 ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ
ਵੀ ਸੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰ ਸੋਚੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ,
ਅਕਾਲੀ ਸ. ਸਰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਠਾ ਪੁਰ ਜਲੰਧਰ, ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।
ਅਕਾਲੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।
13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1984 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਕੁ ਵਜੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ, ਭਾਈ
ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ
ਦਾ ਲਾਲ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਥੇ ਫਿਰ ਵੀ
ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਰਹਿ ਭਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ
ਸੋਚੀ, ਰੂਸ ਪਿਆ। ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਰੂਸ ਇਥੇ ਹੀ
ਪਿਆ ਦਿਓ ਹਾ।"

ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਕੇ ਰੂਸ ਮੋਗਵਾ ਲਿਆ,
ਜੋ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਪੀਤਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਫਿਰ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦੇ ਦਾਰਾ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ
ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ, ਸ੍ਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ
ਲਗਰ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰੋ ਦੀ ਸਕੀਮ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ
ਜਿਥੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਹੀ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਪਿਸਤੌਲ ਭਰ ਕੇ ਸੱਤ
ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਨਸਾ ਡਿਫਰਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬੈਠੀ ਸੀ।
ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਕੁ ਵਜੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਆਪਣੇ ਚਾਚਾ
ਜੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਿਕਸੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਘੰਟਾ ਘਰ ਚੌਕ ਤੋਂ ਵਾਪਸ
ਆਇਆ। 12 ਕੁ ਵਜੇ ਭੈਣ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈਆ ਜਗਾ ਸਿੰਘ
ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲੇ ਗੇਟ ਤੋਂ ਟਾਂਗੇ ਉਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਤੋਰ ਕੇ ਆਇਆ
ਤੇ ਸਿੰਘੀ ਹੋਟਲ ਜੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ
ਕੁਝ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ। ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਰੂਪ ਸਿੰਘ
ਗੁਰਵਾਲੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਰੀਦਾਂ ਲਾਗੇ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ
ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜੀ ਗੁਲਾਬ ਜਾਮਨ ਤੇ ਠੰਡਾ ਭੋਜ
ਭੇਜ। ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਚੀ ਸਰਦਾਰ, ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ
ਦੋ ਬੰਦ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੁੱਛਣ ਆਏ ਕਿ ਸੋਚੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਕ ਔਰਤ
ਹੀ ਉਤਰੀ ਰਹੀ ਸੀ, ਦਸ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ
ਫਿਰ ਫਿਰ ਗੈਰ ਦੇ ਮੋਬਰ ਤੇਜ਼ੀ ਤੇ ਸੁੱਖਾ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿਰੋ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੋਚੀ ਸਰਦਾਰ
ਅੱਜ ਤੇ ਨਿਭਰ ਸੁਰਮਾ ਸੀ, ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੋਊ ਕੋਈ।" ਤੇ ਉਹ ਹੋਟਲ

ਲੋਕਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਕੇ ਉੱਪਰ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਹੋਰ ਹੋਰ ਕਰਕੇ ਉੱਪਰ
ਲੜਕੇ ਪੁੱਛਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਕਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਟੋਲ
ਵਿਚ ਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲ ਸੀ ਤੇ ਫੌਜੀ ਸਕੂਲ ਅਧਿਕਾਰੀ
ਭਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਹੋਵੇ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਫਿਰਾ ਕੌਰ ਦਾ ਕੋਈ
ਪੈਸਰ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰਨ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਰੂਲਿਸ ਵਿਚ
ਪਾ ਕੇ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਸਕੇ। ਸੁਭਾ ਤੇ ਤੇਰੀ ਪੋਲਸਟੀਕਟ 'ਤੇ ਸਿੱਖ
ਹੋਣਾ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ
ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਹੋਣਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਹਾਲੇ ਭਾਈਆਂ ਜਾਮ ਤੇ ਨੇੜੇ ਨੂੰ ਹੜ ਲਏ
ਜੋ ਭਾਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰ ਕੀਟਾ ਜੋਰੀ, 'ਜੋਰੀ, ਮੇਰੀ ਉੱਤਰਾ ਉੱਤਰ
ਪਟੀ ਟੀਕਾ ਕਰ ਕੇ ਕਾ ਦ।'

ਜੋਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੋਰੀ, ਉੱਤਰ 'ਤੇ ਕੀ ਵਜਿਆ।'

ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੋਰਾ ਫਿਰਾ ਨਾ ਜਿਹੜਾ, ਮੇਰੇ ਕਾਲੀਓਂਡ
ਕੋਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਮੇਰੇ ਹਿਸ ਤੇ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰ ਆਈ ਦ।'

ਜੋਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕੋਰੀ ਮੇਰੇ ਫਿਰੇ ਨੂੰ ਮੁਕਾਵਾਲਾ।'

ਬਲਜੀਤ ਕੋਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲੀ ਜੀ। ਜੋਰੀ
ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰ ਦੀ ਪਟੀ ਟੀਕਾ ਕਰ ਕੇ ਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਟਿਕਨੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰ
ਹੋਣਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਬਲਜੀਤ ਕੋਰ ਨੇ ਸਕਦਾਰ ਦੇ ਹੋਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ
ਪਿਸਤੌਲ ਕਰ ਕੇ ਜੋਰੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਕੋਰੀ ਮਾਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਫਿਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਸਤੌਲ ਨਾਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਕੇ ਫੜੀ
ਵਿਚ 6 ਫੌਜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਫੌਜੀ ਫੌਜੀ ਖਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਕਾਲੀਓਂਡ ਦੀ ਟੋਲੀ ਨੇ ਪੱਖੇ ਨਾਲ ਵਿਸਾਹ ਕੇ ਮਾਰ
ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰੇ ਦੀਆਂ ਬਲਾਈਆਂ ਕੋਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਹੋਣਾ ਅੰਦਰ ਕੁਸ਼ਲੀ
ਸਿੰਘ ਨਾ ਦਾ ਕਾਹਲ ਵੀ ਫੜਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ
ਦਾ ਕਿਵਾਨਵਾਰ ਲਾਹ ਕੇ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਬਲਜੀਤ ਕੋਰ 'ਮੇਰੇ ਕਾਲੀਓਂਡ ਸੀ ਲਿਆ
ਮੇਰੇ ਕਾਲੀਓਂਡ ਸੀ ਲਿਆ' ਦਾ ਗੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੋਚ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਸੀ
ਮਾਲਾ ਬਿੰਦਰਵਾਲਿਆ ਵੱਲ ਹੁਣ ਕਾਲੀਓਂਡ ਲਿਹਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕੱਢ ਗਈ।
ਸਿੱਧੀ ਹੋਣਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਰੋਗ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੋਚੀ ਨੂੰ ਕਾਲੀਓਂਡ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੋਚੀ ਨੂੰ—

ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਪਰਕਰਮਾਂ ਕੁਝਮ ਝੂਟਾ ਦੇ ਕੱਢੇ ਭਾਈ ਸੁਖਵੰਤ
ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਤੇ ਸਾਈ ਭਾਈ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ। ਭਾਈਓਂ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਜਿਆ

ਜੋਰੀ ਕਾਲੀਓਂਡ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਪੁੱਛ ਲਾਲ ਕਿਲ-ਪੁੱਛ
ਜੋਰੀ ਕਾਲੀਓਂਡ ਮੇਰੇ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦੇ ਇਕ
ਸਿੱਖ ਕਾਲੀਓਂਡ ਤੇ 6 ਫੌਜੀਆਂ ਰਾਖੀ ਤੇ ਫੜੀ ਵਿਚ ਵਜੀਆਂ ਸਨ।
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਖੰਡ' ਅਤੇ ਭਾਈ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦੀ ਮੈਰ ਹੋ ਗਈ।
ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰ ਹੋਰ ਵਿਚ ਪਿਸਤੌਲ ਫੜੀ ਸੋਚਾ ਫੜਾ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਜੋਰੀ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰ ਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸਿੰਘੀ ਨੇ ਕੱਢ ਲਈ ਤੇ ਪਿਸਤੌਲ
ਜੋਰੀ ਕਾਲੀਓਂਡ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਲਸਾ ਬਿੰਦਰਵਾਲਿਆ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਤੋ ਵੱਲੀ ਤੇ ਸੋਚ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕੋਰੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋਰੀ ਤੋਰੀ
ਕੋਰ ਕੋਰ ਪੈ ਕਾਲੀਓਂਡ ਸੀ ਕੋਰੀ ਕਾਲੀਓਂਡ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।'

ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੀ ਨਹੀ, ਜੋਰੀ ਸਕਦਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ
ਜੋਰੀ ਕੋਰ। ਫਿਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋਰੀ ਸੀ ਨੂੰ ਕੁ ਇੱਕ ਕਹਿ
ਕੋਰੀ ਤੇ ਕੋਰੀ ਜਾਮ ਬਚ ਸਾਧੂ।'

ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੇ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰੀ ਕੁਰ ਕਾਲੀਓਂਡ ਲਿਹਾ ਦੀ ਹੋਲੀ ਮਜਿਲ
ਤੇ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ। ਸਿੰਘੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਕੁਰ ਦਸਦੀ
ਦੀ ਸੀ। ਜੋਰੀ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋਰੀ ਲਾਇਆ, ਚਾਰ ਕੁ ਭਾਈ ਫੌਜੀਆਂ
ਤੇ ਅੱਧ ਕਾਲੀਓਂਡ ਦੋਰ ਲੋਕ ਪਈ ਤੇ ਟੋਪ ਭਰ ਲਈ, ਜਿਸ ਨੇ
ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰੀ ਲੈ, ਸਾਈ ਦਸ ਦਿੱਤੀ।

ਕਾਲੀਓਂਡ ਕੋਰ ਦੇ ਭਿਆਨਾ ਦੀ ਟੋਪ ਭਰ ਲਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ
ਜੋਰੀ ਕਾਲੀਓਂਡ ਪਤੇ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਹਿਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਕਾਲੀਓਂਡ ਦੇ ਕੋਰ ਕਾਲੀਓਂਡ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈਓਂ ਦਾ ਟੈਨੀਓਨ ਦਿੱਤਾ। ਸੋਚ
ਕਾਲੀਓਂਡ ਸਿੰਘ ਕੋਰ ਕਾਲੀਓਂਡ ਬਿੰਦਰਵਾਲੇ, ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ, ਸਕਦਾਰ
ਕਿ ਕੋਰ ਤੇ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕਾਲੀਓਂਡ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਕਦਾਰ
ਕਾਲੀਓਂਡ ਦੇ ਕੋਰ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕਾਲੀਓਂਡ। ਤੋਰੀ, ਸੁੱਖੇ ਦੇ ਗੋਲੇ
ਤੇ ਮੈਰੇ ਹੋਰ ਕਾਲੀਓਂਡ ਦਿੱਤਾ। ਦਾਹ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਾਲੇ ਬੈਠੀ ਨੂੰ
ਕਾਲੀਓਂਡ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਬਾਰੇ
ਕਾਲੀਓਂਡ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਰ ਕਾਲੀਓਂਡ ਸਾਟ ਦੇ ਕਾਲੀਓਂਡ ਨੰਬਰ 102 ਵਿਚ ਕੁਰਦਿਆਲ
ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ ਦੇ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ਗੀ 2 ਹਜ਼ਾਰ
ਰੁਪਏ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਰੀ ਨੂੰ ਤੇ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਵੀ
ਤੇ ਕਾਲੀਓਂਡ ਕਾਲੀਓਂਡ।

75 GSM ECO FRIENDLY

[illegible]

ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਵਧੇਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਨੂੰ ਕੰਧੜੇ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ।
ਮੇਰੀ ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਲੋ ਸੀਪ ਵਿਚਕਾਰ ਤੇ ਸਥਾ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰੀ ਕਿ ਸਿਰ
ਫਿਰ ਨੂੰ ਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ।

ਸਰਕਾਰ ਸਹਿਯੋਗ ਨਿਯਮ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਹ ਕੋਈ ਕਾਮਯਾਬ
ਕਾਨੀਸ਼ਾ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰਕੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਿਲਪ ਕੇ ਸਮਝਦਾਰ
ਦੇਖਾਵਾ ਕੇ ਮੁਖੀ ਸੇਤ ਸਰਕਾਰ ਨਿਯਮ ਨੀ ਕਾਨੀਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗਵਿਭਾਗ ਕੀ ਕੋਈ
ਕਾਮ ਕਰੇ ਸਿਧੀ। ਸ. ਸਹਿਯੋਗ ਨਿਯਮ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਸੇਤ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ
ਨਿਯਮ ਨੀ ਸਮਝਦਾਰ ਵਿਭਾਗਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਸ਼ਿਲਪ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਕਾ
ਕੇ ਸਿਧੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕਾਮਯਾਬ ਸੇਤ ਕੇ ਮੁਖ ਗੇਟ ਉੱਤੇ ਕਾਲੇ ਸੇਤ ਕੇ
ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ 'ਸਰਕਾਰ ਸਹਿਯੋਗ ਸਹਿਯੋਗ ਨਿਯਮ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਕਰਕੇ ਕੇ
ਕਾਨੀਸ਼ਾ ਕੀ ਕੋਈ ਲਿਖਾ ਸਾਧਨਾ, ਸ਼ਿਲਪ ਅਤੇ ਕਾਨੀਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ

ਇਹ ਪਾਸ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦ ਬਲ
ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਤੇਣ ਗੁਰਦਿੱਤਲ ਕੋਲ ਤੇ ਭਾਈਆ ਜਗਾ ਸਿੰਘ
ਗਲੇ ਸੀ। ਕੁਝ ਹੀ ਸਮਾਂ ਕਿ ਸਿਰ ਕੋਲ ਹੋ ਕਾਫ਼ਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਰਫ
ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਭਾਗੁ ਕਲਕਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਤੇ ਰਾਜ ਦਿ
ਹੀ ਸਮੇਂ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸੋਚ ਜਦੋਂਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਗੁ
ਭਿੱਤਾਭਾਇਲਾ ਨੇ ਭਾਈ ਸੁਖਰਤ ਸਿੰਘ ਬਲ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੇਢੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਜਾਗਾ ਦਾਸ ਅਤੇ ਤੇਣ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮਿੱਠਾ ਪੁਰ ਜਾਗਾ
ਦੇਣ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤੇਣ ਗੁਰਦਿੱਤਲ ਕੋਲ ਤੇ ਭਾਈਆ ਔਸਤਲ ਪਰਿ
ਭਾਇ। ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਜਾਗਾ ਦਾਸ ਵਿਚ ਸੇਢੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਸਬਰ ਪੁਲ
'ਤੇ ਮਿਲਾਕਾ ਮਿਲਾ ਵਿਚ ਕੁੰਝ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਵਿਚ ਸੇਢੀ ਦਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦ
ਕਲਕਲ ਲਈ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦਾ ਇਕੱਠੀਆ ਹੋ ਗਈਆ।

ਸਰਦੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਬੀ ਦੀ ਲਾਸ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਕਰਕੇ ਤੇ
ਕਾਫ਼ਰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਰਸਾਨ ਦੇ ਅਫਸਰ
ਨੇ ਮੇਰ ਜਹਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨੀ ਥਾਪਮਾ ਖਿੰਡਕਾਹਲਿਆ ਪਾਸ ਸੁੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ
ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਸਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੇਤ ਜੀ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੰਵੇ-ਨਗਰ

[illegible][illegible]

ਸਰ ਜਗਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਨਰਾਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦੁਆ ਕਰੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿਤੀ। ਦਸਦਸੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਮੋਢਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਸਮਝਾਨ ਘਾਟ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਯਾਤਰਾ ਤੁਰ ਪਈ। ਇਥੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦਾ ਝਿਕਨ ਮੀ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਿੱਧ ਦੇ ਹੋਰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੁਕਦੇ। ਸਮਝਾਨ ਘਾਟ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀ ਫੁੱਲਾ ਨਾਲ ਢਕੀ ਹੋਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲਕੜਾਂ ਦੀ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਚਿਣੀ ਗਈ। ਸੁੱਖਾ ਸਿਪਾਹੀ (ਜਨਰਲ ਆਫ ਸਿੰਘ) ਤੇ ਰਾਇਆ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਿਖਾ ਨੂੰ ਅੰਗ ਲਾਈ। ਜੁਝਾਰ

ਮਾਨਸ਼ ਨੇ ਕਦੇਕਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਮਨਸ਼ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਨਸ਼ੀ ਦਿਖਾਈ। ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਧਨ ਨੇ ਇਸ ਸਭੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਕਿ ਸਿੰਘੀ ਮਨਸ਼ਾਵ, ਸਿੰਘ ਚਿਤ ਕੇਕ ਕਦੇਕਦੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟੋਰੇ ਕਰ ਕੇ ਕਦੇਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਸਿੰਘ ਸੁਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨ-ਮੇ-ਹਰਾਮ ਹੋ।

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੀ ਨੀ ਪਿਛੇ ਭਾਗਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਘਟੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਲ ਖਲ ਹੋਰ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਕਦੇਕਦੇ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਗੇ ਵੱਲ ਲਪਟਾ ਦਾ ਘਾਟੇ ਹੋਰ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਕਦੇਕਦੇ ਕਦੇਕਦੇ ਸੁਰੇ ਕਦੇਕਦੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੀ ਨਾ ਕਦੇਕਦੇ ਲੈਣਾ, ਕਦੇਕਦੇ ਘੋਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘੋਰ ਫਿਰਾ ਕਦੇਕਦੇ ਹੈ।

ਕਾਂਡ 30

ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਸੀ ਵਰਗੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਜਨਰਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਚਨੇ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰਾ ਕਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸੀਪ ਵਿਚ ਟਿਕਲਣਾ ਹੈ। ਸਾਪ ਦਾ ਨੇਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਦਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ?"

ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਜਨਰਲ ਦੇ ਦਸਟ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਫਿਰੇ ਅਤੇ ਖਲੀਰ ਕੇਰ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਿਉਂਟੀ ਲਗਾਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਪੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਵੇਡ ਦੇਣ। ਹੋਰ ਵੀ ਤਿਉਂਟੀ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਦੁਰਗਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੋ ਕਿ ਆਏ ਕਿ ਨਹੀਂ।"

ਭਾਈ ਦੁਰਗਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਬੋ, ਤਿਉਂਟੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਹੈ?"

ਭਾਈ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਕੇ ਕਦੇਕਦੇ। ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਤੇ ਕਦੇਕਦੇ ਕਦੇਕਦੇ ਤੇ ਕਦੇਕਦੇ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਕੇਕ ਦਿਖਾਈ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਦੇਕਦੇ ਕਦੇਕਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਮਾਫੀ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਤੇ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੀ ਨੂੰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਦੇਕਦੇ ਤੇ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਕਦੇਕਦੇ ਕੇਕ 'ਤੇ ਭਾਈ ਵੱਲੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕੇਕ ਤੇ ਕਦੇਕਦੇ ਕਦੇਕਦੇ ਵਿਚ ਨੇ ਹਨਾ ਕਦੀ ਹੈ।"

ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੰਘ ਸੀ ਨੂੰ ਕਦੇਕਦੇ। ਭਾਈ ਦੁਰਗਾ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਮਨਸ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਨਾ ਮਿਲਾਈ। ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਕੇਕ ਕੀਤਾ, ਮਨਸ਼ੀਰ ਸਿੰਘੀ ਦਾ ਭਾਈ ਕੇਕ ਰਾਤ ਵਿਚ ਕੇਕਾ ਹੈ।"

ਭਾਈ ਮਨਸ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਏਕੀਰਨ ਨੇਕੀਰਚਸ ਜਾਂ ਭਾਈ ਨੂੰ ਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਜਨਰਲ ਸਿੰਘ ਖੁਰ ਸੀ ਤਿਉਂਟੀ ਸ. ਸਿੰਘੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕੇਕ ਕਦੇਕਦੇ ਹੈ। ਅਗੇ ਤੇ ਨੇਕੀਰਚ, ਜਨਰਲ ਨਾਲ, ਮਨਸ਼ੀਰ ਕਾਪੀਆਂ ਨੇ ਕੇਕ ਕਰ ਕੇ ਖੁਰਦਾ ਕਿਹਾ। 'ਬਲੀਰਚ' ਕੀ ਕੀਤਾ? ਮੇਰੇ ਕਾਫੇ ਪਤਾ ਲਗਾ ਜਾ ਕਦੀ? ਮੇਰੇ ਕੀਤਾ ਨਾਕ ਹਾ। ਕਦੇਕਦੇ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਜਨਰਲ ਨਿਕਲ ਜਾਵਾਗਾ।' ਭਾਈ ਜਨਰਲ ਸਿੰਘ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤਾ ਕੀਤਾ ਕਾਫੀ ਖੁਰ ਕਦੇਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇਕਤ ਨੇਕ ਕੇਕ ਤੇ ਰਿਪਟ ਕੇਕ ਹੋਰ ਹਨ।"

ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਗਰ ਹੋਰ ਹੋਰ ਵਾਲੇ ਪਾਉਂ।"

ਭਾਈ ਮਨਸ਼ੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਰਗੇ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਰਾਪਤ ਆਏ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਜਨਰਲ ਦੇ ਸਿੰਘ ਮਨਸ਼ੀਰ ਕਰ ਹੋਰ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਨਾ ਕੇਕਤ ਸਾਹਿਬ ਕਦੇਕਦੇ ਤੇ ਕਾਫੀ ਪੁਰਿਸ ਦੀਆਂ ਕਾਫੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਸਿੰਘ ਘਰ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਕਦੇਕਦੇ ਹੋਰ ਸਨ। ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਲਸਾ ਸੀ, ਪੁਰਾਣਾ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਕੇਕ ਕਦੇਕਦੇ ਸੀ।" ਭਾਈ ਜਨਰਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਨਰਲ, ਸਾਨੂੰ ਅਗੀਰ ਦਿਉ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੀ ਦਾ ਕਦੇਕਦੇ ਕੇਕੀਏ। ਸਾਡਾ ਪੁਣ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਫਿਰੇ ਦੁਸਟ ਦਾ ਸਿਰ ਹਨਾ ਕੇਕ ਕੇਕ, ਉਹਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਥਣਾ ਪੀਣਾ ਹਰਾਮ ਹੈ।"

ਸਰਦਾਰ ਨਾਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖ ਗੁਰਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੰਤਰਿਯ ਕਰੇ।" ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪਹਿਲ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਵਾਹੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਨ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਕੇ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਗਾੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੇ "ਤੂੰ ਠਾਕਰ ਤੁਮ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸ" ਬੁਨ੍ਹ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨੋਚਕਲ ਨੇ "ਤੂੰ ਠਾਕਰ ਤੁਮ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸ" ਬੁਨ੍ਹ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਿਰਦੀ ਜੋਤ ਕੇ ਸਹਮੁਖ ਹੋਕੇ ਜੋਤੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਦੇ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ। ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਪਰੰਤ "ਬੇਲ ਹੋ ਡਿਹਲਾ, ਸਰਿ ਜੀ ਅਕਾਲ" ਦਾ ਜੋਕਾਰਾ ਗਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਰਣਕੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਜਤਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਭੇਜ ਵਿਚ ਜੀਪ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਭੇਜ ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਜਲਰਲ ਨਾਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਰੋਡ ਉੱਤੇ ਮਾਨਾਵਾਲਾ ਦੇ ਪੁਲ ਉੱਤੇ ਨੌਕਾ ਭਰ ਲਿਆ, ਗਤ ਦੇ ਦਸ ਵਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਏਤ ਤਲਖੀ ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੰਘ ਹਰ ਗੱਡੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੇਸ਼ ਸਨ। ਗਤ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਲੇ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਤੇਜ਼ ਰਵਤਾਬ ਜੀਪ ਆਈ। ਪੁਲਿਸ ਭੇਜ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਾਨਾਵਾਲਾ ਪੁਲ ਦੇ ਨਾਕੇ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਈ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਾਂ ਭਾਈ, ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ?"

ਜੀਪ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਰਾਇਆ ਲੈਣ, ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।"

ਭਾਈ ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਸਾਲਿਆ ਕਿਰਾਇਆ ਤੈਂ ਲੈਣਾ, ਤੇ ਪਤਾ ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦੇ, ਪਾਸੇ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਸਾਹਬ ਦੇ ਪੈਸੇ ਹੋ।"

ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਜੀਪ ਪਾਸੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਡਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖੜਾ ਸੀ, ਜੀਪ ਦੀ ਨੰਬਰ ਪਲੇਟ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, "ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੋ ਨੰਬਰ ਆ ਜੀਪ ਦਾ।"

ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਜੀਪ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਦੂਜੇ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ, ਉਹ ਉਹ ਬਰਸ ਕੇ ਰਿਨਾ ਲੀ। ਭਾਈ ਮਨਦੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਕੋਲ ਇਕ ਰਿਵਾਲਵਰ ਅਤੇ ਇਕ ਘੜੀ ਜੋ ਜੱਬ ਵਿਚ ਸੀ, ਲਾਅਟ ਹੋਣ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਤਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ "ਨਹਿਬ ਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਵਾਉ।"

ਡਿਪਟੀ ਪੁਲਿਸ ਰਖਤਾਰ ਅੱਗੇ ਆਇਆ, "ਹਾਂ ਭਾਈ, ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਉਣ।"

ਸਵਾਰ, "ਜੀ ਸਾਹਬ, ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਖਾਸ ਬੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜੀ ਭਾਣਾ ਦਾ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਦੇ ਸੇਵੀ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੀ ਸਿੱਧੀ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਲਕ ਸਿੰਘ ਕਾਟੀਆ ਨੇ ਆਪ ਗੱਲ ਕੱਢੀ ਸੀ।" ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਮੈਨੂੰ ਚੋਕੇਰਾ ਕਰੇ।

ਡਿਪਟੀ, "ਅੱਛ, ਫਿਰ ਇਹ ਰਿਵਾਲਵਰ ਤੇ ਘੜੀ ਸੇਵੀ ਦੀ ਐ?"

ਸਵਾਰ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਜੀ ਜਾਨਾਬ। ਮੈਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਛਿੰਦਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਜੰਨੂ ਵਿਚੋਂ ਇਸੇ ਲਈ ਫੰਡਿਆ ਸੀ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਤੇ ਸੇਵੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ।"

ਡਿਪਟੀ, "ਕਿਨੀਆ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸੇਵੀ ਦੇ?"

ਛਿੰਦਾ, "ਜੀ ਜਾਨਾਬ, ਸੱਤ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ।"

ਡਿਪਟੀ, "ਫਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਸੇਵੀ ਸਰਦਾਰ ਮਾਰਿਆ ਧੋਖੇ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।"

ਛਿੰਦਾ, "ਜੀ ਜਾਨਾਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੇਵੀ ਮਾਰਿਆ ਅਕਾਲੀਆ ਦੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ।"

ਡਿਪਟੀ, "ਫਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਸੇਵੀ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਸੁਪਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੁਰਮ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਫੌਜ ਬਿਨਾ ਰੁਨਪਾਹ ਤੇ ਵੀ ਨਤਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀ।"

ਛਿੰਦਾ, "ਜਾਨਾਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤਕ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ।"

ਡਿਪਟੀ, "ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਸੇਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਸੇਵੀ ਸਾਹਿਬ

ਨੂੰ ਤੋਂ ਸਾਹੀਬ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਭਾਰੀ ਹੋ ਸਕ ਗਈਸ। ਸਾਹੀਬ ਆਪ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਿੱਖ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਈ ਹਾਲੇ ਭਲਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੱਤ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਨੇ ਭਰਾ।"

ਭਾਈ ਮਨਜੀਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਗੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਵਿਰਾਮਨ ਕੰਢ ਲਿਆਈ। "ਭਲਾ ਸੇ ਦਿਹਾਲ ਦਾ ਜੋਕਾਧਾ ਗੱਲਾ ਦਿੱਤਾ।" ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਭਲਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਕੇ ਭਲਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚੋਂ ਗੱਲਾ ਬਾਹਰ। ਲੜਾ ਗੱਲ ਮਿਹ ਵਧ ਰੇ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਕ ਉੱਤੇ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖ। ਮਨਾਵਾਲ ਪੁਲ ਉੱਤੇ ਗੱਲਾ ਮਾਹਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨੂੰ ਖਿੱਸੇ ਨਾ ਕਰਾਇਆ। ਸਿੱਖ ਦੁਸ਼ਟ ਰੇ ਸੱਤ ਟੋਟੇ ਹੋਈ ਘਈ ਲਾਸ ਸੱਤਕ ਉੱਤੇ ਪਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਉਸ ਉੱਤੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਥ ਕੰਢ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸੁਰਮੇ 'ਭੇਡ ਸੇ ਨਿਹਾਲ, ਸੱਤ ਸੀ ਅਕਾਲ' ਦੇ ਸ਼ੇਰਾਰੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਨਸੀਆ ਨਾਕਾ ਗਾਇਬ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦੀਬ ਸਾਹਿਬ ਦੇਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਬਦਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। 'ਸੇਲੇ ਸੇ ਨਿਹਾਲ, ਸੱਤ ਸੀ ਅਕਾਲ' ਦੇ ਜੋਕਾਧਾ ਨਾਲ ਅੱਖੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਕਾਲਜ, ਲੋਗਵਾਲ, ਗਾਜ਼ਪੁਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਹੋ ਕਾਲੇ ਪਾਸੀ ਦਿਲੇ ਕੋਸ਼ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਭਾਪਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰੇ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਮਨਾਵਾਲ ਪੁਲ ਉੱਤੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਘਰ ਘਰ, ਹਰ ਪਿੰਡ, ਸਿਹਿਰ, ਗਾਲੀ, ਸੱਤ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਕਾਲਜ ਦਾ ਬਦਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਕਾਤਲਾ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਦਾ ਸੁਣੋਗਾ ਸੀ।

ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨਾਵਾਲ ਨਾਕਾ ਨੂੰ ਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਕ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅੱਧੇ ਖ਼ਾਨਸ਼ੀਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਫਲਾ ਪਿੰਡ (ਐਮਿਤਸਰ ਦੇ ਨੇੜੇ) ਲਾਸ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਨਾਖਤ ਦੀ ਪਾਸ ਨੇ ਸਹੀਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਕਾਤਲ ਖ਼ਾਨਸ਼ੀਰ ਕੌਰ ਵਜੋਂ 16 ਅਪਰੈਲ, 1984 ਨੂੰ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। 16 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਸਹੀਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਵਕਸਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਮਾਜਨ ਘਾਟ ਤੇ ਫਲਾ ਜਗ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਕੈਂਟਰ ਗੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਿਚ ਪਾਏ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖੀ ਲਾਸ ਦੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਟੋਟੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਮਿਥਿਸੰਪਲ ਘਾਟੀ ਵਾਲੇ ਨਿਯੁਕਤ ਸਮਾਜਨ ਘਾਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲੈ ਕੇ ਚਿੱਠਾ ਗਿੱਲੀ ਤੇ ਹੋਈ ਵਿਚ ਘਾਈ ਲਾਸ ਚਿੱਠਾ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਰਿਹੀ।

ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਤਾਇਆ) ਅਤੇ ਚਾਚਾ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਜਨਾਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਾਓ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਿਸ ਯਾ ਕੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?" ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਬਾ, ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹੀਯ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ।"

ਤਾਲੇ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਪੁੱਛਿਆ, "ਜਨਾਬ, ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਿਹੋ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸੀ ਕਿਹੋ?"

ਸਾਹਮਣੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਬਾ, ਗੱਲਾ ਕਰਨ ਭਾਈਆਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇਈ। ਇਸ ਤੇ ਸੱਤ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਦਾ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਘੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਪਰਸੋਂ 16 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਸਿੱਖੀ ਹੋਣਲ ਵਿਚ। ਇਹੋ ਨਾਲ ਇਕ ਜਾਨੀ ਨਸੀਬੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸੱਤ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਦੇ ਗਿਰਾਏ ਦੇ ਰਾਹ ਆ ਗਈ, ਦੱਸਦੇ ਉਹ ਵੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਆ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਤਿਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਕ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਸਾਲੇ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਸਿੱਖ ਨਿਕਲ ਲੱਬਤੇ ਮੁਸਕ ਨਾ ਮਾਰਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਭੇਰੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਹੀ ਸਾਤ ਵਲੋਂ ਹ।"

ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਫਲਾ ਚੁਣ ਕੇ ਲੈ ਚਲੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਰਾ ਹੀ ਪੁਤ ਸੀ, ਇਹਨੂੰ ਹੋ ਪਾਇਆ ਪੇਸਿਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਮਨਦੁਹ ਸੀ।" ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੱਲਾ ਕਰ ਆਇਆ।

ਸਾਹਮਣੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਬਾ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੇਰਾ ਹੀ ਪੁਤ ਕੀ ਸੀ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਕੀ। ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜੁਝਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਚੇਦਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਸਹਾਰਧਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖ਼ਾਨੇਲ ਹੋਈ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਡੋਗਰਿਆ ਨੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਸਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੱਤ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਦਾ ਨਲੂਆ ਜਹਨੇਲ ਡੋਗਰਿਆ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਹੀਦ ਕਰਾਇਆ। ਜਿਸ ਦੀ ਘਾਟ ਸਿੰਘ ਕੌਮ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗੀ।" ਸਾਹਮਣੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੇ ਹੋਏ ਫਲਕ ਪਏ। ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਪੂੰਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਖਾਕੀ ਵਰਦੀ ਉੱਤੇ ਤਰੇਲ ਦੇ ਸੰਤੀਆ ਵਾਂਗ ਟਪਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਬੀਆ ਸਮੇਤ ਸਮਾਜਨ ਘਾਟ ਵਿਚੋਂ ਬਲਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ਹੀਦ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੇ ਫਲ ਹੁਣ ਕੇ ਅਰਦਾਸ
ਕਰ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ
ਕੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਕੜੇ 'ਚ ਤਰ ਪਏ।
ਫਿਰ ਦੀ ਨਾਸ਼ ਨਾਵਾਰਸ ਲਾਸ਼, ਛਿਨ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੇ, ਸਮਸਾਨ ਘਟ
ਵਿਚ ਸੁਤ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਫੁੱਲ ਚੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਕਈ ਨਾ ਆਇਆ।
ਉਸ ਦੀ ਸਵਾਹ ਸਵਾਣੀ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਟੀ ਗਈ।

ਕਾਂਡ 31

16 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਮਲਕ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੋਢੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਮਲਕ
ਸਿੰਘ, ਜੇਸ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਨ ਸਿੰਘ, ਬਰਗੋਬੀਅਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੁੱਕਾ ਸਾਹਿਬ,
ਅਥਿਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸਜਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗਾਮਦਾਸ ਨਗਰ
ਦੀ ਦੂਜੀ ਮੰਜਿਲ ਉੱਪਰ ਆਇਆ।

ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੇ ਇਹਨਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ,
"ਸਿਰ ਜੀ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਪਰਸੇ ਦੇ ਕਾਂਡ ਦਾ ਕਮ ਚਲਿਆ ਸੀ, ਇਹਦੇ
ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਆ। ਇਹ ਜੀ ਭਾਟੀਆ ਮਲਕ ਸਿੰਘ (ਜਰੇਦਾਰ
ਤਲਵੰਡੀ ਧੌਤੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ) ਕਿਰਦੋਸ ਆ।"

ਸੋਢ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਠੀਕ ਆ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ
ਦੇ ਦੇਵੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ।"

ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੀ ਠੀਕ ਆ, ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛੋ।"

ਸੋਢ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਿਉਂ
ਬਣੀ ਭਾਟੀਆ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਫਿਰੋ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆ, ਸਰਨੀ
ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆ, ਤੂੰ ਉਥੇ ਸਿੱਧੀ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ?"

ਭਾਟੀਆ, "ਹਾਂ ਜੀ, ਮੌਜੂਦ ਸੀ।"

ਸੋਢ ਜੀ, "ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੋਢੀ ਦਾ ਪਿਸਤੌਲ ਅਤੇ ਘੜੀ ਲਾਹ ਕੇ
ਭੱਜਿਆ, ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?"
ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ।"

ਭਾਟੀਆ, "ਜੀ, ਕੀਤਿਆ।"

ਸੋਢ ਜੀ, "ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਤੂੰ ਭੱਜਿਆ ਨਹੀਂ।"

ਭਾਟੀਆ, "ਜੀ ਨਹੀਂ, ਗੋਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ।"

ਸੋਢ ਜੀ, "ਭਾਟੀਆ ਤੂੰ ਫਿਰੋ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ
ਬਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਰਤੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਟੈਕਸੀ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਾਪ ਕਰ ਕੇ
ਇੱਥੋਂ। ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ
ਹਾਂ, ਫੜ ਆ। ਟੈਕਸੀ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ। ਉਹਨੂੰ ਕੀ
ਪਤਾ ਕਿ ਜੇਹ ਆ ਚਿ ਸਾਧ ਆ।"

ਭਾਟੀਆ, "ਜੀ, ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤੀ।"

ਸੋਢ ਜੀ, "ਬਰਾਉ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਟੀਏ ਨੇ ਅਪਣਾ ਗੁਨਾਹ ਕਰਕੇ
ਗੱਡਾ ਲੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਸੋਢੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਇਸ
ਦਾ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਰੋਲ ਆ। ਇਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰੋ, ਜੀਹਨੇ ਸੁਰਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਪਰਸੇ, ਜਿਹੜਾ ਰਾਤ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗੁਰੂ
ਕੇ ਸਿੱਖਾ ਨੇ ਤੇ ਬਚਾਏ ਲਿਆ। ਜੀਹਨੇ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ
ਕਰ ਲੁਟੇਰਾ ਸਕਦਾ ਤੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਭਾਟੀਏ ਦਾ
ਨਿਰੀਲਾ, ਅਮਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਦਾ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਕਾਤਲ ਨੂੰ
ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਟੈਕਸੀ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਉਂ ਜੀ ਇਹ ਗੱਲਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ
ਜਾਇਆ ਨਾ, ਸੋਲਦੇ ਨਹੀਂ।"

ਭਾਨ ਸਿੰਘ, "ਜੀ, ਮੰਨਿਆ।"

ਸੋਢ ਜੀ, "ਬਰਾਨਾ ਕੀ ਬਣਾਇਆ, ਅਖੇ ਜੀ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਰਿਆ,
ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਿਆਨ ਅਸੀਂ ਟੋਪ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਾਏ ਆ ਕੁੱਤੇ
ਏ। ਉਹਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਆ ਖੁਦ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰੋ ਨੇ ਬਿਨਾ ਸੀ ਕਿ
ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੂੰ ਸੜ੍ਹਾ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸੋਢੀ ਦਾ
ਨਾ ਝਾੜੀ। ਤੇ ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਭਾਟੀ ਤੂੰ ਦੇਸ ਤੈਨੂੰ ਸੋਢੀ ਨੇ
ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸੋਢੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਪੁੱਛਿਆ
ਕਿ ਫਿਰ ਤੂੰ ਨਾ ਕਿਉਂ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਨਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਲਿਆ ਸੀ ਫਿਰੋ
ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮੇਰੇ ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਊ। ਇਹ ਟੋਪ ਰਿਕਾਰਡ ਆ। ਟੈਕਸੀ
ਕਰਕੇ ਇਹਦਾ ਭਾਟੀਏ ਦਾ, ਉਸ ਜਨਾਨੀ (ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ) ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ
ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਸਕੀਮ ਬਣੀ ਆ। ਸਕੀਮ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸੀ, ਉਹਦੇ
ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਕ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸੀ, ਇਕ ਸੋਢੀ ਨੂੰ
ਮਾਰਨ ਦੀ, ਇਕ ਮੇਰੇ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਤੇ ਇਕ ਦਾਜ ਦੇ ਭਰੋਸੇ

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ। ਇਹਨਾਂ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਭਾਕੀ ਦੂਜੇ ਕਰ ਦੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਤਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ। ਸਿੰਘ ਸਾਡਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਸੋਰ ਵਰਗਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੋਏ ਜੋਤ ਕੇ ਕਿ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪਾ ਪੰਥ ਦੀ ਪੰਗ ਨਹੀਂ ਲੁਹਾਉਣੀ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸਬਰ ਕਰੋ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਹੋਏ ਚੁਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ ਹੁਣ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਜੀ ਸਾਡੀ ਰੱਖੋ। ਸਾਡੀ ਹੁਣ ਕੀ ਰੱਖਣੀ ਆ? ਮੇਰਾ ਸਰਦਾਰ ਬੰਬਰ ਸੋਰ ਸੋਰੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੂੰ ਭੋਲੀ ਵਿਚ ਪਛਾ ਕੇ ਤੋ ਉਸ ਦਾ ਸਸਰਾਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੋਰੀ ਦਾ। ਭਹਿ ਗਏ ਆ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ। ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੁਖ ਕਹਿਓ। ਹਾਂ ਜੀਹਨੇ ਗੱਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਵੇਗਾਧ ਕੇ ਲਿਆ ਬੈਠੀ ਘੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ। ਛਿੰਦੇ ਨੇ ਸੋਰੀ ਬੰਬਰ ਸੋਰ ਸਹੀਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਛਿੰਦਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਲੇ ਦੇ ਅਤਿਕੇ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਵੱਡੇ ਕੇ ਸਰਕ ਉੱਤੇ ਜੁਟ ਦਿਤਾ। ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖਤਰਾ ਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਹੋਣ ਸੋਰਾ ਰੁਕਕਦੇ ਆ। ਅਖੇ ਜੀ ਇਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਗਤਬਤ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਸਰਕਤਰ ਨੂੰ.....। ਭਾਈ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਤਰ ਪਿਆਲ ਕਾਰਿ ਸਾਡੀ ਮੰਤ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਜ੍ਹਾ ਆ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ 'ਤੇ, ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਮੇਰਾ ਇਕੋ ਇਕ ਗੁਨਾਹ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਬੰਬਰ ਸੋਰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕੀਤਾ। ਭਈ ਚਲੇ ਪੰਥ ਦੀ ਪੰਗ ਬਦ ਜਾਵੇ।.....

"ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਦੇ ਆ ਸਬਰ ਰੱਖੁਗਾ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਅਗੇ ਹੋਏ ਜੋਤ, ਫਰਦੇ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਹੋਏ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋਤ ਆ ਕਿ ਹੁਣ ਬੰਸ ਕਰੋ, ਸਾਡੇ 'ਤੇ। ਬੰਬਰੀਆਂ ਤੋਹਮਤਾ ਕੁਤੀਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਸਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਲਾ ਲਈਆਂ, ਸਰਬਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਮੁੰਡਾ ਦੀ ਸਾਡਾ ਭਰਾ, ਸਾਡਾ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਵੱਢੀ ਵੀ ਮੋਰੀ ਜੱਸੀ ਬਾਹ ਆ ਉਥੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਬਾਧੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਈ ਪਤਾ, ਜਿਨਾ ਉਸ ਮਾ ਦੇ ਲਾਲ ਨੇ ਤੇ ਬੰਬਰ ਸੋਰ ਨੇ ਸਹੀਦਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਜੀਹਦੇ ਹਥੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ।

"ਕਿਥੇ ਭਾਈਆ? ਇਹਨੂੰ ਲਿਆਉ ਉੱਚੇ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਰਜਨ ਕਰ ਲਵੁੰਗੀ। ਆਹ ਬੇਦਾ ਜੀਹਨੇ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਭਿੰਬਰਾਂਵਾਲਿਆ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਤਾ। ਆਹ ਬੇਦਾ ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਜਬੇਦਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰੁੰਗਾ ਕਿ ਭਈ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਅਜ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ

ਕਿ ਅਜ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਮਰਦਾ ਲਗਾ ਤੂੰ ਜਾਹ, ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਤੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਖੁੰਡ ਬਣ ਕੇ ਰਹੀਂ। ਇਕ ਰਾ ਬਾਹ ਤੇ ਸਜੀ ਲੈ ਲਈ ਆ ਤੇ ਸੋਰ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸੇ ਕਾਈ ਕਰਾ ਸਾਡਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗ਼ਰ ਸਾਡੀ ਜੱਸੀ ਕੁਝੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਲਾਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜੱਸੀ ਬੰਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਾਢੇ ਤੇ ਮੁਖ ਕੇ ਕਰੇ ਜੀ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਆਉਣਾ? ਉਹ ਬੇਦਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਰ ਚੱਲਿਆ ਤੇ ਮੁਖ ਕੇ ਇਹ ਕਰੋ ਜੀ ਅਧੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਲਿਆ ਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਟੈਕਸੀ ਦੇਵੇ, ਟੈਕਸੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਹਦਾ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੇ ਡਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਗੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਉਹਦਾ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੇ ਡਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਕਿਰਾਇਆ ਲੈਣਾ, ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਬੰਦਾ ਕੌਣ ਆ। ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਨਾ ਤੇ ਇਹ ਕਰੋ ਮੈਂ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਬਰਾ ਜਾਣਦਾ, ਉਹ ਇਹਨੂੰ ਲੈ ਜਾ..... ਇਹ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਲਵੋ। ਇਹਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਸਿੰਘ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਹੋਏ ਵਿਚ ਖਤਾ, ਇਹਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਅਜੇ ਇਹਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਆ। ਪੰਗ ਕੋਮ ਦੀ ਬਚਾ ਲਈਏ ਪਹਿਲਾਂ, ਫਿਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਕਹੂੰ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿਓ। ਫਿਰ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਆਈ ਜਾਊ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਜਾਣੇ ਤੇ ਇਹ ਜਾਣੇ। ਮੈਂ ਤੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਪ ਆ ਤੇ ਚੁੱਪ ਆ ਕੋਮ ਦੀ ਪੰਗ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।..... ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਆ। ਜਾਫ, ਚਲੇ ਜਾਹ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਆ ਕਿ ਬਾਲਸਾ ਸੀ, ਇਹਨੂੰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਨਾ ਫਤ ਕੇ ਥੜ੍ਹਕਾ ਸੁਟਿਓ। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਅਜ।"

ਕਾਂਡ 32

ਬੋਰਡ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ

16 ਅਪ੍ਰੈਲ 1984 ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜ਼ੀਆ ਵੱਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਅੱਗੇ ਵਿਰਾਜ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਸਹੀਦ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਸੀ ਸਦਕ ਲਵੇ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਹਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗਾ ਫੇਰਤ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ - ਇਕ ਬਾਲੇ ਇਕ ਚਾਲਸੇ। ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਉਨੇ ਜਾਣਗੇ। ਸੇਢੀ ਦਾ ਬਦਲਾ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ-ਫਿੰਦਾ। ਭਾਕੀ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ। ਵਾਲਾ ਫੇਰਤ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਬੋਰਡ ਲੁਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਹਜ਼ੀਆ ਵੱਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੇਢੀ ਦੀ ਸਹੀਦੀ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹੀਦ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਮਝਾਨ ਘਾਟ ਵਿਚ ਸਸਕਾਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਭਾਕੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਤੋਚੀ ਮੋਚੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜਿਊਂਦਾ ਸਾੜਿਆ

ਫਿੰਦਾ ਗੋਗ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਮੋਬਰ ਤੋਚੀ ਦਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਵਡਾ ਰੋਲ ਸੀ। 14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਿੰਘੀ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਸੇਢੀ ਬਾਰੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਤੋਚੀ ਤੇ ਸੁਖਾ ਹੀ ਸਨ ਤੇ ਸੇਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸੇਢੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵੇਲੇ ਸਿੰਘੀ ਹੋਟਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਸਨ। ਫਿੰਦੇ ਨੂੰ

ਭਵਨ ਅਈ ਇਹਨਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੋਗ ਦੇ ਮੋਬਰ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਤੋਂ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਪਰਕ ਵਿਚ ਸੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ।

15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1984 ਨੂੰ ਤੋਚੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆ ਗਿਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਲਾ ਕੇ ਮੋਚੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜਿਊਂਦੇ ਨੂੰ ਸਾੜਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਕਰੰਟ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਜਿਊਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੇਢੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਚਰਨ ਤੇ ਬੰਗੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿਵਾਉਣੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੇਢੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਤੋਚੀ ਉੱਤੇ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਜਿਊਂਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸੇਢੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਮੋਚੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੇਢੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕੋਠਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਸਿੰਘ ਸਹੀਦ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਅਮਰ ਰਹੇ। 'ਖੂਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਖੂਨ', 'ਬਲ ਸੇ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸੇਢੀ ਦੀ ਕਾਤਲ ਚੰਡਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਆਰ.ਕੇ. ਧਵਨ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਮ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਕੁਝ ਕਰੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਸਭਾ ਸਭਾਇਆ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਫਿੰਦਾ ਵੰਦ ਦਿੱਤਾ, ਤੋਚੀ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਕਰੋ।

16 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਲਕ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾ ਚਲਾ ਜਾਹ। ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਜਿਹੜਾ ਸਮਾ ਆਈ ਜਾਊਗਾ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਜਾਣੇ ਤੇ ਇਹ ਜਾਣੇ। ਮਲਕ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਸਹੀਦ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੁਰਮ ਮੰਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੱਤੀਆਂ ਉਤਰ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਹੱਠਾ ਆਇਆ। ਪਰ ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ (ਬਿਹਾਰੀ ਭਈਏ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਜਿਆ। ਰਾਈਫ਼ਲ ਲਈ ਖੜਾ ਸੀ ਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲਾਗੇ ਗੱਲਬਾਤ ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਸਪੀਕਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਬਸਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਢੀ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੋਗੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਸਿੰਘੀ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਸੇਢੀ ਨੂੰ ਫਿੰਦੇ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ

ਤਾਂ ਰੋਲਾ ਪੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਲਾਗਤੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੋਈ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਲਕ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਅੱਗੇ ਜਾ... ਗੰਦਾਰ, ਹਮਾਥਾ ਭਾਈ ਸੋਈ ਕੇ ਮਾਰ ਭਾਲ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਸਾਤਾ ਕਾ ਤੁਮਾਰਾ?"

ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੋਤ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਕੇ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਆ।"

ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋ ਹੁੰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੋਰ ਦੀ ਰਫ਼ਲ ਦਾ ਬੰਟ ਮਲਕ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਦੀਆਂ ਮੋਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਜੋ ਸਾਲਾ ਆਜ ਕਾਗ ਨਿਕਲਾ, ਫਿਰ ਕਹਾ ਸੋ ਕਾਬੂ ਆਵੇਗਾ।"

ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਮਲਕ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਤ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਵੋ। ਇਹਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ।"

ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, "ਸੋਈ ਭਾਈ ਕੇ ਦੁਖ ਮੇਂ ਤੋਂ ਹਮਨੇ ਲਗਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਖਾਇਆ। ਉਨ ਕੇ ਕਾਤਲ ਕੇ ਹਮ ਛੋਡੀਆ ਨਹੀਂ। ਹਮਾਰ ਬਾਪੂ ਨੇ ਤੋਂ ਇਸੇ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਆ, ਅਭੀ ਸੋਈ ਭਾਈ ਕੇ ਕਾਤਲ ਕੇ ਹਮ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੂੰਗਾ। ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਓ ਹਮ ਤੁਧੋ ਭੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੁੱਗਾ।" ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਜਾ ਬੰਟ ਰਾਈਫਲ ਦਾ ਭਾਟੀਆ ਦੀਆਂ ਮੋਰਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੂੰਹ ਭਾਰ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। (ਕਾਫ਼ਰ ਦੀ ਮੋਮਨਾ ਵਾਲੀ) ਉਹਦੀ ਨੀਲੀ ਪਗ ਸਿਰ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸਰ ਵਾਗ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਗਰਜਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਹਮਾਰ ਸੋਈ ਭਾਈ ਕੇ ਕਾਤਲ, ਉਨ ਕਰ ਭਾਗੇ।"

ਭਾਟੀਆ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾਨ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲ ਰੂਪ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਲ ਆਏ ਅਕਾਲੀ ਸਾਥ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਖਿਸਕ ਗਏ ਸਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ "ਭਾਗੇ, ਉਠ ਭਾਗੇ" ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਾੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਟੀਆ ਉਥੋਂ ਭੱਜਿਆ, ਉਹ ਨਾਲਕ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਭੱਜ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਿਛੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਹਿ ਚਿਹਾ ਸੀ, "ਵਹਾ ਨਹੀਂ, ਇਧਰ ਸੋ ਭਾਗੇ।" ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਘੋਤਾ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ, ਗੋਲੀ ਭਾਟੀਆ ਦਾ ਮੋਢਾ ਢੀਰ ਗਈ। ਭਾਟੀਆ ਅੱਗੇ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਿਛੋਂ। ਉਸ ਦੇ ਚਿੰਟੇ ਕੰਪੋਤ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਭੱਜਾ ਜਾ ਰਿਹਾ

ਸੀ, ਰੋਲੀ ਹੁੰਦਾ ਕਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਈਫਲ ਦਾ ਬੰਟ ਮਿਰਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਭੱਜਦਾ ਹੋਇਆ ਘਰਕ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੋਟ ਹੋ ਗਈ।

ਜਹੀਦ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਈ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਤਲ ਮਲਕ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1984 ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਕਰਜੇ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਿਸਤ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੰਘ ਸਮਦਾਹੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਹੀਦ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਈ ਦੇ ਕਾਤਲ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰਤਰ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਜੁਗਰੂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੰਗੋਵਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਚਿਲੀ ਕੁਮਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵੇਜ ਕੇਜਣ ਲਈ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਬੇਦੋਸ਼ਤ ਕਰੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ ਭੁੱਖਣਾ ਮਸ਼ੀਰ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਮੈਡਮ (ਵਿੱਲੀ) ਤਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਡਮ ਸਾਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਵੇਜ ਵੇਖ ਕੇ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੜਕ ਆਈ। ਤੇ ਸੋਤ ਜਹੀਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਚਰਨ ਸਰਤਰ ਸਾਡਾ ਦੋਸੀ ਆ। ਅਜੀ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਬੜਾਓ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚ ਭਾਰਤੀ ਵੇਜ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹਮਲਾਵਰ ਸੁੱਕਾ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਵੀਕੇ, ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਸਚਰ ਵਿਛਾਉਂਦੇ ਨੇ। 72 ਘੰਟੇ ਤਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਕਸ਼ਮੀ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਵੇਜ ਨਹੀਂ ਵਰਨ ਦੇਂਦੇ। ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰ ਕੇ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਮਰੇ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਥੇ ਕਰਾਉਣਾ ਵੀ ਕੀ ਆ।

ਜਹੀਦ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਈ ਦੇ ਕਾਤਲ ਦੀ ਮੰਦਬਾਗੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਈ ਉਗਤ-ਦੁਗਤ ਕਾਫ਼ ਸਿਰਜੇ ਗਏ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਨਾਇਕ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਖਲਨਾਇਕ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਖਤ ਨਿਕਟ ਦਾ ਵੀ ਮਨਰੇਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੰਦਬਾਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਸਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਣ। ਸਰੀਕੋਬਾਸੀ, ਨਫਰਤ, ਚੋਪੜ ਦੀ ਨਾਲਜਾ, ਹਉਮੀ, ਮਾਹਿਅ ਦਾ ਭਾਲਚ, ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਜਿਹੀਆਂ ਆਚਰਣਹੀਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਦੇਸ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਨਿਮਰਤਾ ਖੋਲ੍ਹ-ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ, ਸੇਵਾ, ਬਰਾਬਰਤਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਅਖੀਰ ਬੰਟ ਕੇ ਹੀ ਰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਮੋਰੀ ਚਿਲੀ ਖਾਹਿਸ ਹੈ।

ਕਾਂਡ 33

ਸਹੀਦ ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ

ਸਹੀਦ ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀ ਸਹੀਦੀ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਅਤੇ ਦਸਮਤ ਦੇਣ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਗਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੋਢੀ ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਜੁਗ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਹਵਾ ਕੁਝ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਡਿਰੈਕਟਰੀ ਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇਗਾ। ਸਿੰਘੀ ਦੇ ਦਸਮਤ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਖੀਵੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਵੇਂ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਸੂਹੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੁੱਭੇ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਖੰਡਰੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਜਨੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਟਰੀਜ਼ ਸਿੱਖ ਗੋਰਖੂਆ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਕੂਚ ਪਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਭਾਈ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਭੇਗੋ, ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਾਈਜ਼ੈਕਰ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ। ਜਿਹ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਕਿੰਡਰਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਰੀ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਤਕ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਟਿਕੀਦਲ ਸੀ ਤੇ ਘੇਰਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਜਿਹ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਇਸ ਘੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਚੁੱਕੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਆਏ ਸਨ। ਜੁਗਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚ ਰਤਰਤ ਸੀ। ਸਹੀਦ ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਜਾਬੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਦਫ਼ਤਰਨਾ ਹਮਲੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਰੋਗੀ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਦਾਣਾ-ਪਾਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਾਨ ਵਾਨ ਬਚ ਜਾਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਚਾਰੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਹੀਦ ਸਿਰਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਅਧੂਰੇ ਕਾਜ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੰਜੀ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ।

30 ਅਪ੍ਰੈਲ 1984 ਨੂੰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ., ਗੋਲਮੋਨ ਸਿਰਦਾਰ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ, ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਆਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਲਗਤੀ ਗਰਮੀਰ ਕੌਰ ਰਿਕਸ਼ਿਆ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਜੁਗਤ ਖਾਲਸਾ ਜਨਰਲ ਲਾਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਮੇਸਰ ਸਿੰਘ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਣ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਤੇ ਰਿਕਸ਼ੀ ਕੌਰ ਲਈ ਕੇ ਸਟੇਨਗੋਨਾਂ ਤਾਣ ਲਈਆਂ। ਭਾਈ ਮੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਚਨਿਆ, ਅੱਜ ਤੈਨੂੰ ਜਿਊਂਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੇ।" ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਗੋਲਦਾਰ ਆਪਣੀ ਕੋਢੂਕ ਨਾਲ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਥਾਕਾਇਆ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸਟੇਨਗੋਨ ਹਲਕਤ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੋਲੀ ਤੇ ਗੋਲਦਾਰ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰਖਚੇ ਝਾੜੇ ਗਏ। ਉਹ ਰਿਕਸ਼ੀ ਤੋਂ ਹੱਥ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਰਿਕਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ।

ਕੁਝ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਉੱਤੇ ਇਤਨਾ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖਾਲਸਾ ਕਿੰਡਰਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਇਹ ਰਾਬਤ ਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮਾਰ ਲਵੋ। ਜੁਗਤ ਖਾਲਸਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰੇਗਾ।

ਦਸਮਤਾ ਵਿਰੁਧ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਬਚਦੀ ਗਈ।

ਕਾਂਡ 34

ਸਿਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਸੋਤ ਦਾ ਕਾਬਲ
ਸੋਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਖੁਬਾਨੀ

ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਕਿਉਂ ਮਰਿਆ ? ਖਿਹਨ ਅਖਬਾਰ (ਕੁਰੂ
ਖਬਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਹਿਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਰੂਹ ਗੋਬਿੰਦ
ਬੰਤੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਭਤਾ ਭਾਰੀ ਸਿਰੀਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੰਤ-ਰਾਜਾ
ਵਾਰਤੀ। ਹੋਰ ਜਦੋਂ ਸੰਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ
ਅਜਨੇਹਾ ਜੀ ਬਾਰਹ ਗਏ ਤੇ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਾਰਾਇਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ
ਅਜਨੇਹਾ ਦਾ ਪਾਸ ਪਾਸਪੱਰਟ, ਬਾਰਹ ਦਾ ਕਾਇਮ, ਹੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ,
ਕੋਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਦੱਸ ਦਾ ਗਵਾਹ ਆ। ਹੁਮਣੀ
ਗੁਰਦਿਆਲ ਪ੍ਰਸੇਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਟੋਹਤਾ ਗਵਾਹ
ਆ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਦੇ ਕੰਨ 'ਤੇ ਜੁ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ, ਕਿਸੇ ਗੋਰਮਿਟ ਦੇ
ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ, ਕਿਸੇ ਧਿੰਦੂ ਭਾਈ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ। ਸਿਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ
ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਪੱਤਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸੋਤ ਦਿੱਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ
ਮੀਸਾ ਲੱਗੀ, ਕੁੱਟਾ ਸਹਾਰੀਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਮਾਰਿਆ
ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦੀ ਰੋਇਜ਼ਤੀ ਹੁੰਦੀ ਦੱਸ ਕੇ ਕਿਸ ਅਣਖ ਵਾਲੇ
ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਜੀ
ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਠੁਕਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਿਨੂੰ ਵੀ 25
ਕੁ ਦਿਨ ਰੋਖਿਆ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਤਰਲ ਮਿਨਤਾ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ
ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਫੁੱਫ ਦਿੱਤਾ।

ਤੁ ਆਹ ਸੋਤ ਜੀ (ਸੋਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਹੰਵਾਲ, ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਸੱਤੀ
ਰੋਖਣੀ ਆ। ਇਹ ਸੱਤੀ ਕਿਸੇ ਕੁ ਤਰ ਰੋਖਣੀ ਆ। ਅਜ ਲਾਲਾ ਜਗਤ
ਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਫੋਟੋ ਆ ਤੇ। ਖੰਬੇ ਪਾਸੇ, ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਆ। ਉਹ ਇਕ ਧੌਲੇ ਦਾ ਰੋਟਾ, ਨਾ ਮਾ, ਨਾ ਪਿਉ,

ਮਾ, ਪਿਛਾਏ, ਨਾ ਲੋਣ, ਨਾ ਟੋਣ, ਉਹ ਪਿਉ ਜੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਦੇ ਭਰਾਭਰਾ, ਪਿਉ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਭਾਪ। ਆਹ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ
ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗਿਰਨ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਕਰਾਬਰ, ਰਾਮ ਰੋਖਣ
ਜੀ ਦੇ ਭਰਾਭਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦੀ ਦੁਕਲਾਨ ਰੋਖੀ ਆ। ਇਹ ਪਿਉ ਜੀ
ਨੂੰ ਗੋਟਾ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਗੋਰਮਿਟ ਤੋਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਜੀ ਦਾ ਸਿਰਦਾਰੀ
ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰੇ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸੇ ਰਾ ਹਮਾਈ ਸੇਧ ਲਾਏ ਸਿੱਖ
ਨੇ ਤੇ ਪਤਾ ਕਰੇ। ਜੇ ਕਾਲੇ ਕੁ ਪੱਤਰੇ ਰਸਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਤ ਕੀਤੀ
ਨਹੀਂ ਗਵਾਈ ਦਾ ਅੰਗਰਾਜ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕੇ ਸਹਾਈ ਦਾ ਮਨੀ ਤੇ
ਜੇ ਕਾਲੇ ਪੁਰੀ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਿੱਤਾ। ਤੇ ਉਹਨੀ ਵਿਰਾਜਣੀ ਗੋਰਮਿਟ
ਤੇ ਤੇ ਕਾਲੇ ਤੇ ਪਿੰਨੇ ਤੇ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੱਤ ਸਿੱਖ ਤੇ ਗਿਰ ਕੇ ਕੇ ਸਿੱਖ
ਨਹੀਂ ਰੋਖੀ।

ਕਲ ਸੇ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਜੀ ਅਕਾਲ।
ਭਲੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਆ, ਪੁਣਾ ਸਾਡੇ ਸਖਸ਼ 'ਤੇ ਨਮਕ ਫਰੋਲ
ਗੁਰੂ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪੱਤ ਨਾ ਹੋ ਨਹੀਂ।
ਪਿੰਨ ਕਾਲ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 207

ਕਾਂਡ 35

ਗੋਬਿੰਦ, ਪੰਜਾਬ ਕਸਰੀ ਤੇ ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ ਸਮੂਹ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ
ਕਮਲ ਕੰਟਰ ਸਿਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਜੀ ਤੇ ਸਿਖੀ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਤਾ-ਮੁਰਖੀ
ਵਿਰਾਜਤ ਕਿਉਂ ਮਿਲੀ ਜੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਰਾਬਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪੀਆ
ਕੁਝ ਦਾ ਸਿਰਦਾਰ ਬੀਕੇ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਪੰਜਾਬ ਕਸਰੀ ਦਾ ਪਿਉ ਸਿਖੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਚਿਲਾਦਾ ਹੀ ਰੋਕਦਾ ਸੀ
ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੇ ਮੰਡਿਆ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਖਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾ ਲੱਭੇ ਗਿਆ, ਜੀ
ਤਿ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਰੋਖਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ
ਕਲ ਇਤੋ ਵਰੋਟ ਜਾਰੀ ਸਿਖੀ ਦੇ ਪਹਿਰਦਾਰ, ਸੱਚ ਦੇ ਗੁਰਮਤ, ਸਾਥਸ
ਜੇ ਸੋਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਦਸਰਾਨ ਦਾ

ਪਿਊ ਮੈਦੀਆਂ ਸਿਟ ਉੱਠਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਨਾਲ ਨੀ ਸਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
 ਹੈ। ਆਖਰ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਗਿਫ਼ਤਾਰ
 ਵਿੱਚੀ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਜੀ ਨੇ ਆਪ, ਭਾਰੀ ਜੈਵਿਕਤਾ ਨੀ ਕਟੌਰ ਕਰਦਿਆ।
 ਈਹ ਸਿੱਖ ਮਾਲ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ
 ਸਬੂਤ ਨਾ ਦੇ ਸਕੀ ਨਾਲ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ
 ਵਿਰੋਧ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਚਿਹਾਨਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਕਰਮਚਰ
 ਸਿੰਘ ਉੱਤੇ ਲਾਲ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਈ
 ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਮਰ
 ਕੈਦ। ਮਾਂਝੇ ਵਿਖੇ ਵੀਹ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ
 ਨੂੰ ਚੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਪਿਊ ਦੀਆਂ ਪੈਤਾ ਉੱਤੇ ਚੱਲਿਆ ਪੁਤ ਤੇ ਮੁਖਾ ਨਾ ਲਿਆ ਸਿੱਖੀ
 ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਦਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਅੰਤਰਾਲੀ, ਦੁਰਿਸਤਪਸ਼ਟ,
 ਉਗਰਵਾਦੀ ਕਹਿ ਕੇ ਨਿੱਤ ਹੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਪਿਊ ਨੂੰ ਸਿੱਖ
 ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਚੁਣਿਆ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਨਾਲੇ ਦੀ ਭੱਟ ਅਖਬਾਰ
 ਵਿਚ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਡਾਪ
 ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆ
 ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਤੇ ਗਲਤੀ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਪਰ
 ਕਰੋੜਾਪਤੀ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਲਾਲਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ
 ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਤਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ
 ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਨਿਧੜਕ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਹਰ ਵੇਲੇ
 ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦਾ
 ਸਰਦਾਰ ਸਹੀਦ ਸੁਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਮਾਰਿਆ
 ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਭਰ ਵੀ ਕਾਹਦਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਹਰਿਮੰਦਰ
 ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ
 ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੋਡ ਰੋਲਰ ਫੌਰ ਕੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ
 ਦੇ ਮਹਾਨ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਵਾਰਸ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੋ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ
 ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਰਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਾਹਿਤ, ਸਦਾਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ
 ਦਾ ਝਰ ਦਿਲੋਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਹਮਖਿਆਲ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ,
 35 ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਆਉਂਦਾ, ਸਿੱਖੇ ਸਿੱਖ ਲਵੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ
 ਮਰਦ-ਏ-ਮੁਜਾਹਿਦ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ 35
 ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਹਿੰਸੇ ਆਉਂਦੇ ਆ।

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭਰੀ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ਦੇ ਗੋਰ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਚਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ
 ਸਿੱਖ ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਿੱਖਿਆ। ਉਹਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਰਗਿਣਤੀ,
 ਕੁਲਾਹਲ ਕਰ ਸਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਜਾਵੇ।
 ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਹਾਂ-ਗਲਤੀ ਲਈ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣਾ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਦੁਨੀਆ
 ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਝੁਕਤ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖ਼ਾਲਸਾ
 ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਰ ਨਹੀਂ
 ਸੀ ਰਿਹਾ। ਸਿੱਖੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਹਕੂਮਤ ਸਫ਼ਾਇਆ
 ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ
 ਸੀ।

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ
 ਮਰਦ-ਏ-ਮੁਜਾਹਿਦ ਦੇ ਬਚਨ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਜੁਝਾਰੂ ਖ਼ਾਲਸੇ
 ਦਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ, ਜੁਝਾਰੂ ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਜਲੰਧਰ
 ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। 30 ਵਿਸਾਖ ਸ਼ਿਕਰਮੀ 2041 ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ
 ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜਦੋਂ ਦੇ ਪੁਤ ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਢੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ,
 ਕਿਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਕਣਕ ਗਰਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੰਡਿਆ, ਟਰਾਲੀਆਂ
 ਉੱਤੇ ਲਦ ਕੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਵੇਚਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ
 ਕੋਈ ਕਰਨਾ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਸਿਰਾ ਉੱਤੇ ਕਢਨ ਬੈਠੇ। ਮਰਦ-ਏ-ਮੁਜਾਹਿਦ
 ਦੀ ਗੋਦੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਣਨ ਵਾਲੇ, ਮੇਦਾਨੇ-ਗੰਗ ਵਿਚ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀਆਂ
 ਧੁਆ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਿਵਾਲਵਰ, ਪਿਸਤੌਲ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਸਟੋਨਗਨਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜ
 ਦਿਲੀ ਤਬਤ ਨੂੰ ਕੰਬਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆਪਣੇ ਪਿਊ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰਸਵੀਰਾਂ ਫਾਪਣ ਵਾਲਾ
 ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਗੰਨਮੈਨ/ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਰਾਖਿਆ ਨਾਲ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਨਾਮਦੇਵ
 ਚੌਕ ਵਿਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂ ਜਨਰਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ
 ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਆਣ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚੌਕ ਵਿਚ
 ਬਰਾਬਰ ਆਇਆ ਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਨੇ 'ਬੇਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ
 ਨਾਮੁ ਅਕਾਲ' ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਾ ਦਿੱਤੇ। ਲਾਲੇ ਦੇ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ
 ਕੋਈ ਬੰਦੂਕ ਕੋਈ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ
 ਦੀਆਂ ਸਟੋਨਗਨਾਂ ਦੀ ਕਾਚ ਕਾਚ ਨੇ ਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਛਲਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
 ਲਾਲਾ ਰਮੇਸ਼ ਤੇ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੂਧੇ ਹੋ ਗਏ। ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ

ਉਸ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਕਾਮ ਦੇਕੇ ਵਿਚ ਨਹਾਈਓਰੇ ਤੇ ਖੇਡਾਉ ਹੋ ਕੇ ਸੜਕ ਤੇ ਪਾਸ ਲਥ ਗਈ। ਫਾਰ ਜੇ ਹੋਨਾ ਦੇ ਲਗੁ ਦੀਆ ਪਟੇਗੀਆ ਵਗਾ ਜਹੀਆ ਸਨ। ਜੁਝਾਰੂ ਗਾਲਸਾ ਆਪਣੇ ਮਹਦ-ਬ-ਮਹਮਿਦ ਦੇ ਕਰ ਬਲ ਪੁਰਾਉਦਾ ਹੋਇਆ ਕੋਰਹਿ ਦੇ ਸਿਕਾਰੇ ਬੁਝਾਉਦਾ ਹੋਇਆ ਬਸੇ ਵਿਚ ਅਲਾਸ ਵਿਚ ਕਾਇਰ ਕਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤਿੰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਤੇਜ਼ ਹਫ਼ਤਾ ਨਾਲ ਸੜਕ ਉਤੇ ਜਾਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੋਲੀ ਚਲਦੀ ਸੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਰ ਤਕ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਗੋਲੀ ਫਿਰ ਹੀ ਚਲਦੀ ਗਈ, ਚਲਦੀ ਗਈ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ 31 ਵਿਸਾਖ ਬਿਕਰਮੀ 2041 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕੋਸਰੀ, ਅਜੇਤ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਖਬਰ ਸੀ- 'ਜਲੇਧਰ ਦੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦੇਕੇ ਵਿਚ ਆਕਾ ਹਮੇਸ਼ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਬਾਝੀਓਰੇ ਦੀ ਅਤਵਾਦੀਆ ਨੇ ਗੋਲੀਆ ਮਾਰ ਕੇ ਹੋਤਿਆ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਤਿੰਨ ਹਸਿਆਰਬੰਦ ਅਤਵਾਦੀ ਫਾਜ਼ਦਾੜ ਕਰਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਕਰਾਰ ਹੋ ਗਏ' ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਵਖ ਸੀ- 'ਕੋਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੇ।'

ਕਾਂਡ 36

ਅਖਰ ਲੋਗੋਵਾਲ ਗੰਦਾਰ ਜੁਝਲੀ ਦੀ ਕੋਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮਿਲੀ-ਭੁਗਤ ਨਾਲ 2 ਜੂਨ, 1984 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ 37 ਗੁਰਧਾਮਾ ਉੱਪਰ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੇਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਗੋਲੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਹੋਕਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ

ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹਿਰਾਇਆ ਅੰਤਰ ਸਦਾ ਅਣੀ ਜਿਊਂਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਕੋਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, 'ਕੁਝ ਕਰੋ ਜੀ, ਫੌਜ ਕੋਜੋ ਜੀ, ਫੌਜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੇ ਭਿੰਡਰਵਾਲਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਕਸ ਲਾਣਗੇ', ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਫੌਜ ਪਾਸ 'ਮੈਂ ਫੌਜ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆ ਨਾਸ ਉਤੇ ਦੀ ਲੇਘ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇਗੀ' ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਅਧੁਆਰੇ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਆਸਾ ਉਤੇ ਦੀ ਲੇਘ ਕੇ ਫੌਜ ਆਪਣੇ ਅਤਮ ਸਮਝਪਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਹਿਰਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਾ ਕੌਮੀ ਗੰਦਾਰ ਉਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹਿੰਦੂ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅੱਸ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੁਖਾਤ ਦੇ ਪੰਨਾ 147-149 ਤੋਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾ।

ਜਨਰਲ ਬਰਾਤ ਨੂੰ ਟਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਲੋਗੋਵਾਲ, ਟੋਹਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੋ। ਬਰਾਤ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਕੁ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਟੋਹਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੇ। ਬਰਾਤ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਕੁ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਟੋਹਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ ਸਨ। ਇਕ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਸੇਧ ਲੋਗੋਵਾਲ, ਟੋਹਤਾ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਲਗਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜੇ 30 ਥੁ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਟੋਹਤਾ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਘੁਸਤ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ 400 ਲਗਭਗ ਸਿੱਖ ਲੋਗੋਵਾਲ ਦੁਆਲੇ ਆਣ ਚੁੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦਰਸ਼ਨਪੰਥ (ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਦੇ ਸਾਥੀ) ਕਸ ਕੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਨਾਲ ਵੀ ਫੌਜ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਤੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਦੋਪਾਸੀ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਸਵੇਰੇ 1 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਗੋਵਾਲ, ਟੋਹਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੀ ਗੋਲੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਫੌਜ ਗੋਡੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਲੋਗੋਵਾਲ, ਟੋਹਤਾ ਦੇ ਫੌਜ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ ਸਿੱਖ ਸਰਧਾਲੂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਫੌਜ ਕੋਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਸੋਚੀ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾ ਮਾਰ ਦੇਵੇ। ਫੌਜ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਗਰਨੇਡ ਸੁੱਟ ਕੇ ਸਿੱਖ ਲਗਭਗ ਮਾਰੇ ਵੀ।

ਇਸ ਗੋਲੀ ਵਰਦਾਨ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨਪੰਥਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨਾਮਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। (ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਯਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਵੰਤਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।) ਗੋਰੂ ਭਿੰਡਰਵਾਲੇ ਨੇ ਏਸੀ ਹਰਿਗਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ 'ਕਿਲਰ

[illegible]

ਅਕਾਮ ਸਮਰਪਣ ਉਪਰਿਤ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਜੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਬਾਗ਼ਿਆਂ ਨਾਲੇ ਅਲਹਿਦਾ ਕਰ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜਗ੍ਹਾ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਆਏ ਬਾਕੀ ਦੇ ਲੋਕ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਅਠਾਤੋਂ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਹੱਥ ਗੋਲਾ ਸੁਟਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਘਟ 70 ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਨਾਚਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਕੇ 70 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਮੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਵਜਣ ਨਾਲ ਦੋ ਸ਼ਖ਼ਸ, ਇਕ ਲੜਕਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਾਪ

[illegible]

शक्तिगुरु से न धारणा ॥
 शक्तिगुरु से न इडिय ॥

ਇਸਦੀ ਟਕਸਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲਿਟਰੇਚਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

1. ਸੋਨ ਤਿਆਗੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।
2. ਹੁਸ਼ੀਆਰੀ ਪਾਏ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਾਏ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰਾਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
3. ਸਿਰਜਣਾ-ਸੋਨ ਕਰਦਾ।
4. ਪਾਸਾ ਸੁਰਤ-ਸੋਨ ਤਿਆਗੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।
5. ਕੁਝ ਸਿਆਣ-ਸਿਆਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਕਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
6. ਜਦੋਂ ਸੋਨ ਨੂੰ ਤਿਆਗੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੋਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਕਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
7. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
8. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
9. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
10. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
11. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
12. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
13. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
14. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
15. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
16. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
17. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
18. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
19. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
20. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
21. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
22. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
23. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
24. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
25. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
26. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
27. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
28. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
29. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
30. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
31. ਸੋਨ ਸੁਰਤ-ਸਿਆਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ :
ਗੁਰਮਤਿ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰ
ਦੁਕਾਨ ਨੰਬਰ 31, ਘਟੀ ਘਰ ਮਾਰਕੀਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ
ਫੋਨ : 0183-5101231, ਮੋਬਾਇਲ : 98726-58302

ਖਾਲਿਸਤਾਨ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਏਜੰਸੀਓ, ਘਬਰਾਓ ਨਾ
 ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਾਡਾ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ..... ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ
 ਸੁਪਨੇ ਤਾਂ ਸੁਤਿਆਂ ! ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਅਸੀਂ
 ਸੁੱਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ
 ਮਸਾਂ ਤਾਂ ਜਾਗੇ ਆਂ
 ਤੇ ਜਾਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਰੱਜ ਕੁ ਲੁੱਟਿਆ
 ਬੇਤਹਾਸਾ ਕੁੱਟਿਆ, ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ
 ਕੋਈ ਜਿੰਦਾ ਜ਼ਮੀਰ ਕੁਰਲਾ ਉਠਿਆ
 "ਸੁਣ ਐ ਤਖ਼ਤਾਂ ਵਾਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਸਹਿ ਨਾ ਸਕੀਏ ਹੋਰ
 "ਬਾਰ ਪਰਾਏ ਮਾਲਕਾ, ਅਸੀਂ ਬਹਿ ਨਾ ਸਕੀਏ ਹੋਰ"
 ਸਚਮੁੱਚ, ਲਾਲੀ ਅੱਖੀਆਂ ਦੀ ਪਈ ਦੱਸਦੀ ਐ
 ਰੋਏ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਓ, ਤੇ ਰੋਏ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਂ
 ਜਾਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਲੁਟਿਆ ਏ
 ਸੋਏ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਓ, ਤੇ ਸੋਏ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਂ
 ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਕਹੀਏ ਭਾਵੇਂ ਪਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਚ ਈ
 ਖੋਏ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਓ, ਖੋਏ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਂ
 ਕੁਝ ਉਮੀਦ ਹੈ ਜਿੰਦਗੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ
 ਮੋਏ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਓ, ਤੇ ਮੋਏ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਂ

ਸੁਖਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ—

ਗੁਰਮਤਿ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰ (31 ਨੰਬਰ ਵਾਲੇ)

ਦੁਕਾਨ ਨੰ.: 154-155, ਨਿਊ ਘੰਟਾ ਮਾਰਕੀਟ,

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਫੋਨ : 0183-2448302